

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BİR EL SANATI OLARAK SÜPÜRGEÇİLİĞİN
SOSYOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ
(ADAPAZARI ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arzu UMUT

**Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji
Enstitü Bilim Dalı: Genel Sosyoloji**

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Fethi GÜNGÖR

ŞUBAT 2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ADAPAZARI EL SÜPÜRGEÇİLERİNİN
SOSYOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arzu UMUT

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji
Enstitü Bilim Dalı: Genel Sosyoloji

Bu tez .../.../..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Arzu UMUT

.../.../.....

ÖNSÖZ

Geçmişten geleceğe kültürel mirasın aktarımında kimi zaman bir obje(ler) kimi zaman bir söz(ler), kimi zaman uygulama(lar) günümüze ulaşır. Bize ulaşan her ne olursa olsun bir tarihsel geçmiş ve birikime sahiptir. Dolayısıyla bu aktarımların tümü kültürdür. Bugünün yaşayanları olarak bizler bizlere ulaşanları geleceğe yani diğer kuşaklara bozmadan (deformasyona uğratmadan) ve doğru biçimde aktarabilirsek kültürel yapı yaşar, gelişir ve değişir; kısacası gelecekte de yaşatılır. Doğal olarak dikkat edilmesi gereken süpürgecilik kültürünün yaşatılması için, yeni oluşan toplumsal koşullar göz önüne alınarak işlevsel amaçlar bulmak gerekir. Örneğin kültür turizmi alanına yönelik olarak yeni tasarımlarla evsel süs için üretilen süpürge çeşitleri eski işlevinden daha farklı bir işlevsellik sağlayacaktır. Bu açıdan kültür sosyoloji alanında yapılacak olan araştırmalara büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Kültürel sosyoloji alanında yer alan önemli konuların başında geleneksel el sanatları ve bunların ustaları yer almaktadır. Yaşayan bir kültür olan el sanatları, hem duygularımızı aktardığımız ürünler olarak, hem gündelik yaşamda ihtiyaçlarımızı karşıladığımız materyal olarak, hem de zevklerimizi sergilediğimiz geçmişe ait birçok ögenin günümüze aktarıldığı ürünler olarak, geçmişle olan bağlarımızı canlı tutan, yarınlara köprü olan kültürel argümanlardır.

Bu araştırma kültürel sosyoloji açısından el sanatlarından biri olan geleneksel el süpürgeciliğinin, dününü ve bugününü inceleyerek değişim sürecinin ortaya koymak, bu geleneksel mesleği kültürel boyutlarıyla tanıtmak ve yarınlara aktarmak amacını taşımaktadır.

Bu araştırma sırasında rehberliğinden yararlandığım danışman hocam Yard.Doç.Dr.Fethi GÜNGÖR'e, tezimin her aşamasında yardımı esirgemeyen Sosyolog Ali AKTAŞ'a, tezin yazım kuralları açısından düzeltilmesinde bana destek olan Türkçe Öğretmeni M.Melih TANIŞ'a, ve her zaman yanımda olan manevi desteklerini esirgemeyen babam Hasan UMUT'a, annem Sacide UMUT'a ve abim Haluk UMUT'a teşekkür ederim.

Arzu UMUT

.../.../.....

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: GELENEKSEL EL SANATLARI.....	8
1.1. El Sanatlarının Sınıflandırmaları.....	9
1.2. El Sanatlarının Kültürel Yönden Yaşamımıza Katkıları	15
1.3. Geleneksel El Sanatları.....	16
1.4. Sakarya’da Geleneksel El Sanatları.....	17
BÖLÜM 2: BİR EL SANATI OLARAK SÜPÜRGE ve SÜPÜRGEÇİLİK.....	33
2.1. Sakarya’da Süpürgecilik.....	33
2.2. Süpürgeyle İlgili Tanım ve Kavramlar	33
2.3. El Süpürgesinin Tarihçesi.....	36
2.4. Adapazarı Ticaret Borsası ve Süpürgeci İmalatçılar Odası.....	36
2.5. Süpürge Çeşitleri.....	40
2.6. El Süpürgesinin Üretimi ve Üretim Süreci.....	48
2.6.1. El Süpürgesi Atölyesi Hakkında Bilgiler.....	48
2.6.2. Üretimde Kullanılan Ana ve Yardımcı Maddeler.....	58
2.6.3. El Süpürgesinin Üretim Süreci.....	61
2.6.4. El Süpürgesinin Pazarlanma Süreci.....	68
BÖLÜM 3: SÜPÜRGE USTALARININ SOSYOLOJİK YÖNDEN İNCELENMESİ.....	70
3.1. Süpürge Ustalarının Genel Nüfus Yapısı.....	70
3.2. Süpürge Ustalarının Ekonomik Yapısı.....	72
3.3. Aile Tipindeki Değişmeler.....	76
3.4. El Süpürgesi Yapanların Ekonomik Toplumsal Yapısı.....	77
3.5. Sakarya’da Süpürgeciliğin Yeri.....	81
3.6. Toplumsal ve Teknolojik Değişimin Süpürgeciliğe Etkisi.....	87
3.7. Sakarya’daki El Süpürgeciliğin Bugünkü Sorunları.....	90

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA.....	95
EKLER.....	98
ÖZGEÇMİŞ.....	127

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Süpürgeyle Uğraşanların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	70
Tablo 2: 1965-2008 Yılları Arasında Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası'na Kayıt Yaptıran İmalatçıların Dağılımı.....	71
Tablo 3: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	72
Tablo 4: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Aylık Gelir Dağılımı.....	73
Tablo 5: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Ekonomik Yönden Kendilerini Değerlendirme Durumları.....	73
Tablo 6: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Para Biriktirme Durumları.....	74
Tablo 7: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekip Çekmeme Durumları.....	75
Tablo 8: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekme Nedenleri.....	76
Tablo 9: El Süpürgesiyle Uğraşanların Öğrenim Durumları ve Aile Tipi.....	77
Tablo 10: El Süpürgesiyle Uğraşanların Gelir Düzeyi ve Aile Tipi.....	78
Tablo 11: El Süpürgesiyle Uğraşanların Serbest Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri.....	78
Tablo 12: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların El Süpürgeciliğine Ara Verip Verme Durumları.....	83
Tablo 13: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların El Süpürgeciliğine Ara Verme Nedenleri...	83
Tablo 14: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Olup Olmadığı.....	84
Tablo 15: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların, Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Varsa Kimden Öğrendiği.....	85
Tablo 16: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların İş Yeri Sahibi Olup Olmama Durumları...	85
Tablo 17: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların İş Yerindeki Görevi.....	86
Tablo 18: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Ustalık Belgesinin Olup Olmadığı Durumu	86
Tablo 19: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Çocuklarının İleride Bu Meslekle Uğraşmalarını İsteyip İstememe Durumları.....	87
Tablo 20: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Süpürgecilikte Kalfa Bulmakta Zorluk Çekip Çekmeme Durumları.....	88
Tablo 21: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Kalfa Bulunamayışındaki Sebepler.....	89
Tablo 22: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Atölye ve Makine Teminatında Zorluk Çekip Çekmeme Durumları.....	90

FOTOĞRAF LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Fotoğraf 1: Eski Garajlardaki Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası.....	39
Fotoğraf 2: Küçük Süpürge.....	40
Fotoğraf 3: El Süpürgesi/Çatal Süpürge.....	41
Fotoğraf 4: Uzun Saplı Süpürge.....	41
Fotoğraf 5: Gelin Süpürgesi (Sakarya).....	42
Fotoğraf 6: Gelin Süpürgesi (Sakarya)	43
Fotoğraf 7: Gelin Süpürge (Edirne).....	43
Fotoğraf 8: Battal Süpürge.....	44
Fotoğraf 9: Tavan Süpürge.....	44
Fotoğraf 10: Plastik Saplı Süpürge (Siboplu).....	45
Fotoğraf 11: Sırık ve Tavan Süpürge (Plastik).....	45
Fotoğraf 12: Vidalı Sırık Süpürge (Edirne).....	46
Fotoğraf 13: Çöpçü.....	46
Fotoğraf 14: Tahta Baş Süpürge(Sarma Siboplu).....	47
Fotoğraf 15: Çatal Süpürgeler.....	47
Fotoğraf 16: Borsa’da Süpürge Otu Satışı.....	48
Fotoğraf 17: Süpürge Atölyesi.....	49
Fotoğraf 18: Süpürge Atölyesi.....	50
Fotoğraf 19: Tahta Tokmak ve Kullanımı.....	51
Fotoğraf 20: Makas.....	52
Fotoğraf 21: Günümüzde Kullanılan Makas.....	52
Fotoğraf 22: Bıçak ve Kullanımı.....	53
Fotoğraf 23: Bıçakla Kesim Yapan Usta.....	53
Fotoğraf 24: Naylon İplik ve Kullanımı.....	54
Fotoğraf 25: Naylon İplikle Süpürge Bağlayan Usta.....	54
Fotoğraf 26: Dikim İğnesi Kullanımı.....	55
Fotoğraf 27: Biz ve Kullanımı.....	56
Fotoğraf 28: Galvaniz Tel ve Kullanımı.....	56
Fotoğraf 29: Tak Tak ve Kullanımı.....	57
Fotoğraf 30: Deste Aleti.....	58
Fotoğraf 31: Deste Makinesi Üzerinde Destelenen Süpürgeler.....	58
Fotoğraf 32: Süpürge Otu.....	59
Fotoğraf 33: Süpürge Otu Nakliyesi.....	60

Fotoğraf 34: Atölyeden Bir Görünüm.....	60
Fotoğraf 35: Süpürge Otlarının Islatılması ve Kükürt Ambarı.....	62
Fotoğraf 36: Zahire Yapımı.....	63
Fotoğraf 37: Süpürge Dikimi.....	67
Fotoğraf 38: Adapazarı Süpürge İmalatçıları Oda Başkanı Bilal Babacan.....	103
Fotoğraf 39: Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası.....	103
Fotoğraf 40: Eski Garajlardaki Süpürge Otları.....	104
Fotoğraf 41: Süpürge Desteleri.....	104
Fotoğraf 42: Kaşık Yapımı.....	105
Fotoğraf 43: Kaşık Boyama ve Bezeme İşlemi.....	105
Fotoğraf 44: Tarihi Taraklı Maket Evleri.....	106
Fotoğraf 45: Kayalar Memduhiye Nihat Çakiner Bastonları.....	106
Fotoğraf 46: Geyve Semerleri.....	106
Fotoğraf 47: Sapanca-Kestanelik Sepeti.....	107
Fotoğraf 48: Abalı Köyü Hasır Seccadesi.....	107
Fotoğraf 49: Dağdibi Hasbi Uluç Çömlek Kumbarası.....	107
Fotoğraf 50: Yenidoğan Mahallesi Gülağ Yanık Demir Kartalı	108
Fotoğraf 51: Adapazarlı İsmail Tank'ın İşlediği Yorgan Üzerine İşlediği Motif.....	108
Fotoğraf 52: Adapazarlı İsmail Tank'ın Yaptığı Yastık Gipürü	108
Fotoğraf 53: Karasu Yöresinde Nakışla İşlenerek Yapılan Seccade.....	109
Fotoğraf 54: İğne Oyası	109
Fotoğraf 55: Karasu Yöresinde Örülen Çoraplar.....	110
Fotoğraf 56: Akyazı Sukenarı Köyü'nde Muhacirlerce Örülen Patik.....	110
Fotoğraf 57: Kaynarca Yöresinde Dokunan Yeni Dünya Motifli Kilim.....	110

Tezin Başlığı: Bir El Sanatı Olarak Süpürgeciliğin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi
“Adapazarı Örneği”

Tezin Yazarı: Arzu UMUT

Danışman: Yard.Doç.Dr.Fethi GÜNGÖR

Kabul Tarihi: 10 Şubat 2009

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 97 (tez) + 30 (ekler)

Anabilim Dalı: Sosyoloji

Bilim Dalı: Genel Sosyoloji

Araştırmanın konusu, Sakarya’da kaybolmaya yüz tutmuş meslekler arasında yer alan geleneksel el süpürgeciliğinin, toplumsal, ekonomik ve kültürel yönden incelenmesine ve değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu-amacı, araştırmanın önemi ve varsayımları hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca araştırmanın yöntemi, araştırmada kullanılan teknikler, araştırmanın evereni ve sınırları belirtilmiştir.

Geleneksel el sanatları hakkında genel bilgilerin yer aldığı birinci bölümde el sanatlarının tanımı, el sanatlarının sınıflandırılması ve Sakarya’daki geleneksel el sanatları açıklanmıştır.

İkinci bölümde süpürgeyle ilgili genel bilgilere yer verilerek, Sakarya’daki el süpürgesinin tarihçesi ve süpürge çeşitleri anlatılmaya çalışılmıştır. Bunun dışında bu bölümde; üretim yeri ve süreci anlatılmıştır. Bu bölüm şu alt başlıklardan oluşmaktadır: Sakarya’da süpürgecilik, el süpürgesinin yapım süreci, el süpürgesi atölyesi hakkında bilgiler, el süpürgesinin üretim süreci, el süpürgesinin pazarlanma süreci, el süpürgesi yapanların ekonomik toplumsal yapısı, Sakarya’da bulunan atölyeler ve çarşıda süpürgeciliğin yeri, toplumsal ve teknolojik değişimin süpürgeciliğe etkisi, Sakarya’daki el süpürgeciliğinin bugünkü sorunları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, el süpürgeciliğinin sosyolojik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

Son kısımda araştırmanın sonuç ve önerileri yer almaktadır. Araştırmanın sonunda kaynakça, kaynak kişiler, ekler (görüşme formu, fotoğraflar, 1965-2008 yılları arasında Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası’na kayıtlı imalatçıların demografik özellikleri) ve özgeçmiş bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel El Sanatları, Süpürgecilik, Süpürge, Sakarya, Adapazarı

Title of the Thesis: Studying broom making sociologically as a handicrafts
“Sample Adapazarı”

Author: Arzu UMUT

Supervisor: Asist.Prof.Dr.Fethi GÜNGÖR

Date: : 10 February 2009

Nu.of pages:vii(pre text)+97(main body)+30(appendices)

Department: Sociology

Subfield: General Sociology

Subject of the study, we tried to analyse and comment on traditional broom making – one of the professions that tend to vanish in Sakarya- from social, economical and a cultural point of view.

This thesis contains three chapters. The subject-aim of the study, the importance of the study and the hypothesis are introduced in the prologue.

It is explained description and classification of handicrafts and traditional handicrafts in Sakarya in the first part that contains general information about traditional handicrafts

In the second chapter, a general knowledge on broom making is given and a brief story of broom making in Sakarya and different kinds of brooms are explained. Chapter two describes the production site and the process. This chapter contains these subtitles; Broom making in Sakarya, The process of hand broom production, Information about a broom making atelier ,broom making process, broom marketing process, economical and social situation of broom makers, ateliers in Sakarya and place of broom making in the market, effect of social and technological metamorphosis on broom making and the problems of broom making and broom makers

In the third chapter, hand broom making is commented on from a social point of view.

The results of the study and propositions are in the last chapter. At the end of the study, bibliography, resource people, supplementaries (interview forms, photos, demographical characteristics of broom makers registred to Chamber of Broom Makers in Sakarya between 1965-2008) and autobiography are included.

Keywords: Traditional handicrafts, broom making, broom, Sakarya, Adapazarı

GİRİŞ

Günümüz koşullarında unutulmaya yüz tutan meslekler arasında yer alan süpürgecilik, son yüz yıl içinde ortaya çıkan ve popülerliğini yitiren bir meslektir. Halkın teknolojik yeniliklerle tanışmasıyla etkinliğini ve kullanım alanlarını kaybeden süpürge ustaları son bir gayretle süpürgeciliği yaşatmaya çalışmaktadır. Bir yandan teknolojik yenilikler, bir yandan ise azalan kazanç bu mesleği cazip olmaktan çıkarmıştır. Meslekler Sosyoloji açısından üzerinde çalışılması gereken süpürgecilik, aynı zamanda Uygulamalı Sosyoloji açısından da önem taşımaktadır. Konu geleneksel kültürün bir parçası olması yönüyle de Kültür Sosyoloji alanına girmektedir. Adapazarı'nda süpürgecilik tüm bu nedenlerden dolayı inceleme konusu olarak seçildi.

Araştırmanın Konusu-Amacı

Sakarya Türk ve Müslüman göçmenlerin yerleştiği bir merkez durumundadır. Bu durum özellikle 1864 yılından başlayarak Kafkaslardan, Balkanlardan daha sonra Karadeniz ve Anadolu'dan yoğun olarak göç almasıyla gerçekleşmiştir. 93 Osmanlı-Rus Harbiyle (1877-1878), Balkan Savaşları (1912-1913) sonucunda göç eden insan sayısı giderek artmıştır(Aktaş, 2008:72-73). Böylece Sakarya ili kültür bakımından zengin bir yapıya sahip olmuştur.

Sakarya ilinin birçok yerden göç alması aynı zamanda geleneksel sanat ve zanaatlar yönünden çeşitliliğini sağlamıştır. Şehirdeki Hasırcılar, Semerciler, Pabuççular, Tıgırcılar gibi mahalle isimleri geleneksel el sanatlarının Sakarya'da ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir (Eroğlu,2003:12).

Süpürgecilik Sakarya da yaygın bir meslektir. Süpürgecinin ev içinde ve dışında pislik, kir, çöp gibi şeyleri atmak ve temizlemek için kullanılan bir araç olması, bu niteliğin yanı sıra süpürge temizleyici ve koruyucu bir nitelik olduğu inancını yaratmış ve giderek süpürge halk inanmalarında yer alan ve kutsallaşan bir nitelik kazanmıştır. Bu tarz inanmalar, bir müddet varlığını sürdürdükten sonra, yeni icatların hayata getirdiği yeni düzenin etkisiyle yavaş yavaş kaybolmaktadır. Bazı inanışların ve adetlerin yavaş yavaş kaybolması onlara bağlı olarak kullanılan aletleri de etkilemektedir (Bilgin, 1983: 62).

Teknolojinin hayatımıza girmesiyle, kullanım kolaylığı sağlayan ve insan gücünün daha az kullanıldığı elektrikli süpürgeler, uzun yıllardır kullanılan el süpürgelerini geri planda bırakmıştır. Süpürgeciliğin değişen toplumsal yapıyla birlikte önemini kaybetmesi ve zamanla kaybolan meslekler grubuna girmesi bizi bu araştırmayı yapmaya teşvik etmiştir

Öncelikle tarihsel ve toplumsal açıdan Türk halk kültürünün bir parçası olan ve yok olmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatlarından geriye kalan yapıyı, bununla birlikte bu işle uğraşan usta, kalfa ve çırakları da dâhil ederek süpürgecilik üzerine araştırma yapmak çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Böylelikle çalışmanın konusu, Sakarya'daki kaybolmaya yüz tutmuş meslekler arasında yer alan el süpürgeciliğinin, toplumsal, ekonomik ve kültürel bakımından değerlendirmek ve bir zanaatın neden kaybolduğunu anlamaktır.

Kültür sosyolojisi açısından süpürgecinin yapılışındaki sistematik; örf ve adetler açısından süpürgecinin bir sembol olarak uğur getirmesi ya da evlenme isteğini anlatmaya yönelik kullanımına yönelik tasarımlar süpürge yapımı ve kullanımına bakıştaki farklılıkları da beraberinde taşımaktadır. Gizemli bir istek olan uğur getirme, bereketli olma ve eş isteklerini ifade etme yönüyle süpürgecilik ve süpürge yapımı farklı bir bakış açısını da içermektedir. Yani ev ve çevre temizliğinde kullanılan süpürge, gündelik yaşamdaki işlevlerinin dışında bir anlam taşımaktadır. Bu da bize süpürge yapımında tercih edilen boyut, tercih edilen ek malzeme ile düşünülen ve beklenenden farklı gizemli bir ürün olarak yaşatılan meslekten söz edilebilmektedir.

Süpürge yalnızca yapılan değil aynı zamanda tarımsal bir ürün olma boyutuyla da önem taşımaktadır. Süpürge otu üretim alanları için bir geçim kaynağı olmasının yanında, aynı zamanda hayvanların (kanatlıların) beslenme zincirinde de önem taşıyan bir üründür. Bu çalışma, el süpürgesinin yapımı hakkında bilgi vermeyi amaçlamakta ve kaybolmakta olan bir maddi kültür ünitesini belgelemektir.

Araştırmanın Önemi

Bugün yaşadığımız birçok toplumsal sorunu anlayabilmenin ve bu sorunlara çözümler üretebilmenin yolu geçmişi doğru bir şekilde anlayabilmekten geçmektedir. Durum böyle iken ülkemiz için yaşamsal öneme sahip, ancak bugüne kadar ihmal edilmiş birçok konu bulunmaktadır. Türk halk kültürünün bir parçası olan geleneksel el sanatlarından süpürgecilik yeterince araştırılmamıştır. Bu konuda yeterli bir veri tabanı oluşturulmamıştır. Geleneksel el sanatları açısından baktığımızda da durum pek farklı değildir.

Bu durumun doğal bir sonucu olarak, yeterli araştırmanın yapılmadığı bu alanda;

- ✓ Tarımsal açıdan süpürge otunun ekilmesi,
- ✓ Kanatlı hayvancılık açısından süpürge otu tohumundan yem üretimi,
- ✓ Temizlik aracı olarak ev ve çevre temizliğinde süpürge kullanımı,
- ✓ İnanışlar açısından insanların halen gelin, bereket ve aynalı süpürgelerini kullanımı,
- ✓ Gelin, bereket ve aynalı süpürgelerin inanışlar açısından tercih edilmesinin yanı sıra bugün turistik bir ürün olarak kullanımının yaygınlaşması,
- ✓ Ekonomik bir değer olarak süpürge üreticileri bu konuyu önemli kılmaktadır.

Doğal olarak bu gerçeklikler göz ardı edildiğinde yüzyıllarca yaşatılan bir yapı olan süpürgecilik kaybolmaya yüz tutmakta ve kaderine terk edilmeye bırakılmaktadır. Bu çerçevede pek çok çevre, şu ya da bu biçimde, konuyla ilgilenmiş, kısmi araştırmalar yapılmış ya da raporlar hazırlanmıştır. Ancak bugüne kadar yapılan araştırmaların büyük bir kısmı, sorunu sosyal bilimlerdeki araştırma ve objektif olma konusundaki ilkelere uymaktan ve bütün boyutları ile ortaya koymaktan oldukça uzak kalmıştır. Bu eksiklikler göz önüne alınarak yapılacak araştırmada sorunu sosyal bilimlerdeki araştırma ilkelerine uyarak, belirlenen araştırma evreni içinde konuyu bütün boyutlarıyla ele alacak biçimde planlanmıştır.

Süpürgecilik tanımı ile birlikte, usta-kalfa-çırak ilişkisi bu köklü konunun en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Günümüzde mesleğe yönelme ve çıraklığın tıpkı diğer geleneksel el sanatlarında olduğu gibi, neredeyse yok denecek kadar azalmasında teknoloji ve ekonomik gelişmeler önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Babadan-oğla geçen bir meslek olan süpürgecilikte, günümüzde bu yapı tamamen ya değişmiş ya da değişmektedir. Yani kuşaklar arası bir geçişe sahip olan süpürgecilik hem genç nesil tarafından istenmemekte hem de babalar çocuklarını başka mesleklere yönlendirmek amacıyla eğitime yönlendirmektedirler. Bu durum süpürgeciğin yok olmasa da, giderek azalan bir oranda yapılmasına neden olmaktadır. Az sayıda bu meslek erbabının tarih sayfaları arasında yer almasının önüne geçebilmek, ancak bu alanda yapılacak birçok araştırma ve yeni turistik ürün tasarımlarının yapılması ile önlenebilecek bir durumdur. Tüm geleneksel alanlarda bu acilen yapılmalıdır.

Ülkemizde son yıllarda önem kazanan, geçmişte günlük gereksinimleri karşılayan, özel ya da belirli günlerde başvuru alan, süsleme ve dekorasyon amacıyla yapılan işler olarak günlük yaşamda kullanılan el sanatları; günümüzde geleneksel amaçlar dışında toplumun her kesiminde, hatta uluslararası pazarda alıcı bulunan, hızlı bir değişim sürecine girmiş ve ekonomik mal olarak değerlendirildiği görülmektedir (Barışta, 1988:40).

El sanatları kapsamında düşünülen ürünlerin zengin ve çeşitli olması, ülkemizde bu ürünlerin bir bölümünün hala geleneksel amaçlarla kullanılır olması, günümüzde ekonomik nedenlerle yeni boyutlar kazanmasına da neden olmuştur (Öztürk, 2003:10). Ancak gelenekselliğin yaşatıldığı süpürge yapım alanlarının son derece sınırlı olduğu gerçeği de unutulmamalıdır. Çünkü süpürge yapımı başta Sakarya olmak üzere, Edirne, Kırklareli, Trabzon, Artvin gibi illerde az sayıda yapılmaktadır. Bu da Sakarya’da yapılacak olan araştırmanın önemi bir kat daha arttırmaktadır.

Sakarya’daki el süpürgeciliği de eskiye oranla daha farklı bir yapı içerisine girmekte ve önemini giderek kaybetmektedir. Yapılan bu belgeleme sayesinde, el süpürgesi kaybolan mesleklerden biri olduğu zaman, el süpürgesi hakkındaki bilgilere ulaşılacaktır. Bu bilgilere ulaşılması, kültürün canlı kalması açısından faydalı olması araştırmamızın önemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Varsayımı

Sakarya’nın geleneksel el sanatları arasında gerek çalışan insan sayısı gerek üretim miktarı açısından büyük öneme sahip olan süpürgecilik, değişen teknolojik şartlar karşısında bir meslek olarak önemini yitirmekte, gerekli destek sağlanmadığı için

ekonomik olmaktan çıkmakta, geleneksel eğitim anlayışı değişmekte ve pazar payı azalmaktadır. Bu durum toplumsal açıdan süpürge otu üreticilerini olumsuz etkilemekte ve usta-çırak ilişkisini farklılaştırmaktadır.

Bu temel varsayım aşağıdaki yan varsayımlara dayanmaktadır.

- ✓ Adapazarı'nda köklü bir geçmişi olan süpürgeciliğin gelişmesinde Balkanlar'dan göç eden muhacirler önemli bir rol oynamıştır.
- ✓ Süpürgecilikte (süpürge yapımında) geleneksel usta-çırak ilişkisi ve eğitimi geçmişten günümüze halen sürmektedir.
- ✓ Usta-çırak ilişkisi ve eğitimi babadan oğla devam eden bir yapıyı içermektedir. Ancak süpürge ustaları çocuklarının gelecekte bu meslekle uğraşmasını istememekte, yeni nesiller de süpürgeciliği (bu mesleği) tercih etmemektedir.
- ✓ Süpürgeciliğin önemini yitirmesinde teknolojik gelişmeler rol oynarken, süpürgeciliğin tercih edilmemesinde daha çok ekonomik etmenler rol oynamaktadır.
- ✓ Yeni oluşan piyasa şartlarında süpürgecilik önemini kaybetmekte, hatta bir meslek olarak görülmemektedir.
- ✓ Süpürgecilikte üretim/imalat daha çok iç pazara yönelik yapılmakta, bunun sonucu olarak da ekonomik açıdan yeterli gelir sağlayan bir meslek olmaktan çıkmaktadır. Hatta bu mesleğe gereken önem verilmemektedir.
- ✓ Yalnızca iç pazara yönelik üretim ve teknolojik gelişmelerin yarattığı pazar daralması süpürge ustalarının gelir düzeyini düşürmektedir.
- ✓ Sağlık açısından uygun olmayan süpürgecilik, gerek Süpürge Borsası'nda gerekse devletten yeterli destek görmemektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın kuramsal kısmında bütünden parçaya doğru giden tümdengelim yöntemi kullanılırken; bulgular kısmında parçadan bütüne doğru giden tümevarım yöntemi kullanılmış ve bu da araştırmanın yöntemini oluşturmuştur.

Araştırmada Kullanılan Teknikler

Araştırmanın uygulama kısmında el süpürgeciliğindeki değişimi belirlemek için birincil veri toplama tekniklerinden dokümantasyon, görüşme, gözlem, biçimsel mülakat ve

istatistik tekniklerinden yararlanıldı. Ayrıca alan araştırmalarında önemli yer tutan kaynak kişilere yer verildi. Böylelikle kaynak kişi aracılığı ile üzerinde çalışılan problemle ilgili olan kültürel ve teknolojik değerler, tutumlar ile davranışların anlaşılmasına çalışıldı.

Çalışma temelde “alan araştırması”na dayanmaktadır. Alan çalışması ise, “*Süpürge Ustası Görüşme Formu*”, katılımlı gözlem ile yapılan özel mülakatlar (başta Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası Başkanı Bilal BABACAN ve diğerleriyle yapılan özel görüşmeler) sonucunda toplanan ve sınıflandırılan malzemenin çözülmesi, yorumlanmasını kapsamaktadır.

Alan çalışmasından toplanan veriler; geçmişte ve günümüzde meydana gelen değişimin tespiti ile bunun nedenlerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan kuramsal bölümde ve ayrıca bulgular kısmında yer alan tabloların oluşturulmasında kullanıldı. Yani süpürgecilik tarihi, Sakarya’daki süreci ile bulgular kısmında geleneksel el sanatı olan süpürge yapımını üstlenen ustaların bakışında elde edilen bilgilere yer verildi. Özet olarak tımdengelim ve tümevarım yaklaşımları bir arada kullanılarak, kuramsal ve uygulama (bulgular) bölümlerinin bütünlük arz etmesine ve araştırmayı beklenen sonuca ulaştıracak birer araç olarak kullanılmalarına dikkat edildi.

Konu seçimi belirlendikten sonra, alan araştırması olarak yapılması planlanan bu çalışmada, öncelikle konuya yönelik dokümantasyon tekniği ile literatür taraması yapıldı. Başta el sanatlarına yönelik genel çalışmalar olmak üzere geleneksel el sanatlarının farklı alanlarına yönelik çalışmalar ile süpürgecilik üzerine kitap, makale gibi belgelere ulaşıldı. Elde edilen belgeler incelendi ve analiz edildi. Bunun sonucunda varsayımlar oluşturuldu. Varsayımların araştırılmasını sağlayacak görüşme formu oluşturuldu. Görüşme formu pilot olarak 10 kişiye uygulanarak, soruların anlaşılabilirliği ve yeterliliğine yönelik çalışma yapıldı.

Araştırma Evreni ve Sınırları

Araştırmanın evreni Adapazarı’ndaki el süpürgesi ustalarından oluşmaktadır. Bu ustalarla görüşmeler, Adapazarı Ticaret Borsası’nın da bulunduğu yerde Adapazarı süpürge imalatçılarının kurduğu kooperatif tarafından yapılan 66 adet dükkânın yer aldığı alan ile 1999 Marmara Depremi sonrasında Eski Garajlar arkasında yer alan

Belediye'ye (önceleri Adapazarı Merkez'e, günümüzde Sakarya Büyükşehir Belediyesi'ne) ait alanda Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası öncülüğünde üyeleri tarafından yaptırılan 61 adet dükkândan gerçekleştirildi. Bu iki mekânda yer alan toplam 127 adet dükkânın bugün yaklaşık 60-65 tanesi faal durumdadır. Adapazarı'nda bu alanlar dışında da süpürge üreten dükkânlar/mekânlar bulunmaktadır Adapazarı Süpürge İmalatçıları Oda'sı Başkanı Bilal BABACAN'a göre kayıtlı-kayıtsız toplam 158 dükkânda/mekânda el süpürgesi üretilmektedir. Bu üretim alanlarında yaklaşık 600 kişi süpürge ustası olarak çalışmaktadır.

Araştırmanın örneklemi, yukarıda bahsedilen evren içinden Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası'na kayıtlı ve toplam 127 dükkânın yer aldığı iki üretim merkeziyle sınırlı tutuldu. 1965 yılında kurulan "*Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası*"na kayıtlı 100 işyeri sahibi ustanın $\frac{1}{4}$ 'ü olan 25 usta ile yine bu işyerinde çalışan fakat iş yeri sahibi olmayan yaklaşık 300 süpürge ustasının $\frac{1}{4}$ 'ü olan 75 usta olmak üzere toplam 100 usta örneklem olarak alındı. Kısaca şu an faal olarak çalışan, işyeri sahibi ve bu işyerinde çalışan yaklaşık 400 süpürge ustasının %25'ine ulaşıldı. Tabakalı örneklem tekniği kullanılarak belirlenen yerdeki ustalarla görüşüldü. Özet olarak oluşturulan "*Süpürge Ustası Görüşme Formu*" kullanıldı ve böylece geleneksel el süpürgeciliğinin yoğun olarak sürdürüldüğü Adapazarı Ticaret Borsası'nın bulunduğu yerleşim alanı ile Eski Garajlarda üretim yapan dükkânlardaki 26'sı işyeri sahibi ve 74'ü de ücretli çalışan olmak üzere 100 süpürge ustası ile çalışma gerçekleştirildi.

BÖLÜM 1: GELENEKSEL EL SANATLARI

El Sanatları-küçük sanatlar bir ustanın başlı başına kendi sorumluluğu altında ister evinde veya atölyesinde ister seyyar bir biçimde ya yalnız ya da ailesi ile olan veyahut olmayan kalfa ve çıraklarla birlikte herhangi bir sanatı piyasa için el emeği deneyim ve beri kullanarak yapması ya da sorumluluğu altında yaptırmasıdır (Barışta, 2002). El sanatı üretimi; belirli hammaddeleri el becerisi ve basit el araçları yardımıyla, işlenmiş ve yarı işlenmiş ürünler elde etmek olarak tanımlanır (Aktan, 1989:4).

El sanatları, bir ulusun kültürel kişiliğinin en canlı ve anlamlı belgeleridir. Birçok uygarlığın beşiği olan Anadolu’ya Türklerin yaptığı göçler, Anadolu’nun bugünkü kültürel yapısını oluşturmaya başlamıştır. Bu süreç içinde Anadolu Türkleşmiş, Türkler de Anadolulaşmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde konar-göçer yaşayan Türkmen boyları XVII.yüzyılın sonlarına doğru yerleşik düzene geçmiştir (Onuk,1997; Akpınarlı: 1997:85).

Anadolu’ya gelen bu topluluklar kendilerine özgü gelenek, görenek ve el sanatlarını da birlikte getirmişlerdir. Bu uygarlıkların kültürleri yeni bir sentez içinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu nedenle Türk el sanatlarının kökleri çok eskilere gitmekte ve sosyo-kültürel açıdan önem kazanmaktadır. Türk el sanatları, “İslamiyet öncesi”, “İslamiyet’in kabulü”, “Tanzimat”, “Osmanlı” ve “Cumhuriyet” dönemlerinde süreklilik göstermiştir. Bugünkü ve gelecekteki Türk kültürü bu mirasa dayanmaktadır (Onuk,1997; Akpınarlı, 1997:85).

El sanatı ürünlerin pek çoğunun Türkiye’de önemli işlevleri olduğu, bu nedenle ülkemizin özellikle kırsal kesiminde, geleneksel anlamda, ihtiyaç için üretildiği bilinmektedir. Bir başka deyişle el sanatlarının, Türk toplumunun günlük yaşamının ve kültürel değerlerinin göstergelerinden birisi olarak, toplumumuz için çok değerli ve üretimin de yaşamın bir parçası olduğu söylenebilir... Bu anlamda Türkiye’nin değişik yörelerinde yapılan el sanatı ürünlerin, kültürel birikim olması nedeniyle kültür tarihi açısından önemi yadsınamaz. Yine Türkiye’de el sanatları alanında kapsam, tanımlama, adlandırma ve yozlaşma konularında bir kavram kargaşası yaşandığı da bilinmektedir. El sanatı ürünlerin kültür tarihi açısından önemi nedeni ile kaybolması, kaybolmaya yüz

tutması ya da çağdaştırma adına yapılan girişimlerle değişime uğraması, bu alanda (koruma ve onarım yanında) müzeciliğin geliştirilmesini de beraberinde getirmektedir (Yücesoy, 2005:24).

1.1. El Sanatlarının Sınıflandırmaları

El Sanatları insanoğlu var olduğundan beri tabiat şartlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak, örtünmek ve korunmak amacı ile ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra gelişerek çevre şartlarına göre değişimler gösteren el sanatları, ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek “geleneksel” vasfı kazanmıştır (Öztürk, 2000:26).

Geleneksel Türk El Sanatları, Anadolu’nun binlerce yıllık tarihinden gelen çeşitli uygarlıkların kültür mirasıyla, kendi öz değerlerini birleştirerek zengin bir mozaik oluşturmuştur. Geleneksel Türk El Sanatlarını; halıcılık, kilimcilik, cicim zili, sumak, kumaş dokumacılığı, yazmacılık, çinicilik, seramik-çömlek yapımıcılığı, işlemecilik, oya yapımıcılığı, deri işçiliği, müzik aletleri yapımıcılığı, taş işçiliği, bakırcılık, sepetçilik, semercilik, maden işçiliği, keçe yapımıcılığı, örmecilik, ahşap ve ağaç işçiliği, arabacılık vb. sıralanabilir.

El sanatlarımızdan dokumaların ham maddeleri yün, tiftik, pamuk, kıl ve ipekten sağlanmaktadır. Dokuma; eğirme veya başka yollarla iplik haline getirilerek veya elyafı birbirine değişik metotlarla tutturarak bir bütün meydana getirme yoluyla elde edilen her cins kumaş, örgü, döşemelik, halı, kilim, zili, cicim, keçe, kolonlar vb. gibidir. Dokumacılık Anadolu’da çok eskiden beri yapıla gelen, çoğu yörede geçim kaynağı olmuş ve olmaya devam eden bir el sanatıdır. Aynı zamanda el sanatlarımızın zarif örneklerinden olan oylar; süslemek, süslenmek amacından başka taşıdıkları anlamlarla bir iletişim aracı olarak da kullanılmaktadır.

Günümüzde Anadolu’da tığ, iğne, mekik, firkete/fil kete gibi araçlarla yapılan oyların ya bordür ya da bir motif olarak tasarlanmış olanları, kullanılan araç doğrultusunda ve tekniklerine göre değişik adlar almaktadır. Bunlar; iğne, tığ, mekik, firkete/fil kete, koza, yün, mum, boncuk ve kumaş artığı olarak sıralanabilir. Kastamonu, Konya, Elazığ, Bursa, Bitlis, Gaziantep, İzmir, Ankara, Bolu, Kahramanmaraş, Aydın, İçel,

Tokat, Kütahya gibi şehirlerimizde daha yoğun olarak yapılmakta, ancak eski önemini kaybederek çeyiz sandıklarında varlığını korumaya çalışmaktadır. Geleneksel kıyafetlerle birlikte kullanılan oyalarımızın yanı sıra takılarda dikkat çekici aksesuarlardandır. Anadolu'da yaşamış tüm uygarlıklar değerli ve yarı değerli taşlarla metalle birlikte veya ayrı işleyerek sanatsal nitelikli eserler üretmişlerdir. Selçuklularla birlikte gelen değişik üslupların en önemlisi Türkmen takılarıdır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise imparatorluğun gelişimine paralel olarak mücevhercilik önem kazanmıştır.

Anadolu'da Tunç Çağında bakır, kalay katılarak tuncun elde edilmesinden sonraki dönemlerde bakır, altın, gümüş gibi madenler de dövme ve dökme tekniğiyle işlenmişlerdir. En çok kullanılan maden bakırdır. Maden işçiliğinde dövme, telkari, kazıma (kalemkar), çekiç işi kakma, savatlama, ajur kesme gibi teknikler kullanılmaktadır.

Bakırın yanı sıra pirinç, altın, gümüş gibi metallerle yapılan el sanatları günümüzde üstün işçilik ve çeşitli tasarımlarla yaşatılmaya çalışılmaktadır. Günümüzde en çok kullanılan maden işleme olan bakır kalaylanarak mutfak eşyası yapımıyla geniş bir şekilde sürdürülmektedir.

Barınma gereğinden doğan mimari, bölgelerin coğrafi koşullarına göre biçimlenmiş, çeşitlenmiştir. Buna bağlı olarak gelişen Ahşap işçiliği Anadolu'da Selçuklu döneminde gelişip, kendine özgü bir niteliğe ulaşmıştır. Selçuklu ve Beylikler dönemi ağaç eserler daha çok mihrap, cami kapısı, dolap kapakları gibi mimari elemanlar olup üstün işçilik içermişlerdir. Osmanlı döneminde sadeleşerek daha çok sehpa, kavukluk, yazı takımı, çekmece, sandık, kaşık, taht, kayık, rahle, Kuran muhafazası gibi gündelik kullanım eşyaları ve pencere, dolap kapağı, kiriş, konsol, tavan, mihrap, minber, sanduka gibi mimari eserlerde uygulanmıştır.

Ağaç işçiliğinde kullanılan malzeme daha çok ceviz, elma, armut, sedir, abanoz ve gül ağacıdır. Kakma, boyama, kabartma-oyma, kafes, kaplama, yakma gibi tekniklerle işlenen ahşap eşyalar günümüzde de kullanılmaktadır. Bu teknikler Zonguldak, Bitlis, Gaziantep, Bursa, İstanbul-Beykoz, Ordu gibi illerde halen devam eden hammaddesine

göre değer kazanan baston ve asaların kullanımı yüzyıllar boyunca sürmüş, XIX.yüzyılda yaygınlaşmıştır.

Baston ve asaların sap kısımları; gümüş, altın, kemik, sedef gibi malzemelerden, gövde kısımları ise gül, kiraz, abanoz, kızılçık, bambu, kamış vb. ağaçlardan yapılmaktadır. Müzik aletleri yapımı eskiden beri devam etmektedir. Bu aletler ağaçlar, bitkiler ve hayvanların; deri, bağırsak, kıl, kemik ve boynuzlarından yararlanılarak yapılmaktadır. Telli, yaylı, nefesli, vurmalı çalgılar olarak gruplandırılmaktadır.

Mimariye bağlı olarak gelişen diğer bir sanat kolu da çini sanatıdır. Anadolu'ya Selçuklularla girmiştir. Figürlü sanat eserlerini kullanmaktan çekinmeyen Selçuklu sanatkarlar özellikle hayvan tasvirlerinde çok başarılı olmuşlardır. XIV.yüzyılda İznik, XV.yüzyılda Kütahya, XVII.yüzyılda Çanakkale'de başlayan seramik sanatı bu yörelerde kendilerine has renk, desen, form özellikleri ile Osmanlı Dönemi seramik ve çini sanatına yeni yorumlar getirmiştir. XIV.-XIX.yüzyıllar arası Türk çini ve seramik sanatı fevkalade yaratıcı işçiliği ile dünya çapında üne kavuşmuştur.

Anadolu uygarlıklarından elde edilen cam işçiliğinin en seçkin örnekleri günümüzde “cam”ın tarihi gelişimi konusuna ışık tutmaktadır. Çeşitli model ve formlarda vitray, Selçuklular döneminde geliştirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbul'un fethiyle camcılığın merkezi bu kent olmuştur. Çeşm-i bülbül, Beykoz işi bu dönemden günümüze ulaşabilen tekniklerden bazılarıdır.

Anadolu'da camın ilk kez gözboncuğu olarak üretimi İzmir-Görece köyündeki ustalar tarafından gerçekleştirilmiştir. Anadolu'nun her tarafında temelinde nazar inancı olan cam boncukları görmek mümkündür. Nazarlık yoluyla canlı veya nesneye yönelen bakışların dikkatinin başka bir nesneye yöneleceğine inanılır. Bu nedenle nazar boncuğundan yapılan nazarlıklar canlının veya nesnenin görünen bir yerine takılır.

Geleneksel mimaride dış cephe ve iç mekân süslemesinde taş işçiliğinde önemli bir yer tutmaktadır. Taş işçiliğinin mimari dışında en çok kullanım alanı mezar taşlarıdır. Oyma, kabartma, kazıma (profito) gibi teknikler uygulanmaktadır. Kullanılan süsleme öğeleri, bitkisel, geometrik motifler ile yazı ve figürlerdir. Hayvansal figür azdır. İnsan figürlerine ise Selçuklu Dönemi eserlerinde rastlanmaktadır.

Günümüzde fonksiyonunu henüz kaybetmeyen sepetçilik atalardan öğrenildiği gibi halen; saz, söğüt ve fındık dallarından örülerek yapılmaktadır. Eşya, yiyecek vb. taşıma amacıyla başka ev içi dekorasyonunda da kullanılmaya başlanmıştır. Hayvancılıkla uğraşan kırsal kesimlerde yaygın olarak kullanılan keçe, çul ve ağaçtan yapılan semer kullanıldığı dönem boyunca geleneksel sanatların bir kolunu oluşturmuştur. Günümüzde başta endüstrileşme olmak üzere değişen yaşam şartları ve değer yargılarına bağlı olarak üretimleri hemen hemen kaybolmaktadır.

Yapılan adlandırma, tanım ve işlev doğrultusunda el sanatlarının farklı sınıflamaları yapılmaktadır. Sınıflama şu biçimde yapılabilir (Öztürk, 2000:32):

- ✓ Ham maddesi Metal Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ Ham maddesi Toprak Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ Ham maddesi Tahta-Ağaç Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ Ham maddesi Taş Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ Ham maddesi Cam Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ Ham maddesi Hayvansal Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ Ham maddesi Bitkisel Lif Olan Geleneksel Sanatlar
- ✓ İşlemeler
- ✓ Örgüler
- ✓ Dokumalar
- ✓ Sıkıştırma İşleri (Keçe)

El sanatlarının başka bir sınıflandırma biçimi de vardır. Bunlar;

Kullanım Alanına Göre;

- a. Günlük Kullanım Eşyaları: Her türden kap kacak, avadanlık, mutfak eşyaları, iş aletleri vb. el emeği ile üretilen tüm ürünler.
- b. Süsleme ve dekorasyon eşyaları: Süslenme ve süsleme ilk çağlardan bu yana insanlığın çok değer verdiği konulardır. Buna yönelik üretilen el yapımı ürünler (ham maddesi cam, ağaç, metal vb. malzemeden yapılmış olan ürünler).
- c. Kitap Yazma ve Süsleme Sanatları
 - ✓ Kitap sanatları: Hat (Güzel yazı yazma sanatı)
 - ✓ Tezhip (Süsleme bezeme sanatı)

- ✓ Minyatür (Figüratif resimler)

Teknik Yapısına Göre;

- a. Düz ve düğümlü dokuma (ham maddesi hayvansal ve bitkisel lif olan el sanatları)
- b. Oyma, kakma işler vb. (ham maddesi ahşap, ağaç olan el sanatları)
- c. Burma, telkari, hasır işleri (ham maddesi maden, metal olan el sanatları)
- d. Sır altı, sır üstü boyalı seramik (ham maddesi toprak olan el sanatları)

Ham maddelerine Göre;

- ✓ Ham maddesi (Hayvansal, Bitkisel, Kimyasal) Lif Olan El Sanatları
- ✓ Dokuma Türleri (Halı, Kilim, El Dokusu Kumaşlar, Çarpana Dokumalar)
- ✓ Örgü İşleri (Çorap, Kazak, Eldiven vb. Örgüler, Oya Türleri, Danteller)
- ✓ İşlemeler, Keçe İşleri, El Baskıcılığı.
- ✓ Ham maddesi Ahşap (Ağaç) Olan El Sanatları (Abanoz, Ceviz, Elma, Armut, Sedir, Gül Ağacı, Çam vb.).
- ✓ El Baskı Kalıpları, Tezgâhlar, İp Eğirme Araçları, Tarım ve Ulaşımda Kullanılan Araçlar ve Parçaları (Araba, Kağrı, Döven, Boyunduruk),
- ✓ Günlük Kullanım Eşyaları ve Aksesuarlar (Mutfak Araç Gereçleri, Rahle, Baston, Ağızlık vb.),
- ✓ Mimari Elemanlar (Minber, Kapı Pencere vb.)
- ✓ Ham maddesi Taş ve Kıymetli Taş Olan El Sanatları [Mimari Elemanlar, Mezar Taşları, Çeşmeler, Süs Taşları İşlemeciliği (Takılar, Tespihler, Broşlar vs.), Mermer İşleri, Lüle Taşından Yapılan İşler, Oltu Taşından Yapılan İşler]
- ✓ Ham maddesi Toprak Olan El Sanatları (Çanak, Çömlek İşleri, Çini Eşyalar, Seramik Eşyalar)
- ✓ Ham maddesi Maden, Metal Olan El Sanatları [Altın-Gümüş İşleri (Kuyumculuk, Takılar, Günlük Kullanım Eşyaları), Bakır-Pirinç İşleri (Süs ve Dekorasyon Eşyaları, Mutfak Araç, Gereçleri, Isınma Araçları vb.), Demir ve Çelikten Yapılan İşler (Tarım Araçları, Hayvan Koşumları, Mimari Elemanlar vb.)]
- ✓ Ham maddesi Cam Olan El Sanatları [Vitray Türleri, Takı ve Aksesuarlar, Nazar Boncukları, Süs ve Dekorasyon Ürünleri, Mutfak Eşyaları (Bardak, Tabak vs.)]

- ✓ Ham maddesi Deri ve Hayvansal Atıklar Olan El Sanatları [Saraç İşleri, Deri Giyim Eşyaları (Kaban, Şapka, Kemer, Ayakkabı vb.), Günlük Kullanım Eşyaları (Kemer, Çanta vb.), Cilt İşleri, Tarım ve Mutfak Araçları, Kemik ve Boynuz İşleri, Aksesuar İşleri, Kürk vb.]
- ✓ Ham maddesi Kabuk Saz, İnce Dal ve Sap Olan El Sanatları [Sepet Örgücülüğü, Süpürgecilik, Mobilya Yapımı, Süs ve Günlük Kullanım Eşyaları (Çanta, Hasır Plaj Yayıncısı Gibi)]

Geleneksel Sanatlarda Renk, Desen, Boyamacılık

Desen (Bezeme): Bir kültür dili olan simgeler, yaşam biçimi, çevre şartlarına göre oluşan biçimsel sanatın kaynağı olmuşlardır. Halkbilim çalışmalarında çok önemli yeri olan bu sembolik biçimler, yer aldığı toplumun kimlik göstergeleridir. Simgeler çeşitli şekillerde yaşamış, değerlendirilmişlerdir. Türkler Anadolu'ya gelişlerinde, anayurttaki gibi boy, oymak veya cemaatler halinde ki yaşantılarına devam ettirmişlerdir. Çeşitli inanmalardan sonra Müslümanlığı kabul etmiş olan Türk toplumu, bu geçişte Anadolu'da hala eski inanmaların, mitolojilerin izleri olan sembollerin, eski inançlarına dayalı anlamları kaybolan izleri, günümüzde salt süslemeye dönüşerek halk arasında hala yaşamaktadır. Süslemede temel öge, ana tema motiftir. Anadolu'da motif; im, yanış, nakış gibi bölgelere göre değişik isimler almaktadır. Geleneksel sanatların hemen her dalında kullanılan yere, amaca, iletilmek istenen mesaja göre; Bitkisel (ağaçlar, çiçekler, meyveler vb.), hayvansal (kuşlar, kelebek, at, yırtıcı, yılan, akrep vb.), nesneli (günlük kullanım araç-gereçleri vb.), figüratif (organlar, günlük olaylardan, kişilerden esinlenilerek vb.) bezemeler görülmektedir.

Renk-Boyama: Doğadan elde edilen maddeleri kullanmak suretiyle boya yapımı, renkli satırların elde edilmesi, tarihin çok eski dönemlerinden beri bilinen bir sanattır. İnsanların eski çağlardan beri canlı, cansız doğanın renkleri karşısında büyük hayranlık duyduğu bir gerçektir. İnsan, bitki ilişkilerinin başlangıcının oldukça eski olduğu bilinmektedir. Bitkilerin insanlara gıda kaynağı olması yanı sıra, ilk insanların örtünme ihtiyaçlarını, bitkilerin meyve, yapraklarını kullanarak karşıladıkları da bilinmektedir. Suda çözünmeyen maddeler ile tekstil elyafının boyanmasının mümkün olmadığını anlayan insanlar, bitkilerin çiçek, yaprak, meyve, kök, gövdelerinden faydalanmışlardır. Bitkisel boyarmaddeler yanında, bazı hayvanlardan da boyalar elde edilmektedir.

Anadolu’da Osmanlılar döneminde, XIX.yüzyıla kadar doğal boya maddeleri yurtdışına ihraç edilirken, sentetik boyaların bulunması ile gerilemiştir. Günümüzde birkaç yörede, bazı eğitim kurumlarının öncülüğünde doğal boyacılığın devamı sağlanmaya çalışılmaktadır. Anadolu’da özellikle halı dokunan bölgelerde boya maddeleri konusunda çok az bilgiye rastlanmaktadır. Bunun nedeni boyacılıkla uğraşan ailelerin bu işlemi sır olarak saklamalarıdır. Boyaların sabitleştirilmesi için boyanacak malzemeyi boya alacak şekle sokan, mordan adı verilen maddelerdir. Türkiye’de en çok kullanılan mordan mazıdır. Yapılan kazılarda elde edilebilen bilgilere göre en çok kullanılan kırmızı, yeşil, sarı, mavi renklerdir.

Yazma: Kalem işi yazmalar-el yazmaları: Kitap süslemeciliği (ebru, minyatür, hat)

Kalıpla basılan yazmalar: Başörtüsü, dekoratif örtü

Halk Resmi: “Cam altı” adı verilen teknikle iç dekorasyon ürünleri yapılmaktadır. Binaların iç-dış bölümlerindeki duvar ve ahşap aksam “Edirnekari” vb. tekniklerle bezenmektedir.

1.2. El Sanatlarının Kültürel Yönden Yaşamımıza Katkıları

Geleneksel Türk el sanatlarımız Anadolu’nun binlerce yıllık tarihinden gelen çeşitli uygarlıkların kültür mirasından oluşmuş zengin bir mozaiktir.

Geleneksel el sanatlarımız incelendiğinde hepsinin kültürel bir değere sahiptir. Kültürel değere sahip olan el sanatlarımızın bir kısmının ekonomik değer taşımakta, ekonomik değer taşıyanları hem içeride hem de dışarıda pazarlayarak ulusal ekonomiye katkıda bulunabilmemizi sağlamaktadır.

Kültürümüzün hazinesi olan el sanatlarımız, gelecek nesillere ata yadigârı olarak ancak, korunup kollanarak ve geliştirilerek devredilebilir. Geçmişte yapılp birer örneği müzelere konan el sanatlarının bir değeri olmayıp hiç kimseye faydası dokunmaz. Amaç, el sanatlarımızı unutmamak, babadan oğla geçmesini sağlamak, güzel ürünler elde ederek, bunları iç ve dış pazarlarda tanıtarak, sergileyerek, pazarlayarak hem kültürümüzü dünyaya tanıtmak hem de ekonomimize fayda sağlamaktır (Doğanöz,1994:129).

1.3. Geleneksel El Sanatları

El Sanatları insanoğlu var olduğundan beri tabiat şartlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak, örtünmek ve korunmak amacı ile ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra gelişerek çevre şartlarına göre değişimler gösteren el sanatları, ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek “geleneksel” vasfı kazanmıştır (Öztürk, 2000).

İnsanoğlunun çağlar boyunca izlediği gelişim süreci incelendiğinde, ortaya çıkan, el sanatlarının hep bir ihtiyacı karşılamak üzere üretildiği sonucuna varılır. Anadolu topraklarında üretilen el sanatları için de bu durum geçerlidir. Anadolu insanı, yün, pamuk, tiftik, keten gibi hammaddelerden barınağını (çadırını), dolabını (çuvalını), yaygısını, bebeğini taşıyacağı malzemeyi (çarpana) dokumuştur ve dokuduğunu kesip dikerek giysisini yapmıştır. Ahşap, maden, cam, deri, toprak, kemik ve boynuz gibi maddeleri de beceriyle şekillendirip mutfak araçlarını, tarım ve hayvancılıkta kullanacağı aletleri, mobilyasını ve süslerini tasarlayıp üreterek ve ürettiğini kullanarak yaşamını sürdürme gelmiştir. Bir ulusun kültür değerlerini en iyi yansıtan öğeler olan el sanatları, asırlar boyu toplumların sanat anlayışlarını ve yaşam tarzlarını aktarmada etkin bir rol oynamıştır. Aynı zamanda eğitim, bilim, teknik ve diğer alanlardaki gelişme düzeyi ile el sanatlarındaki gelişim düzeyi paralellik gösterir (Aktaş, 2004:191-205).

İnsan topluluklarının ürettikleri ürünlerin el sanatları içinde değerlendirilebilmesi için; estetik değerler taşıması, o topluluğun duygu ve düşüncelerini yansıtabilmesi, maddi karşılığı olmadan üretilmiş olması, eser halinde ortaya çıkışından sonra çevresinde bir takım gelenek ve görenekler meydana getirmiş olması gerekir. Anadolu birçok uygarlığa beşiklik ettiği ve bu uygarlıkların kültür varlıklarını yeni bir sentez içinde sürdürerek her köşesinde yaşatmakta ve bu nedenle Anadolu el sanatlarının kökleri çok eskilere gitmektedir (Aktaş, 2004:191-205).

1.4. Sakarya’da Geleneksel El Sanatları

Türk milletinin en önemli özelliklerinden biri de duygu ve düşüncelerini oyunlarına, müziklerine, resimlerine, el sanatlarına, motif motif işlemeleridir. Halkımız duygularını oylarla, desenlerle, nakışlarla dile getirmiştir (Eroğlu, 2003:46).

Geleneksel el sanatlarımız hanımlarımızın ve genç kızlarımızın işlemelerinde kendini göstermektedir. Bu işlemler tamamen el emeği, göz nuru ile ortaya konan örtüler, bohçalar, yemeniler, yağlıklar, kuşaklar, çoraplar, cepkenler vb. olarak görülmektedir. Bu ürünler renkleri, modelleri, motifleri ve malzemeleri ile kültürümüze zenginlik katmaktadır (Eroğlu, 2003:46).

El sanatları, bir milletin, yüzyıllar boyu süregelen yaşamı boyunca oluşan ve kuşaktan kuşağa aktarılan en önemli kültür varlıklarıdır. Anadolu’nun diğer yörelerinde olduğu gibi Sakarya’da da geleneksel sanat ve zanaatlar yönünden oldukça zengindir. Bu zenginlik, Sakarya’nın birçok yerden göç almasına bağlıdır. Değişik yerleşim bölgelerinden gelerek burada gelenekleri ile ihtiyaçlarını harmanlayan yöre insanları el sanatlarını geliştirmiş ve günümüze kadar yaşatmayı başarmıştır. Şehirdeki Hasırcılar, Semerciler, Pabuççular, Tıgçılar gibi mahalle isimleri geleneksel el sanatlarının ne kadar yaygın olduğunu ve bu sanatların şehir ve şehirli yaşamını ne derecelerde etki altına almış olduğunu göstermektedir. Sakarya’da daha önceki yıllarda ön planda olan ve şuan kaybolmakta olan el sanatlarını şu başlıklar altında toplayabiliriz.

- ✓ Ağaç İşleri Oymacılığı
- ✓ Maket Taraklı Evleri
- ✓ Kaşıkçılık
- ✓ Tarakçılık
- ✓ Semercilik
- ✓ Süpürgecilik
- ✓ Sepetçilik
- ✓ Hasırcılık
- ✓ Çömlekçilik
- ✓ Sıcak demircilik
- ✓ Bakırcılık
- ✓ Bastonculuk

- ✓ Pabuççuluk
- ✓ Yorgancılık
- ✓ İşlemeler
- ✓ Çorap ve Eldivenler
- ✓ Kumaş Dokumacılığı
- ✓ Kilim Dokumacılığı
- ✓ Mutaftçılık/Keçecilik
- ✓ Saraçlık

1.4.1. Taraklı İlçesinde Ağaç İşleri Oymacılığı

Barınma gereğinden doğan mimari, bölgelerin coğrafi koşullarına göre biçimlenmiş, çeşitlenmiştir. Buna bağlı olarak gelişen Ahşap işçiliği Anadolu’da Selçuklu döneminde gelişip, kendine özgü bir niteliğe ulaşmıştır. Selçuklu ve Beylikler dönemi ağaç eserler daha çok mihrap, cami kapısı, dolap kapakları gibi mimari elemanlar olup üstün işçilik içermişlerdir. Osmanlı döneminde sadeleşerek daha çok sehpa, kavukluk, yazı takımı, çekmece, sandık, kaşık, taht, kayık, rahle, Kur’an muhafazası gibi gündelik kullanım eşyaları ve pencere, dolap kapağı, kiriş, konsol, tavan, mihrap, minber, sanduka gibi mimari eserlerde uygulanmıştır. Ağaç işçiliğinde kullanılan malzeme daha çok ceviz, elma, armut, sedir, abanoz ve gül ağacıdır. Kakma, boyama, kabartma-oyma, kafes, kaplama, yakma gibi tekniklerle işlenen ahşap eşyalar günümüzde de kullanılmaktadır. Bu teknikler İlimizde halen devam eden hammaddesine göre değer kazanan baston ve asaların kullanımı yüzyıllar boyunca sürmüştür, XIX. yüzyılda iyice yaygınlaşmıştır. Müzik aleti olarak “*Kemençe*”, Akyazı İlçesi-Altındere Beldesi’nde, “*Davul*” ise Geyve ilçesinde yapılmaktadır. Bu aletler ağaç, bitki ve hayvanların; deri, bağırsak, kıl, kemik ve boynuzlarından yararlanılarak yapılmaktadır.

Akyazı İlçemizde ağaç işlerinde geçme tekniği kullanılır. Geçme; diğer adıyla sekizgen, baklava, yıldız ve benzeri geometrik şekillerin bir çatma tekniği ile birbiriyle bağlanmasıyla oluşturulur. Ağaç parçaları oluklu ağaç kirişleri ile iç içe geçirilerek bağlanır. Bunları bağlamak için çivi veya tutkal kullanılmaz. Malzeme olarak en çok ceviz, armut, çınar, ıhlamur ve meşe ağacının kullanılır (Aktaş,2008: 1055).

1.4.2. Taraklı İlçesinde Kaşıkçılık

Taraklı İlçesi'nde yüzyıllardan bu yana sürdürülen çok yaygın geleneksel bir el sanatıdır. İlçenin Alballar, Kemaller, Esenyurt ve Uğurlu köylerinde yaşatılan bu gelenek, bugün halen onlarca “*Kaşık Evi/Kaşık Odası*”nda sürdürülmektedir. Bu köylerimizde özellikle kış aylarında yoğun bir üretim yapılmaktadır. İki yüze yakın aktif ustası ile kaşıkçılık, ilin en yaygın geleneksel el sanatları arasındadır. Daha önceki yıllarda Taraklı İlçe merkezi ve tüm köyler kaşık, kepçe, yaba, maşa, semer ve tarak işleriyle uğraşırken, son zamanlarda ham madde bulmak zorlaşınca bu işleri meslek edinen köylerin dışında uğraşan insan sayısı oldukça azalmıştır. Kaşıklar, özel olarak inşa edilmiş kaşık evlerinde/odalarında yapılır. “Kaşık Evi/Odası”, kaşık yapımı için evlerin bitişiğine, 1,5 metre yüksekliğinde ve 3 m² genişliğinde kaşık odaları yapılır. Bu kaşık odasında 3 kaşık ustası birlikte çalışır. Kaşık ustaları haftanın 6 günü çalışıp yalnızca cumartesi günü dinlenirler (Aktaş,2008: 1055-1056).

Kaşık yapımında çeşitli bıçak ve keskiler kullanılır. Kaşıklar kepçe, yemek kaşığı ve mama kaşığı olarak üç boyda imal edilir. Kaşık imal aşamaları şöyledir:

- * Birinci safha: Ağaç iki kaşık boyunda tomsak halinde kesilir. Tomsak halindeki ağaç nacakla taslak haline getirilip kaşık formuna sokulur. Bu işe “taslama” denir.
- * İkinci safha: Nacakla baş ve sap kısımları düzeltilir. Bu safhaya “iğinek” denir.
- * Üçüncü safha: Kaşık yapımı için özel olarak yapılmış “kaşık tezi” üzerinde keserle ağız kısmının içi oyulur. Bu işleme “keserlek” denir.
- * Dördüncü safha: Özel olarak yapılmış bıçakla sapı ve arkası düzeltilir.
- * Beşinci safha: Kaşığın içi “iğdi” denen özel bıçakla keser izleri düzeltilip, inceltir. Bu safhaya “yalaklama” denir.
- * Altıncı safha: Törpü ile kaşığın dışı düzeltilerek bıçak izleri kaybedilir.
- * Yedinci safha: Bu aşamada kaşık zımparalanıp, yün veya keçe ile perdahlanır. Bu aşamadan sonra kaşık kullanıma hazırdır (Aktaş,2008: 1055-1056).

Kaşık yapımında en geçerli ağaç şimşir veya kayın ağacıdır. Kaşık yapmak için hazırlanmış ağaçlar güneşte kurutularak belli bir sertliğe ulaşır. Çünkü yaş ağaç kaşık yapımı için uygun değildir. Bu nedenle de şimşir veya kayın ağacı ustaların çalışması açısından daha rahat olan ağaçlardır (Çoruhlu,2005: 1100).

1.4.3. Tarihi Taraklı Maket Evleri

Yörede yer alan sekseni aşkın koruma altına alınmış, Osmanlı dönemi Türk Mimarisi'nin en güzel örnekleri olan evlerin, son dönemde maketleri Sıtkı ve Naim Buluntekin kardeşlerce üretilmektedir. Taraklılı olan Mustafa Turan ve kızı Yasemin Turan tarafından da bu evler üretilmektedir.

1.4.4. Taraklıda Tarakçılık

Taraklı'nın geleneksel el sanatlarından olan “*tarakçılık*” günümüzde 80–90 yıl öncesine kadar Taraklı Çarşısı'nda 2–3 dükkânda yapılmaktaymış. Tarakçı Mehmet ve Tarakçı Ahmet bu sanatın 80–90 yıl öncesinin tanınmış ustalarıdır. Yörede yaşayan yaşlılar, tarak kullanma alışkanlığının saçta kepeklenmeyi, dökülmeyi, bitlenmeyi önlediğini söylemektedir.

Yörede tarak; Şimşir, Gürgen, Armut ve iyi cins Ceviz ağacından yapılmış. Şimşir ağacı beyaz renk, sert ve dayanıklı olduğundan daha çok tercih edilmektedir. Şimşir aynı zamanda tespihçiler tarafından tespih yapımında da kullanılmaktadır (Aktaş,2008: 1057).

1.4.5. Akyazı, Kaynarca ve Taraklı İlçelerinde Bastonculuk

Tamamen el emeği göz nuru olan ve başta Taraklı, Kaynarca, Akyazı ilçeleri ve Kayalar Memduhiye Köyü'nde olmak üzere yaşatılan bastonculuk, özellikle Akyazı'da yapılan geçme ağaçlı ve çok motifli baston çeşitleri ile Kayalar Memduhiye Köyü'nde biçim ve işleme zenginliği bakımından nitelikli bir biçimde baston üretimi yapılmaktadır. Ham maddesinin tamamı ya da büyük bir bölümü ağaçtan imal edilen bu bastonlarda yılan baş, kurt başı, atbaşı, balık başı, kartal başı ve aslan başı gibi motifler yer almaktadır. Baston ve asaların sap kısımları; gümüş, altın, kemik, sedef gibi malzemelerden, gövde kısımları ise gül, kiraz, abanoz, kıızılcık, bambu, kamış vb. ağaçlardan yapılmaktadır. Günümüzde değişik biçim ve malzemedan yapılmış, sapları ve gövdesinde boya, metal işlemeli motifler, elle tutulan bölümünde birçok farklı materyal kullanılan değişik amaç için bastonlar yapılmaktadır. Bastonlara, yerli ve yabancı turistlerin özel bir ilgi göstermesi el sanatlarına olan ilginin yurtdışına da sıçraması Baston Ustalarını özel siparişler hazırlanma yoluna sevk etmiştir. İlimizde de baston yapımı, gelenek ve göreneklerine bağlı olmakla birlikte zamanın gerektirdiği tüm yeniliklere açık ve bu

yeniliklere çok kısa zamanda uyum sağlayabilen bir yapıya dönüşmüştür. Ağaç, bu ustaların elinde ağaç olmaktan çıkmakta, bir hanımparmağına dolanan iplik misali, her defasında “bir benzeri daha olmayan” bastonlar üretilmektedir. Bu bastonlar el sanatları ustalarının işine olan sevgi ve saygısını simgelemektedir. Sakarya Kayalar Memduhiye’deki Nihat Çakiner yörede yaşayan en önemli baston ustasıdır (Aktaş,2008: 1057).

1.4.6. Geyve ve Taraklı İlçelerinde Semercilik

Sakarya’da 30–40 yıl öncesine kadar “at” ve “eşek” gibi hayvanların binek ve yük taşıyıcı olarak önemli bir yeri vardı. Tarlalardaki ürünler eşeklerle ile kente getirilirdi. Tarlada el ile biçilen buğday sapları, diğer ürünler eşiğin üzerinde toplanıp bağlanarak harman yerine getirilirdi. Önceden şehir içerisinde her çeşit yük taşımacılığı da “eşeklerle” ya da “at arabaları” ile yapılırdı. Günümüzde taşımacılığın motorlu araçlarla yapılması, yani traktörlerle kente ulaştırılması neticesinde at ve eşek gibi hayvanlar önemini yitirmiş, dolayısıyla “semercilik” zanaatı 3–5 dükkân dışında hemen hemen terkedilmiştir. Bu sanat günümüzde Geyve, Taraklı ve Pamukova’daki 2–3 dükkânda yaşatılmaktadır. Yük ve binek hayvanı olarak kullanılan at, eşek ve katır gibi hayvanların taşıyacaklar yükün hayvanın sırtına zarar vermemesi için ağaç iskelet üzerine deri ile keçe arası kamış otları ile doldurulup sarılarak dikilen semer çok özen isteyen bir sanat dalıdır. Dengesiz yapılmış bir semer hayvanın sırtının yaralanmasına neden olur. Taraklı, Geyve ve Pamukova ilçelerinde eski geleneksel anlayışla (usta-çırak ilişkisiyle) yetişmiş birkaç usta tarafından halen sürdürülen semer yapımı; günümüzde turistik amaç kapsamında minyatür biçimde de üretilmektedir (Aktaş,2008: 1058).

1.4.7. Adapazarı ve Kaynarca İlçelerinde Süpürgecilik

93 Harbi sırasında (1877–1878 yıllarında), başta Balkanlar ve Rumeli’nden gelen Muhacirler (göçmenler) tarafından yöreye taşınmış bir geleneksel el sanatıdır. Süpürge gelişen teknoloji karşısında temizlik aracı olarak önemini yitirmekte olup geleneksel bir sanat ürünü olarak değerini korumaktadır. Nişan ve düğün geleneklerinde aynalı veya süslü süpürge diye de anılan çeşidiyle birlikte farklı ebatlarda ve aksesuarlarla üretilen süpürgeler, Türkiye’nin dört bir yanında rağbet görmektedir (Aktaş,2008: 1058).

1.4.8. Adapazarı (Merkez), Akyazı, Geyve, Kaynarca ve Sapanca İlçelerinde Sepetçilik

Günümüzde işlevini henüz kaybetmeyen sepetçilik atalardan öğrenildiği gibi halen; saz, söğüt, ceviz ve fındık dallarından örülerek yapılmaktadır. Eşya, yiyecek vb. Taşıma amacından başka ev içi dekorasyonunda da kullanılmaya başlanmıştır. Hayvancılıkla uğraşan kırsal kesimlerde yaygın olarak kullanılan keçe, çul ve ağaçtan yapılan semer kullanıldığı dönem boyunca geleneksel sanatların bir kolunu oluşturmuştur. Özellikle Sapanca Kestanelik Mevkii, Adapazarı-Abalı, Akyazı, Kaynarca ve Geyve’de meyve sepeti, çamaşır sepeti, ekmeklik, gazetelik, masa, sandalye ve abajur gibi birbirinden farklı çeşitleri de içeren ürünler yöremizde yapılmaktadır. Son yıllarda Çanakkale Biga’dan gelen Romanların da etkisi ile yerleşik Romanların ürün çeşidi bir hayli artmış ve zenginleşmiştir. Başlıca ustaları: Yaşar Kurt, Seyit Ali Karaçoban, Hasan Göncel, Selim İpek, Mustafa Tunç, Remziye Gülüm, Yaşar Gülüm, Mustafa Karaçoban, Abdullah Bakır, Salih Bakır, Ali Doğulu, Dursun İldiz, Zekeriya Tunç, Demir Tunç ve Bekir Çubuk (Aktaş,2008: 1059).

1.4.9. Adapazarı ve Sapanca İlçelerinde Hasırcılık

Hasır zembil diye de adlandırılan bu geleneksel ürün suyun ve sazlığın bol olduğu Sapanca ve Adapazarı-Abalı çevresinde günümüzde Romanlar tarafından üretilmektedir.

1.4.10. Adapazarı İlçesinde Çömlekçilik

Yörede Roma ve Bizans dönemi kalıntılarda çok sayıda çömlek bulunmuştur. Ancak çömlekçilik sanatı Adapazarı’na 93 Harbi’nde (1877–1878 yıllarında) gelen Muhacirler tarafından getirilmiş ve yerleştirilmiştir. Sakarya Poyrazlar Gölü çevresinde toprak, çömlek ve tuğla yapımına çok elverişlidir. Çömlek imalinde kullanılan “Cimil” çamurun Poyralar Gölü ve çevresinde bulunuşu, Adapazarı’ndaki tek çömlek atölyesinin de Karasu-Kaynarca yol ayrımında Dağdibi Mahallesi’nde (Köyü’nde) olmasında etkili olmuştur. Yılın 8 ayı faaliyet gösteren bu atölyede, “*Aralık, Ocak, Şubat, Mart*” aylarında çalışmazlar. Nedeni ise, kışın çömlek üretiminin yapılamamasıdır. *Yapılışı ve Çeşitleri*: Çevreden alınan çamur, çamur yalağına koyulur. Buradan çıkarılarak, silindirden geçirilir ve yabancı maddelerden arıtılır. Daha sonra çırak alır ustanın önünde topaç yapar ve usta çamura işler. İşlenen çamurun hava

Şartlarına göre bekleme süresi ortalama yirmi gündür. Daha sonra fırına istif olunur. üç gün üç gece odunla yanar. Ayar deliklerinden bakılarak, pişip pişmediği kontrol edilir. Piştikten sonra kapıları açılır, iki gün soğumaya bırakılır ve ocak boşaltılır. Bu esnada ıskartalar sağlamlarından ayrılır. Normal de bir fırında 1.500-2.000 parça malzeme çıkar. Hasbi Uluç ilerlemiş yaşlarına rağmen çömlekçilik yapmaktadırlar. Karasu-Kaynarca yolu üzerinde Dağdibi Mahallesi'nde kendilerine ait atölyede saksı, ibrik testi, şamdanlık, bakraç, biblo, şekerlik, küp vb. çömlek çeşitlerini üretmektedirler. Hasbi Uluç'un oğlu Muharrem Uluç ve torunu Ümit Uluç'ta bu atölyede çalışıp, çömlekçiliğin son temsilcileri olarak aynı atölyede bu sanatı yaşatmaktadırlar (Aktaş,2008:1060-1061).

1.4.11. Sapanca ve Taraklı İlçesinde Sıcak Demircilik

Altay, Orhon ve Yenisey dolaylarında yapılan kazılarda Türk maden işçiliğinin en eski örnekleri bulunmuştur. Altın, bakır ve tunçtan yapılmış eşyaların yanı sıra demir işçiliğinin de özel bir yeri vardır. Orta Asya Türkleri için eski bazı kaynaklarda “*demir üreten ve bu madeni en iyi işleyen kavim*” olarak söz edildiğine rastlanmıştır. Orta Asya maden sanatını Selçuklu ve Osmanlılar çok ileri bir düzeye getirmişlerdir. Maden işçiliği silahlar, gündelik eşyalar ve süs eşyaları olarak üç ana gruba ayrılabilir. Türklerde maden işçiliğinin gelişmesinin nedeni olarak, Selçuklu ve Osmanlı gibi Türk devletlerinin sürekli savaş halinde olmalarını gösterebiliriz. Demir ve çelikten yapılmış zırh, miğfer, kalkan gibi savunma silahlarına, dövülerek hazırlanan yüksek kalitede kılıç ve bıçaklara da sıkça rastlamaktayız. İlimizde bu el sanatının en güzel örneklerini başta Taraklı İlçesi Yenidoğan (İğdelik) Mahallesi'nde yaşayan “*Abdallar*” ve Sapanca İlçesi Kestanelik Mevkii, Kaynarca İlçesi Topçu Köyü Dağagzı Mahallesi ile Karamanlar Köyü Yukarı Sarıköy Mahallesi, Adapazarı Merkez Çamyolu Köyü ve Pamukova İlçesi Cumhuriyet Mahallesi gibi alanlarda yaşayan “*Romanlar*” yapmaktadır (Aktaş,2008: 1060-1061).

Sıcak demirci ustaları günümüzde yapılan işin çeşidine göre hammadde olarak; levha, profil ya da çubuk demir kullanmaktadır. Şekil verilecek demir, odun ve kömürün yakıldığı körüklü ocakta yüksek derecede ısıtılıp yumuşatılarak, örs üzerinde hassas çekiç darbeleriyle işlenmektedir. Yapılan ürünler belli bir biçime bağlı olmayıp daha çok ustanın yaratıcılık yeteneğiyle şekillenmektedir. Eskiden balta, kazma, maşa, sac

ayağı (sacıcak) gibi bir takım gereçlerle sınırlı üretim yaparken, günümüzde sehpa, masa, sandalye, fener, aplik, ocak takımı, şaraplık, rüzgar gülü gibi ürünlerde yapılmaktadır. Ayrıca yalnız sergilenmeye yönelik miğfer, zırh, kalkan gibi savaş araçlarının yanı sıra, günümüz süsleme sanatı açısından göze hitap eden sıcak demircilik ürünleri arasında; kartal, tavşan, at, yılan, yaprak ve üzüm vb. gibi hayvan ve bitki figürlerinin birebir örnekleri ile yine şamdan, ahize, duvar apliği, dekoratif merdiven korkuluğu vb. birçok süs ve kullanım eşyası sıcak demir ustaları tarafından yapılmaktadır. Başlıca ustaları: Gülağ Yanık, Ahmet Yanık, Eray Yanık, Mehmet Boncuk, Murat Boncuk, İsmail Özçelik (Abdal kökenli-Yenidoğan/Taraklı) ve Sadık Tanyel, İsmail Özçekiş, Bayram Görgel, Yaşar Akyıldız (Roman Kökenli-Kestanelik Mevkii/Sapanca). Taraklı’da yaşayan sanatkârlardan dördü ilkokul mezunu, ikisinin ise okuma-yazması yoktur. Sapanca’da yaşayan ustalardan ise tamamının herhangi bir eğitim almamıştır. Ürünler İstanbul, Bursa gibi illerdeki mağazalara ve yurt dışına satılmaktadır (Aktaş,2008: 1061).

1.4.12. Adapazarı’nda Bakırcılık

İnsanoğlunun bakırı bulması ve işlemesini öğrenmesi ile Bakır Çağı’nı (Kalkolitik Çağ M.Ö.5000-3000) başlattığı günden bu yana devam eden bakırcılık sanatının çok eski bir geçmişi vardır. Anadolu’da yapılan arkeolojik kazılarda bakırcılık sanatının en eski örneklerinden bakır kaplar, ok ve mızrak uçları, işlemeli havanlar, siniler, kazanlar, çeşitli kaplar ile iğnelere rastlanılmıştır. İlimizde bakırcılık sanatı 1960’lı yıllara kadar önemini korumuş, “Uzun Çarşı”daki dükkânlarda çok sayıda usta tarafından sürdürülmüştür. 1960’lı yıllarda Alüminyum, Plastik ve daha sonraları Çelik’ten imal edilmiş fabrikasyon türü mutfak gereçlerinin piyasaya hâkim olması ile bu sanat önemini yitirmiştir. 0,70 milim ile 1,5 milim arası kalınlıklardaki düz ya da disk (yuvarlak) pirinç veya bakır levhalar işlenerek çeşitli formlarda şekillendirilmektedir. Bakır eşya olarak mutfak gereçleri zengin bir çeşitlilik gösterir. Her yemek türü için ayrı bir kazan, ayrı bir tencere, ayrı bir sahan türünün gelişmesine neden olmuştur. Bakırcılığın kazan, el leğeni, tas, güğüm, ibrik, bakraç, tava, süzgeç vb. gibi örnekleri çoğunlukla bakır külçeleri ya da levhaları çekiçleyerek uygulanan dövme tekniğiyle yapılmaktadır. Bugün Orhan Camii’nin yanında “*Bakırcılar İçi*” adlı sokakta günümüzde de yaşatılmaya çalışılan bir geleneksel el sanatıdır. 1930’larda 15 kadar bakırcıdan oluşan sokakta, bugün birkaç tane bakırcı kalmıştır (Aktaş,2008: 1061).

1.4.13. Adapazarı, Ferizli ve Taraklı İlçelerinde Pabuççuluk

İlimizde ayakkabıcılığın tarihçesi çok eskilere dayanmakla birlikte, günümüzde modern atölye ve fabrikaların açılması sonucu değişen üretim teknikleri karşısında bu geleneksel sanat dalı yok olmaya yüz tutmuştur. Eskiden tabakhaneden hayvan derileri alınan ve işlenen ve de daha ziyade mest, yemeni türü ayakkabı yapımı yörede yaygınmış. Zamanla teknolojinin de ilerlemesi ile birlikte mest ve yemenilerin yerini iskarpin almış, halen mevcudiyeti az sayıda da olsa İlimizde el işçiliği güz nuru ile yapılan ayakkabılarımız yapılmakta ve sıhhat bakımından da tercih edilmektedir. Ferizli ilçesinde nalıncılık kadınlar arasında yaygın bir biçimde günümüzde sürmektedir. Günümüz adıyla ayakkabıcılık diye anılan bu geleneksel el sanatı teknolojinin etkisiyle modern teknoloji ile üretime geçse de, Adapazarı-Uzun Çarşı'da ve Taraklı'da halen geleneksel el sanatı olarak yaşatılmaya çalışılmaktadır (Aktaş,2008: 1061-1062).

1.4.14. Adapazarı'nda Yorgancılık

Özellikle Balkan Muhacirleri ve Karadeniz'den yöreye göç edenler tarafından ilde etkin ve geleneksel olarak yürütülen yorgancılık ürünleri, Türkiye'nin birçok yerine satılmakta ve rağbet görmektedir. Yorgancılık sanatı, başlı başına bir geçim kaynağını oluşturmaktadır. Ancak teknolojinin gelişiminden oda payını alarak elle yapılan, göz nuru dökülerek üretilen yorganların yerini fabrikasyon yorganlar almıştır. Geçmiş yıllarda yün ve pamuktan yorgan, yastık ile yatak diktiren müşteri sayısı çok fazla olduğu halde, hazır üretimlerin artması işleri olumsuz yönde etkilemiştir. Elyaf yorgan ve hazır yataklara talebin artması, kentte yorgancılık yapan ustaların sayısının hızla azalmasına neden olmaktadır. Yaşanan ekonomik krizler ve maliyetlerin artması da bunda etkin rol oynamaktadır. Anneler önceki yıllarda çocuklarına çeyiz hazırlarken, pamuk ve yünden 3-4 renk yorgan, yastık ile yatak diktirirken, günümüzde bu gelenek ortadan kalmaktadır. Günümüzde yorgancıların müşterilerinin çoğunluğunu pamuk ve yünden yapılan ürünlerin daha sağlıklı olduğunu bilenler oluşturuyor. Elyaf suni olduğundan, insanlar sırt ve bel ağrılarından şikâyetçi olarak doktorlara başvuruyorlar. Bunun çaresi, yorgancıların yaptığı yün ve pamuk yataklar olmaktadır. Çeşitli renk ve desenlerden oluşan yorganlar, saten kumaş üzerine iğne yardımıyla işlenir. Yorganın alt kısmını oluşturan ve genellikle alt kısmını oluşturan kumaş patiskadır ve buna astar denilir. Astarla yorganın yüzünü oluşturan saten kumaş arasına pamuk, yün veya elyaf

yerleştirilir. Satenle aynı renkte olan naylon ipliklerin iğne yardımıyla satenin üzerinde başlayan gezintisi ile yorgan motifi oluşturulur. Atölye olarak kullanılan dükkânlarda değişik malzemeyle, değişik boyut ve süslemelere sahip yorganlar dikilmektedir. Genellikle yüzü ve astarı farklı kumaştan örneğin ipek atlas, mermerşahi, basma vb. gibi kumaşlardan hazırlanan yorgan kılıflarının ya pamuk ya da yünle doldurulduğu, tek dikişle dikildiği ve ağırlıkla çift kişilik yorgan yapıldığı görülmektedir. İki kişilik yorgan için 4 kilo pamuk, astar için 5 metre mermerşahi, yorgan yüzü için 4 metre 60 santim tek en basma ya da atlas kullanılmaktadır. Yorgan boyutları 190 x 200 cm. ile 230 cm. arasında istenilen siparişe göre değişmektedir. Ustalar önce kestiği kumaşlarla astar ve yüzü birleştirmekte (çatmakta) böylece bir torba oluşturmakta sonra bu torbayı (kılıfı) pamuk ya da yünle doldurmakta (döşemekte) doldurulan maddeyi iyice yerleştirip, kaymaması için çok geniş bir teğel ile tutturduktan sonra tebeşirle yüzeyi desenlendirmekte ve desen çizgilerinin üstünde yorgan iğnesini bir alt ve bir üstten geçirerek atlas yorganı 50 numara pamuklu iplikle, mitili ise 60 numara pamuklu iplik kullanarak dikmektedir. Bazı örneklerde üzeri işlenerek süslenmiş ipek atlas yüzlere de rastlanmaktadır. Sarma iğnesi ile işlenmiş bu örneklerde farklı renkte ipliklere yorgan dikişi yanı sıra yapılan işlemlerle yorganların süslendiği görülmektedir (Aktaş,2008: 1062-1063).

İşlemesiz olarak hazırlanan düz teğelti biçiminde sarılan yorgan dikişlerinin yüzde sık aralarla uygulanan biçimleri baskı ya da ince iş olarak isimlendirilmektedir. Baskının düz yatay çizgide gelişen türü batırmalı baskı, düz dikey çizgide gelişen türü kara baskı ve diagonal çizgide gelişen türü için çapraz baskı tamamlamaları kullanılmaktadır. Dükkânlarında yere ayaklarını uzatarak oturan ve yorgan dikiminde bir iğne ve orta parmağına taktığı ucu açık bir yüksükle çalışan ustaların üstün bir teknik beceriyle yer yer yüzeye kabartma izlenimi verdiği kabartılan yüzeylerle çitilerek geriye doğru çekilip zemine tutturulan kumaş yüzeyinde dikişlerle sağlanan boş ve dolu kontrastlarıyla bezemeler oluşturduğu bazen boş, dolu yüzeyler arasında daha sık iğne taramalarıyla yüzeye zenginlik kattıkları fark edilmektedir. Yorgan modelleri ya dikilmiş yorganlara ya da yorgancılardaki fotoğraflara bakılarak seçilmekte ve çarşıda çok sayıda model bulunmaktadır. Genellikle modeller adlarını ya yorgan üzerindeki motiften ya da kompozisyon bütününden almaktadır. Yorgan modellerinin bazılar şöyle sıralanabilir. Motiften yola çıkılarak isimlendirilen örnekler: Çerçeve, mekik, fiyonk, pervane,

şemsiye, tren yolu vb. gibi nesneli bezemeler; kelebek, kırlangıç, çavuş vb. gibi figürlü bezemeler; güneş, ay, dünya, yarım ay vb. gibi kozmik bezemeler; küp, yıldız, baskılı, baklava vb. gibi geometrik bezemeler; top dikiş, üç gül vb. gibi bitkisel bezemeler. Geometrik çizgilerle tasarlanan modellerde, beş orta vb. gibi kompozisyonlardan yola çıkılarak yapılan isimlendirmelere de rastlanmaktadır. Atlas ve pamuklu mitil türlerinde tek renkli basma türlerinde kumaşın verdiği özellikle çok renkli nitelikler gösteren yorganlar arasında kompozisyon tek renkli örneklerde daha belirgindir. Çok renkli örneklerde kumaşın deseni ile yorganın kompozisyonu arasında bir uyum görülmemektedir. Çoğunlukla antinaturalist ya da nonfiguratif biçimlendirmelerle tasarlanan kompozisyonlar bir ya da iki sıradan oluşan bir çerçeve bordürü içinde oturtulmuştur. Örneklerde beliren kompozisyonlar ya bir merkez çevresinde gelişen kompozisyonlar ya da sıralamalarla düzenlenen kompozisyonlar olarak iki ana grup altında toplanmaktadır. Bir merkez çevresinde gelişen kompozisyonlar ya da bir merkezde dağılan kompozisyonlar ya da bir merkez de toplanan kompozisyonlar olarak iki ana başlık altında kümelenmektedir. Her iki türde de göbek ve dört köşe belirgindir. Sıralamalarla düzenlenen kompozisyonlar ise motiflerin sıralamalarla yüzey üzerine yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bunlar düzgün sıralamalar, kaydırılmış sıralamalar, bağlantılı sıralamalar biçiminde dizilen motiflerle oluşturulmuş kompozisyonlar olarak üç ana başlık altında kümelenmektedir.

Sakarya’da 49 yıldır yorgancılık yapan 60 yaşındaki Hasan Kar, Türkiye’de ilk kez “*Yorgancılık*” konusunda 3 adet kitap yazmış ve kitapları 3.000 adet satılmıştır. Kitaplarını ülke dışından el sanatlarıyla uğraşan kişilerin de aldığı Hasan Kar, mesleğine dair kitap yazma fikri: “*Yorgan diktirmek için gelen müşterilerine dikilmiş olan yorganlar haricinde birçok modelin olduğunu göstermek amacıyla*” ortaya çıktığını belirtmiştir. İnsanlara göstereceği çok çeşitli modeller olması için öncelikle ilk kitabını bir katalog biçiminde tasarlamış ve yayınlamıştır. Ancak daha sonra uyku aşamasında çok önemli yeri olan sağlıklı malzeme seçimi, özenli olarak dikimi ve desenleri de kapsayan ilk kitabının dışında iki kitap daha hazırlamıştır. Yaklaşık 150’yi aşkın yorgan örneği işleyen Hasan Kar; yorganlarında Osmanlı desenleri, tarihî motifler, doğadan manzara ve çeşitli hayvan figürlerini yalnızca iğne ve iplik kullanarak desenlemektedir. Bu alanda bir önemli isimde Adapazarlı İsmail Tank’tır (Aktaş,2008: 1062-1063).

1.4.15. Sakarya’da İşlemeler

Dokuma sanatı ile çok kaynaşmış olan işleme, kumaşın ve nakış ipliğinin cinsine göre çeşitlenir. Bu işlemeler teknik bakımdan bir yüzlü veya ikiyüzlü olmak üzere iki gruba ayrılır. Her iki teknikte de kumaş dikdörtgen biçimindeki ayaklı gergef veya çember biçimindeki kasnağa gerilerek işleme yapılabilir. Bir yüzlü olanlar, “hesap işi” adını alır. Pesend, mürver iğnesi, müşabbak, susma, ciğer deldi, kesme, verev iğne gibi yedi türde yapılır. Bunların yanı sıra, göçlerin etkisini yansıtan Astragan, Rumen, Girit ve Slav gibi iğne örneklerini de Sakarya işlemelerinde görmekteyiz. Hesap işi; motifler, seyrek dokunmuş kumaşların atkı ve çözgüleri sayılarak işlendiği için bu adı almıştır. İkiyüzlü işlemelerde ise işlenecek bezemelerin desenleri dokumalara çizilerek yapılır. Bu türde renkli ipliklerle yapılanlara anavata, kasnak, kanaviçe, sırmalarla yapılanlara da dival adı verilir. Türk el işlemeleri; işlendikleri yer ve bölgelere göre de adlandırılırlar. Saray, çarşı, ev işi, Sakarya işleri gibi (Aktaş,2008: 1064-1065).

İlimizde işlemeler eski önemini kaybederek çeyiz sandıklarında varlığını korumaya çalışmaktadır. Geleneksel kıyafetlerle birlikte kullanılan oyalarımızın yanı sıra takılarda dikkat çekici aksesuarlardandır. Anadolu’da yaşamış tüm uygarlıklar değerli ve yarı değerli taşlarla metalle birlikte veya ayrı işleyerek sanatsal nitelikli eserler üretmişlerdir.

Eskiden beri sürdürülen el işlemeciliği, yöre kadınlarının becerilerini, beğenilerini yansıtır. Günümüzde yemeniler, yağlıklar, kefiyeler, çevreler, para, tütün ve saat keseleri bunların özgün örnekleridir. Keseler, pembe başta olmak üzere sarı, yeşil, al ve ak işlemlidir. Yer yer krem, bej ve gri kullanılmıştır. Çevre, bindallı, yağlık, kefiye vb. eşyada altın ve gümüş ipliklerle çeşitli motifler işlenmiştir (Aktaş,2008: 1064-1065).

Yazmalar; pamuklu kumaşlar üzerine boya, fırça ve tahta kalıpla çizilerek veya basılarak yapılan bir el sanatı dalıdır. Genellikle ıhlamur ağacından oyulan kalıplar kullanılır. Kalıpların ıhlamur ağacından yapılmasının nedeni ise; bu ağacın yumuşak, dayanıklı, boyayı emici özelliğe sahip olmasındandır. Kumaş üzerine beş ayrı teknikte uygulanır: 1) El İşi 2) Kalem İşi 3) Baskı İşi 4) Daldırma İşi 5) Kara Kalem İşi.

Yazmalarda en fazla dört renk kullanılır. Bu renklerden beyaz; saflığı, kırmızı; kan ve suçu, yeşil; ümit ve ilkbaharı, siyah da matemi ifade eder.

Yaşlılar ve dullar genellikle az çiçekli, içi boş ve siyah yazma, gençler ise açık renkli ve çok çiçekli yazmaları tercih ederler. Kaynanasından hoşnut olmayan gelinin derdini anlatmak için “*kaynana yumruğu*” motifli yazma taktığının söylenmesi yazmaların da bir iletişim aracı olarak kullanıldığına işaret eder. Yazmalarda; geometrik şekiller, geyik, insan gibi figürlü bezemeler, sütun, kazan kulpu gibi nesneli bezemeler vardır (Aktaş,2008: 1064-1065).

Danteller ve oyalar çarşı merkezinden köylere kadar tüm ilde önemini korumaktadır. Motif ve renklerindeki zenginlikleri Sakarya’nın zengin tabiatı ve kültürel yapısından almaktadır. Kabak çiçeği, mısır, domates, biber, karanfil, böğürtlen, üzüm, ayçiçeği, dut, lahana çiçeği, menekşe, kır menekşesi, karpuz çekirdeği, karpuz dilimi, şeftali, armut, yaban gülü, gelincik, kuş konmaz, hercai, fındık, fındık içi, eğrelti, maydanoz, sabun çiçeği, narçiçeği, tavşankulağı, kelebek, uğur böceği, hanım sepeti, yıldız, bıyık, akşam güneşi, damla ve dansöz vb. dantel, işleme ve oyalarda kullanılan motiflerdir. Oyalar ve dantellerin genellikle tığ ve iğne ile yapılanları yaygındır. Ancak mekik ve firkete ile yapılan örnekleri de vardır. Bu nedenle oyalar iplik oyası ve boncuk oyası olarak iki ana gruba ayrıldığı gibi, işlendiği alete göre tığ oyaları, iğne oyaları, mekik oyaları, firkete oyaları olarak gruplara ayrılırlar (Çoruhlu,2005: 1108).

1.4.16. Sakarya’da Çorap ve Eldivenler

Geleneksel giysilerimizin içinde çorap ve eldivenin önemli bir yeri vardır. Çoraplardaki renkler ve motifler, Anadolu insanının duygu ve düşüncelerini dışa vurmada kullandıkları öğelerdir. Çoraplar ve eldivenler 5 şiş yardımıyla örülür. Şişlerden 4’ü ilmikleri tutmaya yararken 5’i şişle örme işlemi gerçekleştirilir. Çoraplarda kullanılan malzemelerin kendine özgü özellikleri vardır. Tiftik, örgüde inceliği sağlarken, yün çoraplar boyandığı renklerle desenleri daha alımlı gösterir. Bitki, hayvan, insan figürleri geometrik şekiller ile yazı ve simgeler çoraplardaki motifleri oluşturur. Kullanılan her motifin yöredeki kişiler tarafından algılanan bir anlamı vardır. Örneğin; “eli belinde” motifi analık ve doğurganlığı, “küpe” motifi evlenme isteğini, “köstek” bağlılığı, “yıldız” mutluluğu, “akrep” düşmanlığı simgeler. Çorap ve eldivenlerde motifler konu olarak mitoloji, doğa olayları, aile yaşamı gibi geniş bir yelpaze sunar. Örneğin; “akıtmalı çorap” taki pembe çizgiler örenin kız çocuğu sayısını, siyah çizgiler erkek

çocuğu sayısını verir. Eğer kız çocuklarından evli olan varsa pembe çizgilerin yanına bir siyah çizgi eklenir (Aktaş,2008: 1066).

Kadınların, erkeklerin, evlilerin, dulların, bekârların, genç ve yaşlıların çoraplarındaki motifler ve dolayısıyla verdiği mesajlar farklıdır. Örneğin; köylerde bekâr erkekler “Küçük Ağa” motifli çorapları, evliler “Büyük Ağa” motifli çorapları giyerler. Âşık Kırpiği, Fincan Göbeği, İnce Tütün, Dallı, Abani adlı motifler arasında “Dallı”yı gelinler, “Abani”yi damatlar giyer. Bu çoraplar altın ve gümüş tellerle işlenir. Ayrıca çoraplar, Ak, Kara, Alaca, Kınalı, Nakışlı, Buruncaklı, Tüylü olarak gruplandırılabilir.

Çorapta kullanılan malzeme istenirse boyanır. Boyamada ceviz kabuğu, soğan, asma, ayva ve yaprağı, patlıcan kabuğu gibi maddeler kullanılır. Bazı yörelerde çorap üzerine çeşitli adet ve inanışlar da vardır. Örneğin; beyazı çok olan bir çift çorabın hediye edilmesi hayra, siyahı çok olan bir çift çorabın hediye edilmesi şerre yorumlanırken, dul bir kadının erkek çorabı giymesi evlenmek istediğini anlatır. Kaybolan çorap teki o evdeki evli ya da nişanlıların ayrılık habercisi iken uzakta çalışan eşe gönderilen çorapla gebelik ya da yeni doğan çocuğun cinsiyeti bildirilebilir (Aktaş,2008: 1066).

1.4.17. Kaynarca ve Taraklı İlçelerinde Kumaş Dokumacılığı

Dokumalar; Sakarya ilinde 1980’li yıllara kadar dokumacılığın yaygın olduğu, özellikle bazı köylerde birkaç evden birinde kilim ya a dokuma tezgâhı bulunmaktaydı. Bugün bu tezgâhlara nadir olarak rastlanmaktadır. Sakaryalı kadınlar dokumaları genellikle kendi günlük ihtiyaçları için dokuduklarından, dokuma sanayinin gelişmesi, hazır ürünlerin daha ekonomik olması dokumacılık geleneğinin terk edilmesine neden olmuştur. Ancak henüz geleneksel hayatın sürdüğü Pamukova, Geyve, Taraklı, Kaynarca ve Söğütü’nün köylerinde az da olsa dokuma tezgâhlarına rastlanmaktadır. Dokuma tezgâhları genellikle yazın bağ-bahçe işi ile uğraşıldığı için kışın kurulmaktadır (Çoruhlu,2005: 1104).

Anadolu’da yapılan kirkitli dokumalarda motifleri; geometrik desenler, bitki motifleri, stilize edilmiş hayvan figürleri ile küfi yazılar oluşturur. Bunlar zenginleşerek günümüze kadar gelmiştir. En sık kullanılan motifler; insan, el, eli belinde, koçboynuzu, bereket, saç bağı, pıtrak, göz, im, bukağı, ejder, akrep, canavar ayağı, kurt izi, kuş ve sandıktır. Sakarya’da “düzen” adı verilen tezgâhlarda çoğunlukla keten-pamuk karışımı

olarak veya Kandıra Bezi'nden dokuma, günümüzde birkaç kişi tarafından yapılmaktadır. İlde el dokuma tezgâhlarının sayısı günden güne azalmaktadır. Ancak bu tezgâhlarda önceden dokunan halı, kilim ve bez dokuma örnekleri bazı evlerde, çeyiz sandıklarında saklanılmaktadır. Taraklı İlçesinde ise, dokumacılık çok eski tarihlere dayanmaktadır. Evlerde kurulu ağaç dokuma tezgâhlarda, yer döşemesi olarak pala bezi dokunmaktadır. Yörede eskiyen giysiler yaklaşık 1 santimetre genişliğinde şerit halinde kesilerek birbirine eklenir. Önce yumak, sonra çile haline getirilir. Kök boyalarla boyanıp, dokuma tezgâhında dokunarak yer döşemesi (pala bezi) yapılır. Kadınların başörtü olarak kullandıkları “örtü bezi,” giysi olarak kullandıkları “bezdon,” dokunur. Bezdon dan şalvar, gömlek, çarşaf ve yastık örtüsü yapılır (Aktaş,2008: 1067).

1.4.18. Kaynarca ve Taraklı İlçelerinde Kilim Dokumacılığı

Kilim tezgâhına Geyve, Kaynarca ve Söğütlü ilçelerinin bazı köylerinde rastlanmıştır. Bunlar Türkmen (Manav ve Yörük) köyleridir. Söğütlü ilçesine bağlı ve ilçe merkezine 12 kilometre mesafedeki Sarıköy’de bugün kullanılabilecek durumda üç kilim tezgâhı vardır. Bu tezgâhlarda 90 santimetre ile 2 metre genişliğinde kilimler dokunabilmektedir. Yaklaşık 35 hanelik köyde her evde dokuma kilim bulunmaktadır. Genç kızların çeyizinde mutlaka kendi dokuduğu kilimin bulunması geleneği henüz kaybolmamıştır. Kilimin omurgasını oluşturan arışlar(köylünün ifadesi ile eriş-çözü) yine kendi yetiştirdikleri keten ipinden, atkı ipleri ise koyunyününden yapıldı. Atkı iplerinin renklendirilmesinde ise doğal bitkiler kullanıldı. Örneğin devetüyü rengini dut ağacı kökünden, mor rengi ise soğan kabuğundan elde ederlermiş. Bugün ise genellikle hazır boyalar ve renkler kullanılmaktadır. Evlenme çağına gelmiş her genç kız için annesi veya büyükleri tezgâhı ve malzemeyi hazırlar, arışları bağlar, köyün kızları uzun kış gecelerinde imece usulü kilim dokurlarmış. Dokunan bu kilimler renk, desen ve türüne göre Ağaçlı kilim, Yeşilli kilim, Çubuklu kilim, Küplü kilim, Dik Ağaçlı kilim, Aykırı Ağaçlı kilim, Yeni Dünya kilimi, Sofralı kilim gibi isimler almaktadır (Çoruhlu,2005: 1107).

1.4.19. Taraklı İlçesinde Mutfacılık/Keçecilik

Bugün Taraklı’da yaşayan ve nadirde olsa bu işi zaman zaman yapan iki-üç usta vardır. Keçi kılından kılçan, (kilim) çuval, heybe, yem torbası, urgan, kolan ve benzeri

eşyaların dokunarak üretilmesidir. Günümüzde bu eşyaların sentetik ve benzeri maddelerden yapılması ve yörede keçi sayısının da azalması nedeniyle “mutafçılık” eskiye oranla çok az sayıda yapılmaktadır (Aktaş,2008: 1068).

1.4.20. Adapazarı ve Taraklı İlçelerinde Saraçlık

“Kösele” denilen kalın deri ve ince deri ile hayvan koşum takımları, kemer, silah kılıfı, mermi kılıfı, çanta gibi avcı gereçlerinin yapıldığı sanata saraçlık, bu işle uğraşanlara da saraç denilmektedir. Yörede deri ve köseleden hamut (koşum atlarının boynuna takılan düzenek) dizgin ve yular yapımı anlamında kullanılmaktadır. Atçılık At’a verilen önem dolayısıyla Saraçlığın eski Türk sanatları arasında önemli bir yeri vardır. Bilhassa At’ın toplum hayatındaki yeri kaybetmiş olması Saraçlık sanatının gerilemesine neden olmuştur. Saraçlıkta kullanılan kalın deriler düz kösele, sabunlu kösele, yağlı kösele ve glase (kundura derisi-ince deri) olmak üzere dört sınıfa ayrılır. Bu deriler eskiden tabakhanelerden sağlanırdı (Aktaş,2008: 1068).

Kaba işlerde tosun (öküz) ve manda derisi, ince işlerde dana derisi (glase deri) kullanılmaktadır. Saraçlık sanatında deri malzeme yanında toka, düğme, çıt çıt, gem, üzengi, zincir, çapraz (maşa) gibi metal malzemeler de kullanılmaktadır.

Bel kemeri, eğer, livan başlığı, üzengi takımları sabunlu kösele ve düz kösele ile yapılmaktadır. Sabunlu kösele daha sağlam olduğundan tercih edilmektedir. Dizgin ve benzeri koşum takımları da yağlı kösele ile üretilmektedir. “glase” denilen deri ile tabanca kılıfı ve tüfek rahtı yapılmaktadır. Modern tarım aletlerinin yaygınlaşması nedeniyle tarlada olsun, harmanda olsun artık önceden atla görülen işler traktörle yapıldığından bu mesleğe rağbet azalmaktadır. Ancak birkaç usta Taraklı İlçesi’nde bu işle uğraşmaktadır (Aktaş,2008: 1068).

BÖLÜM 2: BİR EL SANATI OLARAK SÜPÜRGE VE SÜPÜRGEÇİLİK

Sakarya ili geleneksel el sanatları açısından yüzyıl öncesi kadar olmasa da, yine de belli bir zenginliğe sahiptir. Yöreye gelen Müslüman göçmenler ile yöreden ayrılan Gayrimüslimler bu yapının farklılaşmasında etkili olan başlıca unsurdur. İpek dokumacılığı yöreden Gayrimüslimlerin ayrılmasıyla ortadan kalkmıştır. Geleneksel el sanatı olarak süpürgecilik de Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen Müslüman göçmenlerin yöreye taşıdığı bir el sanatıdır.

2.1. Sakarya'da Süpürgecilik

Sakarya'nın bir başka el sanatlarından biri olan süpürgecilik 93 Harbi sırasında (1877-1878 yıllarında), başta Balkanlar ve Rumeli'nden gelen Muhacirler (göçmenler) tarafından yöreye taşınmış bir geleneksel el sanatıdır. Süpürge gelişen teknoloji karşısında temizlik aracı olarak önemini yitirmekte olup geleneksel bir sanat ürünü olarak değerini korumaktadır. Nişan ve düğün geleneklerinde aynalı veya süslü süpürge diye de anılan çeşidiyle birlikte farklı ebatlarda ve aksesuarlarla üretilen süpürgeler, Türkiye'nin dört bir yanında rağbet görmektedir. 1957'de Süpürgeçiler Borsası'nın ilde faaliyete geçmesi ile birlikte daha örgütlü bir yapıya kavuşmuştur. Günümüzde hem geleneksel, hem de modern araç ve gereçlerle üretimi yapılmaktadır. Geçmişte küçük dükkânlarda süpürge üreten esnafı bugün, daha modern bir üretim tekniğiyle belli alanlarda (Eski garajlar ve Ticaret Borsası içindeki bölgede) üretim yapmaktadır. Sakarya süpürge yapıcılığının önemli bir merkezi olmakla birlikte süpürge ustalarının sayısı giderek azalmaktadır. Adapazarı imalatçılar odasındaki defter kayıtlarından ve Oda başkanı Bilal Babacan'dan aldığımız bilgilere göre, 1965'den beri 800 kişi bu işi yapmıştır. 1970-1990 yılları arasında 350-400 kişi, günümüzde ise 100 işletmeci ve evde yapan 50-60 kişi bulunmaktadır.

2.2. Süpürge ile İlgili Tanım ve Kavramlar

Süpürge: (Eski Türk Süpürgü'den) süpürmeye yarayan alet: Bihter elinde küçük bir tüy süpürge ile duvardaki levhaların tozunu alıyordu. (H.Z.Uşaklıgil). Çalı süpürgesi (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Folklorik açıdan; Süpürgeye iğne batırmak, sık sık gelen aynı misafirin uzun süre oturmaması için yapılan sihir. (Bunun için süpürgeye iğne batırılarak kapı arkasına asılırdı.) (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409)

Süpürgeler çeşitli maddelerden yapılır: domuz kılı, yaban domuzu gibi hayvan kıllarından: ayrik otu, Hindistan cevizi, kayın ağacı dalı, pirinç sapı, Hint darısı, çalı gibi bitkisel maddelerden veya sentetik maddelerden; dallardan yapılmış süpürgeler, özellikle de çalı süpürgeleri toprak yerlerin, saptan yapılmış olanlar ise taş, tahta ve beton yerlerin süpürülmesine elverişlidir (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

İpek, kıl, naylondan yapılmış olup üzerine bez sarılmış süpürgelerle saçaklı süpürgeler, daha çok cilalı veya vernikli parkelerin süpürülmesine yaramaktadır. Otomatik süpürgelerde, silindir biçiminde fırçalar vardır; bu fırçalar dönerken tozu alır ve süpürgeye yerleştirilen bir kutuya savurur (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Bir araya getirilmiş bitki saplarının, yapay kılların ya da çalı çırpı demetinin bir uçtan bağlanmasıyla oluşturulan(kimi zaman da buna bağlı uzun bir sopadan oluşan) ve süpürge içinde kullanılan temizlik aracı (B.Larousse, Cilt:21, 1992:10929).

Süpürgeci: (Süpürge'den süpürge-ci). Süpürge yapan ya da satan kimse (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Süpürgecilik: Süpürge yapma ya da satma işi (B.Larousse, Cilt:21, 1992:10929).

Süpürgecik: (Süpürge'den süpürgecik). Eklemlili hayvanların çeşitli bacaklarında bulunan ve sert kıllardan meydana gelen küçük fırça örümceklerin birçoğunda, ayaklarda, zehir çengellerinde veya çene parçalarında süpürgecik bulunur (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Süpürge darısı: Bot. Çiçek saplarında süpürge yapılan otsu bitki; sıcak bölgelerde yetişir. (ilmi adı Sorghum saccharatum. Buğdaygillerden) (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Süpürgeciklik: (Süpürge'den süpürgeciklik) Döşemenin duvarla birleşme yerini gizlemek için duvar ya da bölme ayağı boyunca düşey olarak yerleştirilen tahta kuşak: genellikle

süpürgeliğin yüksekliği 11 santimetre, genişliği 18 milimetredir. Duvardan belli uzaklıkta, döşeme üzerine yerleştirilmiş çubuklardan meydana gelen ve mobilyaların duvara sürtünmesini önleyen eleman (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Süpürmek: geçl. F.(esk. Türk k.). Bir şeyin veya bir yerin üstündeki toz, toprak ve çerçöp gibi şeyleri, süpürge, fırça vb. ile temizlemek (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Süpürgeçalısı: Avrupa. Batı Asya ve Kuzey Afrika’da birçok cinsi yetişen sarı renkte (nadiren beyaz) kelebek çiçekli, dikenli ya da dikensiz ağaççıklara verilen ad. (Bunlardan adı süpürge çalısı) (*Sarothamnus scoparius*) dalları uzun ve sert olduğundan özellikle süpürge yapımına elverişlidir (M.Larousse, Cilt:18, 1992:409).

Süpürge katırtırnağı da denen süpürge çalısının, özellikle İspanya süpürgeçalısının saplarında ve dallarında çok iyi elyaf bulunur. Ama çıkarılması güçtür. Romalılar ve Kartacalılar, bu elyafı, yelken bezi yapmada kullanırlardı. Napoleon I.Döneminde Avrupa’nın abluka altında bulunduğu sırada Fransa’da bu elyaftan yatak çarşafı bile yapılıyordu. II.Dünya Savaşı’ndan sonra maden ocaklarında kömür taşıyıcı yürür bantların üretiminde, süpürgeçalısı elyafının antistatik özelliğinden yararlanıyorlardı. Elyaf, soda kullanılarak kimyasal bir işlemle bitkiden çıkarılır. Bu arada eczacılıkta kullanılan bir alkaloit de (spartein) elde edilir. Yetiştirilmesi zor ve toplanıp taşınması pahalıya mal olan bu yabancı bitkiye işleyen sanayi artık ortadan kalkmıştır (B.Larousse, Cilt:21, 1992:10929).

Süpürgeotu: (*Calluna vulgaris*), fundagiller familyasından, yaz kış yeşil kalabilen alçak boylu çalı. Avrupa’nın batı kesimleri ile Asya, Kuzey Amerika ve Grönland’da yaygındır. Özellikle Avrupa’nın kuzey ve batısındaki verimsiz alanların egemen bitki türüdür. Türkiye’de Trakya ve Kuzey Anadolu Bölgesi’ndeki dağlı alanlarda yetişir. Fundalara çok benzeyen bir tür, taç yaprakları örten iri çanak yapraklarıyla ayırt edilir; çünkü funda türlerinde taç yaprakları çanak yapraklarından daha büyüktür. Gölge yerlerde bir metreye kadar boylanabilen süpürge otu kurak yamaçlarda yerden en çok 20-30 santimetre yükseğe kadar uzar. Mor renkli gövdeleri sık yapraklarla donanmıştır. Dallara karşılıklı dizilen küçük yaprakların dip bölümlerinde “kulakçık” denen iki çıkıntı bulunur. Sonbaharda pembe renkli, çansı çiçekler açar (Ana Britanica, Cilt:20,1992:118).

Süpürge otu çeşitli amaçlar için kullanılan ekonomik bir bitkidir. Örneğin gövde ve dallardan süpürge ve fırça, ince uzun, esnek sürgünlerden ise sepet yapılır. Yerel olarak bazen kulübe yapımında, özellikle de çatıların kaplanmasında yapılır. Çiçekli ve yapraklı taze dallardan halk arasında idrar sökücü, dezenfektan ve ishal kesici olarak yararlanılır. Ayrıca, taze sürgünleri ve tohumları başta kuşlar olmak üzere orman hayvanları için iyi bir besin kaynağı olur (Ana Britanica, Cilt:20,1992:118).

2.3. El Süpürgesinin Tarihçesi

2.3.1. Osmanlıdan Günümüze Gelen Meslek: Süpürgecilik

Tarihi 1600'lü yıllara dayanan süpürge tohumu Senegal'den Osmanlı devletine deniz taşımacılığı ile getirilerek ilkin hayvan yemi olarak da kullanılmıştır. O günkü Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bulunan Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya'da ekilmeye başlanmış. Aktarılanlara göre 1850'li yıllarda süpürge otu gelişigüzel bağlanarak evlerde ve sokaklarda temizlik aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. 1900'lü yıllarda Abdi Usta ile başlayan süpürgecinin gelişme süreci onun yetiştirdiği Ahmet Usta ile devam etmiş olup Ahmet Usta'nın yetiştirdiği Aziz Usta ile 1935 yılına kadar devam etmiştir. Geçen yıllar içerisinde Faik Kâhya oğlu'na intikal eden süpürge yapımı seri şekilde imalatı yapılarak günümüze kadar getirilmiştir (Borsa Dergisi, 2000; 27).

Günümüz Türkiye'sinde süpürge otu Edirne ve Trakya'nın önemli bir bölümünde, Samsun, Balıkesir, Tokat, Ödemiş, Sakarya ve havalesinde ekilmektedir. Süpürgecinin şuan ki halini alması naylon ipinin inceltilmiş kalveniz araç lastiklerinin yapımında kullanılan çelik telin icadıyla oluşmuştur.

2.4. Adapazarı Ticaret Borsası ve Süpürgeci İmalatçılar Odası

2.4.1. Adapazarı Ticaret Borsası

Ticaret Borsaları; zirai ve hayvansal ürünlerin (bunlara işlenmiş olanlarda dâhil) fiyatlarını arz ve talebe göre oluşturduğu, oluşan bu fiyatların tescil ve ilan edildiği organize kuruluşlardır. Bu nitelikleri itibariyle Ticaret Borsaları; Etkin işleyen piyasa mekanizmasının oluşmasında, ürünlerin gerçek değerinin belirlenmesi, fiyat hareketlerinde istikrarın sağlanması, alım satımın güvenilir fiyatlar üzerinden yapılması,

ulusal ve uluslararası piyasalar arasında dengenin kurulması gibi işlevleri yerine getirmektedir.

Adapazarı Ticaret Borsası¹, ilimizdeki tarım ürünlerinin ticaretini yapan tacirlerin (tüccar) girişimleri sonucunda Ticaret Bakanlığı'nın 18 Şubat 1957 tarihli onayı ile 19 Şubat 1957 tarihinde kurulur ve 15 Nisan 1957 günü faaliyete geçer. Adapazarı Ticaret Borsası ilk kurulduğu zaman 215 üye ile 5 meslek komitesinden oluşmaktadır. Adapazarı Borsası ülkemizde kurulan borsaların 33'üncüsüdür. Borsa, önceleri Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası'nın malı olan bir binada hizmet vermeye başlar. Mevcut yerde buğday ürününün Borsa içinde alım ve satımını gerçekleştirmek amacı ile 5 x 15 metre ebadındaki bir kapalı alanda oval şekilde 50 kişilik bir satış salonu kurulur.

Daha sonra mevcut yere, Ticaret ve Sanayi Odası'nın ihtiyaç duyması ile Adapazarı Belediyesi'ne ait otobüs garajının arkasında bulunan 5 dönümlük arsayı kiralanır. Bu 5 dönümlük arsada Borsa'nın kendi olanakları ile patates, soğan ve kabak çekirdeği yapan esnaf ve müstahsiller (üreticiler, yetiştiriciler) için dükkânlar yaptırarak Borsa içi alım satıma geçilir. 1977 yılında Erenler'de Patates Üretim ve Tüketim Kooperatifi'nin Borsa ile anlaşmalı Patates Hali'ni yapması ile garajlardaki esnaf buraya nakledilir ve Borsa'nın dükkânları da süpürge imalatçılarına kiraya verilerek, süpürge otu Borsa içi alım-satıma alınmıştır. Böylece Borsa hem patates, soğan ve kabakta hem de süpürge otunda salon alım-satımına geçer.

Ancak 3 adet binanın yeterli olmaması sonucunda 1975 yılında Erenler Patates Hali'nde 4 adet dükkân üzerine inşaat yapılarak büro buraya getirilir. Borsa 1999 yılına kadar faaliyetine aynı yerde devam eder. 1992 yılında, hükümetin borsalara gerekli önemi vermesi ve borsaların faydasının anlaşılması neticesinde 164 sayılı Borsaların iç içe geçen sorumlulukları içeren (kapsamlardaki karmaşaya son veren) ilgili tebliğin çıkmasından sonra kapasite % 100 arttı. Bunun sonucunda yeni bir borsa alanı yapılması ihtiyacı doğdu. Borsa kendi imkânları ile Tekeler Mahallesi Çevre Yolu'nda 30 dönüm arazi satın alarak, 3 adet bina, alım-satım salonları, sosyal tesisler ile 132 dükkânlık "Zahireciler ve Süpürgeciler Sitesi" inşaatına başladı. Bu inşaat 4 yıl gibi kısa

¹ 2008 yılı Adapazarı Ticaret Borsası Yönetim Kurulu; Yönetim Kurulu Başkanı Cahit KILIÇ, Yönetim Kurulu Başkan Vekili Fikri KOÇ, Yönetim Kurulu Sayman Adem SARIL, Yönetim Kurulu Üyesi Sinan ER, Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet GÜZ, Yönetim Kurulu Üyesi Nizamettin UÇAR, Yönetim Kurulu Üyesi Ahmet ERKAN'dan oluşmaktadır.

bir zaman içerisinde tamamlandı ve yeni Borsa merkezi 19 Nisan 1999 tarihinde Erenler'de bulunan idare binasını mevcut yere naklederek faaliyete geçti. Halen Borsa'da Tekeler Mahallesi Çevre Yolu üzerinde bulunan tesislerinde süpürge otunun borsa içi alım-satımını gerçekleştirmektedir.

2.4.2. Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası

Sakarya'da 1953 yılında meslek haline gelen süpürgecilik zamanla ticari bir emtia (mal) olarak satılan, para kazanılan, aktarılan bir mamul (ürün) haline geldi. 1965'li yıllarda 500 dolayında süpürge imalatçısı olunca ilgili 507 sayılı yasa gereği bağımsız meslek odası kuruldu (Kaynak Kişi: Bilal Babacan).

Adapazarı süpürgeci imalatçıları odasının bulunduğu yer 5.500 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Bu alanda 7 metre eninde ve 4 metre boyunda 28 m² alanı olan 61 adet dükkân, 1 adet çay ocağı, 1 adet tuvalet, 1 adet mescit ve 1 adet abdest alma yeri vardır. Atölyelerin bulunduğu bu arazi 1970'li yıllardan beri, Belediye'den 3 yıl aralıklarla kiralanmaktadır. Burada bulunan 61 adet atölye depremde tamamen yıkıldığı için, depremden sonra Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası ve şahıslar tarafından tekrar yapılmıştır.

Odaya kayıtlı süpürge imalatçısı Adapazarı Ticaret Borsası'na yıllık aidatı borsanın belirlediği A-B-C-D kategorilerine göre ve Tüccar (tacir) olmasına bağlı olarak 70-500 TL arası değişmektedir. Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası ise, burada bulunan süpürge imalatçılarından C-D kategorisine göre yıllık aidat olarak askeri ücretin 1/5'i alınmaktadır. Dükkân ücreti olarak 2008 yılında 25 TL aylık kira ücret alınmaktadır.

Fotoğraf-1: Eski Garajlardaki Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası

Bir meslek odasının ayakta kalması ve devam etmesi için belli bir üye sayısına sahip olması gerekmektedir. 2005 yılında çıkan 1507 sayılı kanun ile daha sonra çıkan 1562 sayılı kanuna göre bir odaya bağlı üye sayısının en az 100 olması gerekmektedir. Bu sayı 100'ün altına düştüğünde oda feshedilmektedir. Feshedilen oda ise 1562 sayılı kanuna göre “karma oda’ya tabii tutulmaktadır. Karma oda, tüm meslek gruplarında üye sayısı 100'ün altında olan farklı meslek gruplarının bir araya gelerek oluşan yeni yapıyı ifade etmektedir. Yeni yasaya göre, yeni açılan bir meslek odasında; oda sicilinin olması, maliye denetimine açık olması ve en az 500 üyeye sahip olma şartı aranmaktadır. Ayrıca yeni açılan odada herkes aynı meslek grubundan olmak zorundadır.

Sakarya’da süpürgecilikle uğraşanların bir bölümü Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası’na kayıtlı değildir. Bu şekilde odaya kayıtlı olmayan 78 süpürge imalatçısı bulunmaktadır.

1965 yılından (kuruluşundan) günümüze kadar Adapazarı Süpürge İmalatçıları’na başkanlık yapan yöneticiler: 1-Hasan ARICANLI (Kurucu ve ilk başkan 1965-1967/merhum), 2-Sabri ÇELİKARSLAN (1967-1969/merhum), 3-Ahmet AYVACIKLI (1969-1972), 4-İbrahim ALP (1972-1975/merhum), 5-Sami ÇABUKCAN (1975-1980), 6-Bilal BABACAN (1980-1982), 7-Cavit GÜLLEP (1982-1990), 8-Bilal BABACAN (1990-....)

2.5. Süpürge Çeşitleri

2.5.1. Küçük Süpürge

Bu süpürge çeşidi gemilerde, torna tezgâhlarında, baklavacılarda, fırınlarda kullanılmaktadır.

Fotoğraf-2: Küçük Süpürge

2.5.2. El Süpürgesi/Çatal Süpürge

Ortalama uzunluğu 60-65 santimetre olan süpürgenin gramajı 500 ile 800 gram aralığında değişen 8-10 boğum sap kısmı bulunan temizlik malzemesidir. Günümüzde evlerde, balkon temizliklerinde ve kapı önü temizliklerinde kullanılmaktadır. Her ne kadar elektrikli süpürgeler olsa da çatal el süpürgeleri evimizin bir köşesinde devamlı bulunmaktadır. Tamamı el işçiliği olup makine ile dikilmektedir.

Fotoğraf-3: El Süpürgesi/  atal Süpürge

2.5.3. Ayak (Uzun Saplı) Süpürge

Ortalama uzunluğu 60 santimetre olan süpürge'nin gramajı 1.000 ile 1.200 gram arasında değişmektedir. Ayak (uzun saplı) süpürge 120 santimetre boyunda g  rge'nin ağacından yapılan 2,5-3 santimetrelilik saptan oluşmaktadır. Bu süpürgeler genellikle iş yeri amaçlı kullanılmaktadır.

Fotoğraf-4: Uzun Saplı Süpürge

2.5.4. Gelin Süpürgesi

Sakarya’da genellikle süs amaçlı kullanılan, boyu 30 santimetre olan kurdelelerle işlemeli bir süpürge dir. Sabri Çelıklarslan ve Kemal Bayraktar adlı ustalar gelin ve aynalı süpürgeleri yapan ustalardır. Günümüzde ise bu süpürgeleri yapan sayılı usta bulunmaktadır. Bu süpürge çeşidi genellikle genç kızların çeyizlerinde kullanılmaktadır. Yörede yaşayan Muhacirler arasında evlenmek isteyen ve anlaşılan kız ile erkek evlerindeki odalarının kapısına bu küçük süpürgelerden alıp asarlar. Evlenmek isteyen erkek, küçük süpürge nin elle tutulan bölümü iki yana saç biçiminde örülü, başı örtülü ve gövdesi renkli keçelerle giydirilmiş ve pullarla süslenmiş kız biçimindeki süpürgeyi; evlenmek isteyen kız ise küçük süpürge nin elle tutulan bölümünde püskülleri yana sarkan fesli ve gövdesi renkli keçelerle giydirilmiş ve pullarla süslenmiş erkek biçimindeki süpürgeyi oda kapısının arkasına asar. Eğer bu iki seven kavuşur ve evlenirse, her iki süpürge yeni evlerinde odalarının kapısına birlikte asılır. Ancak istedikleri çocuk sayısı kadar önceki süpürgelerin yarı boyundaki süpürgeleri de beraberinde asarlar. Bu süpürgeler üzerinde tek ya da çift olarak renkli bezlerden yapılmış çiçekler yer alır. Tek çiçek erkek çocuk isteğini, çift çiçek ise kız çocuk isteğini anlatmaktadır.

Fotoğraf-5: Gelin Süpürgesi (Sakarya)

Ayrıca gelin süpürgesi olarak gelenek çevresinde, özellikle Edirne’de evlenme geleneklerinde önemli yer tutan ve sapına kabara denilen iri başlı özel bir çivi çakıldığında kullanan bayanın kız olduğunun göstergesi; evin kapısı dışına asıldığında ise burada evlenecek çağda kız bulunduğunu belirten simge olan ve aynalı şekliyle evlenen kızın çeyiz eşyaları arasında vazgeçilemez konumdaki süpürge, yukarıda sözü

edilen işlemlerden sonra kullanıma sunulmak üzere satışa çıkarılır. Edirne'ye özgü olan süpürgeler bütün Türkiye'de ve turistik eşya olarak Avrupa'da da beğenilir ve tutulur. En çok İstanbul'a gönderilir.

Fotoğraf-6: Gelin Süpürgesi (Sakarya)

Kaynak: [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-7: Gelin Süpürge (Edirne)

2.5.5. Battal Süpürge

Günümüzde işyerlerinde ve kapı önü temizliklerinde kullanılmaktadır. Her ne kadar elektrikli süpürgeler olsa da onların yapamadığı işlevi yapmaktadırlar. Battal süpürge; süpürge otundan imal edilmekte olup 500-600-750 gram olarak üretilmektedir. Boyu 60

santimetredir. Tamamı el işçiliği olup makine ile dikilmektedir. Kafasına sopa takılıp süpürülmektedir.

Fotoğraf-8: Battal Süpürge

2.5.6. Tavan Süpürge

Tavan süpürge de battal süpürgelerde olduğu gibi süpürge otundan imal edilmekte olup 500-600-750 gram olarak üretilmektedir. Tavan süpürgesi sırk süpürgeye oranla süpürge boyutu daha küçük sap kısmı daha uzundur. Genellikle iş yerlerinin tavanlarını temizlemek için kullanılmaktadır.

Fotoğraf-9: Tavan Süpürge

2.5.7. Plastik Saplı Süpürge

Plastik saplı süpürge, genel olarak günümüz çatal süpürgesine benzemektedir. Aralarındaki fark sapının plastik olması ve tamamının makine işçiliğinden olmasıdır. Bu

süpürge çeşidinin adı Edirne civarında plastik saplı süpürge olarak geçmektedir. Sakarya’da ise siboplu süpürge olarak bilinmektedir.

Fotoğraf-10: Plastik Saplı Süpürge (Siboplu)

2.5.8. Sırık Süpürge (Plastik)

Sırık süpürge (plastikli); süpürge otundan imal edilmekte olup 500-600-750 gram olarak üretilmektedir. Boyu 60 santimetredir. Tamamı makine ile üretilmektedir. Sırık süpürgeден farkı sap kısımlarının plastikten yapılmasıdır.

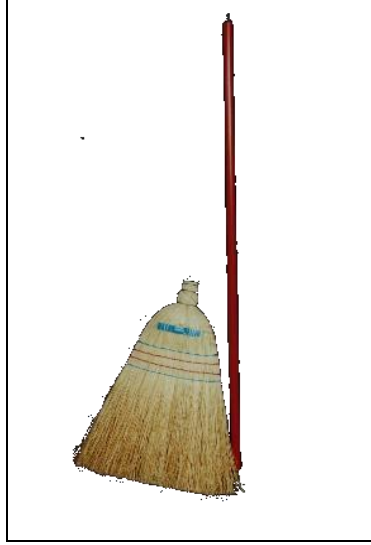
Fotoğraf-11: Sırık ve Tavan Süpürge (Plastik)

2.5.9. Vidalı Sırık Süpürge

Vidalı sırık süpürge; süpürge otundan imal edilmekte olup 500-600-750 gram olarak üretilmektedir. Boyu 60 santimetredir. Tamamı makine ile üretilmektedir. Temizlik setlerinde bulunan sap ile kullanılır. Bu süpürge çeşidi Sakarya’da yapılmamakta ve kullanılmamaktadır.

Fotoğraf-12: Vidalı Sırık Süpürge (Edirne)

2.5.10. Çöpçü

Günümüzde işyerlerinde ve kapı önü temizliklerinde kullanılmaktadır. Çöpçü süpürge; süpürge otundan imal edilmekte olup 350-400 gram Olarak üretilmektedir. Boyu 60 santimetredir. Tamamı makine ile üretilmektedir.

Fotoğraf-13: Çöpçü

2.5.11. Tahta Baş Süpürge

Tamamen makinede yapılır ve dikilir. Tahta baş süpürge; süpürge otundan imal edilmekte olup 500-650 gram Olarak üretilmektedir. Boyu 60 santimetredir. Bu süpürge çeşidi Sakarya’da sarma siboplu süpürge olarak bilinmektedir.

Fotoğraf-14: Tahta Baş Süpürge(Sarma Siboplu)

Fotoğraf-15: Çatal Süpürgeler

2.6. El Süpürgesinin Üretimi ve Üretim Süreci

Fotoğraf-16: Borsa’da Süpürge Otu Satışı

2.6.1. El Süpürgesi Atölyesi Hakkında Bilgiler

Yaptığımız bu araştırmada, el süpürgesinin yapıldığı atölyeleri anlatmak ve bir örnek oluşturmak için Metin Uzunoğlu’nun atölyesi seçilmiştir.

Atölye, Marmara Bölgesi illerinden biri olan Sakarya’da yer almaktadır. Atölye Sakarya eski garajlardaki Süpürgeciler Borsası’nda yer almaktadır. Süpürgeciler Borsası ortalama 7-8 dönümlük bir arazi üzerine kurulup 62 dükkân bulunmaktadır. Her bir dükkâna numaralar verilmektedir. Araştırma yapıp incelediğimiz atölye 6 numaralı dükkândır.

Tek katlı olan atölye, yirmi dört metrekare büyüklüğündedir. Atölyenin bir ambarı ve bir deposu vardır. Ambar, atölyenin arka duvarına bitişik olarak inşa edilmiş, tahtadan küçük bir kapısı olan, penceresi olmayan, sekiz metrekare büyüklüğünde bir yerdir. Depo ise, birkaç atölye ileride bulunan normalde bir atölye olarak kullanılabilecek, atölye büyüklüğünde bir yerdir.

Fotoğraf-17: Süpürge Atölyesi

Atölyenin içerisinde tahtadan yapılmış iki tane ranza bulunmaktadır. Atölye çalışanları, bu ranzalarda oturarak çalışırlar. Ranzaların biri sol tarafa duvara bitişik, diğeri sağ tarafa bitişik şekilde yer alır. Sol ranzanın uzunluğu, sol duvar boyuncadır. Böylece aşağıda üç, yukarıda üç kişi aynı anda çalışabilmektedir. Ancak çalışanlar, alt katta arka pencereler tarafındaki üçüncü kişinin oturacağı yere desteleri yığmaktadırlar. Bu nedenle alt katta iki kişi çalışmaktadır. Üst katta ortada çalışan kişi ile onun sol yanında çalışan kişi arasında tavana yakın bir biçimde soba borusu geçmektedir. Buradan anlaşılacağı gibi atölye soba ile ısınmaktadır. Alt kat ve üst kat iki kişinin çalışacağı biçimindedir.

Soba, atölyede yerde çalışan iki kişinin ortalarında ve tahta zeminin biraz önünde yer alır. Atölyenin zemini taştandır. Atölyenin aydınlatılmasında flouresan lambalar kullanılır. Atölyede 5 kişi çalışmaktadır. Sabah saat 7’de açılan atölyede haftada altı gün, günde ortalama sekiz ya da on saat çalışılmaktadır. Atölyede parça başına çalışıldıkları için usta-kalfa-çırak ünitesi pek fazla uygulanılmamaktadır.

Sakarya’daki süpürge atölyelerinde çalışan kişilerin sayısı 2 ile 6 arasında hammaddenin varlığına ve fındık zamanında çoğu çalışanın fındık bahçelerine gitmesine bağlı olarak değişmektedir. Edirne’de ise her süpürge atölyesinde en fazla 3

kişi çalışmaktadır. Buradaki kişi sayındaki farklılık Sakarya'daki el süpürgeciliğin bir el sanatı olarak daha fazla işçiliğinin olmasıdır.

Fotoğraf-18: Süpürge Atölyesi

El süpürgesinin yapıldığı atölye hakkında birtakım bilgilere sahip olduğumuza göre sıra, el süpürgesi yapılırken atölyede kullanılan araç ve gereçleri tanımaya ve onlar hakkında bilgi sahibi olmaya gelmiştir.

2.6.1.1. Atölyede Kullanılan Araç ve Gereçler

Atölyede toplam on üç tane araç ve gereç kullanılır.

2.6.1.1.1. Mengene

İki ayrı tahta parçasından oluşmuştur. Bu tahta parçaları iki ucundan birbirine bağlıdır. Ancak bir uçtaki ip sabittir, diğer uçtaki ip dolandırıldığı uçtan açılıp mengenenin koçana geçirilmesi sağlanır. Mengene yapıldığı tahta parçaları orta kısımlardan dış doğru bombelidirler. Mengenenin boyu 44 santimetre, eni 3 santimetredir. Mengene, dikim aşamasında kullanılır. Yapılacak dikimi kolaylaştırır ve otları sıkıştırır.

2.6.1.1.2. Tahta Tokmak

Tahtadan yapılmış, boyu 40 santimetre, eni 5 santimetre olan araçtır. Sap yapımında, tepeliğin yerine oturtulmasında kullanılır. Dikimde ise mengeneye takılan koçana süpürge şekli vermek için kullanılır.

Fotoğraf-19: Tahta Tokmak ve Kullanımı

2.6.1.1.3. Makas

Boy 31 santimetre, eni 7 santimetre olan, çelikten yapılmış araçtır. Günlük hayatta kullandığımız gibi iki kol, ortadan birbirinin üstüne çapraz perçinlenmemiştir. El süpürgesi kullanılan makasın yapılışı şöyledir; tek parça metalin iki ucu dövülerek keskinleştirilir ve bu parça ortadan bükülür. İki kesin uç birbirine temas ettirilmek için aşağıya doğru bükülür. Bu iki keskin ucu birbirinden uzak tutmak için araya yay konur. Usta, makası diğer makaslar gibi iki parmağıyla kullanmaz. Makası, sağ eline alarak, beş parmağının kuvvetiyle keskin iki ucu birleştirir. Sonra parmaklarının etkisini makas üzerinden kaldırarak iki ucu birbirinden uzaklaşması sağlar. Makasın çalışma ve kullanma mantığı cımbızinkine benzer. El süpürgesi yapımında makas, süpürge uçlarındaki fazlalıkları kesmede kullanılır.

Fotoğraf-20: Makas

Sakarya’da kullanılan makası ise teknolojik değişimden dolayı boyu 1 metre, eni 80 santimetre çelikten yapılan bir araç olarak tanımlamak gerekmektedir. Bu makas masanın sağ taraftaki kısa kenarına monte edilmiş tek elle çalışan bir alettir. Makasın kolunu elimizle yukarı kaldırdığımızda bıçağın ağzı açılır, masanın üzerine yerleştirilmiş süpürge uçları aılmış olan makasın iine itilir, kaldırılan kol aşağı doğru bastırıldığında süpürgenin uçları kesilmiş olur.

Fotoğraf-21: Günümüzde Kullanılan Makas

2.6.1.1.4. Bıçak

Sapı ağaçtan yapımlı, ucu günlük hayta kullanılan bıçaklardan farklı olarak aşağıya doğru hafif sivri, boyu 27 santimetre, eni 3 santimetre olan araçtır. Deste ve sap yapımında süpürge otlarını kesmek ve yontmak iin, zahire kesiminde ise, süpürge otlarını kesmek için kullanılır.

Fotoğraf-22: Bıçak ve Kullanımı

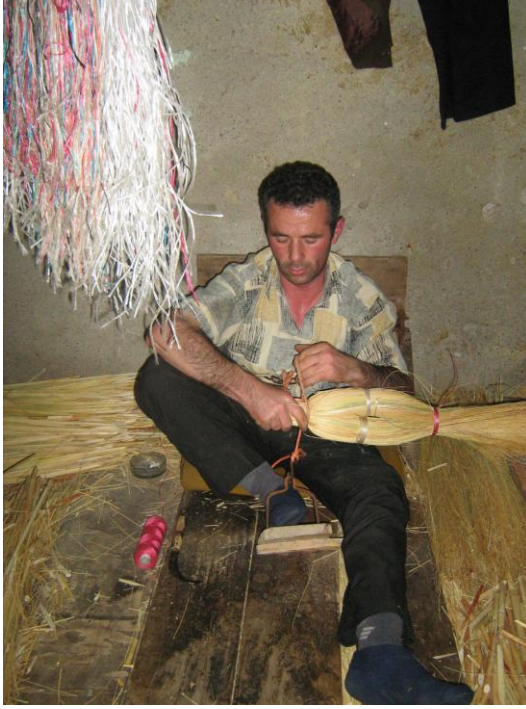
Fotoğraf-23: Bıçakla Kesim Yapan Usta

2.6.1.1.5. Naylon İplik

El süpürgesi yapımında, dikim işleminde kullanılan araçtır. Bobin şeklinde kullanılır. Bobinin boyu 16 santimetredir. Çeşitli renklerde naylon ipler kullanılır.

Fotoğraf-24: Naylon İplik ve Kullanımı

Fotoğraf-25: Naylon İplikle Süpürge Bağlayan Usta

2.6.1.1.6. Tuğla

El süpürgesi yapımında kullanılan bıçağın, bilenmesinde kullanılır. Boyu 21 santimetre, eni 6 santimetredir.

2.6.1.1.7. Dikim İğnesi

Günlük hayta kullandığımız dikim iğnelerinden farklı olup; boyu 20 santimetre olan araçtır. Dikim aşamasında kullanılan naylon iplikle birlikte dikimi gerçekleştirir.

Fotoğraf-26: Dikim İğnesi Kullanımı

2.6.1.1.8. Çivi

Boy 10 santimetre olan, dikim aşamasında kullanılan araçtır. Süpürge nin yan tarafına batırılarak, dikim esnasında kolonların kaymasını engeller.

2.6.1.1.9. Ellik

Boy 7 santimetre, eni 5,5 santimetre olan deriden yapılmış araçtır. Üstünde iki tane delik olup bu deliklerden naylon ip geçirilmiştir. Naylon ipin iki ucu da birbirine bağlıdır. Ellik, ele takılırken iki naylon ip, işaret parmağın ve orta parmağın arasındaki boşluğa geçirilir. Başparmak da ipin içinde geçirilir. Ellik sayesinde dikim esnasında avuç içi ile itilen dikim iğnesi, avucun içini acıtmamış olur.

2.6.1.1.10. Biz

Sapı ağaçtan yapımlı, ucu sivri, boyu 8 santimetre olan sap yapımında kullanılan araçtır. Galvanizli telin, süpürge sapına hâkim olup oturması ve ucun ele batmaması için kullanılır. Biz, baş ve işaret parmak yardımıyla tutulur.

Fotoğraf-27: Biz ve Kullanımı

2.6.1.1.11. Çıkırğa Dolanan Galvanizli Tel

Sap yapımında, sıkıştırılan yerlerin sarılmasında kullanılır. Bu yolla otların bir arada durması sağlanır. Galvanizli tel kullanım kolaylığı sağladığı için boyu 50 santimetre olan bir çıkırık ile birlikte kullanılır. Çıkırık; 4 ayaküstüne oturtulmuş, gövdesi tek parça olan, başı kendi eksenini etrafında dönebilen tahtadan yapılmış bir alettir. Baş kısmı (+) şeklinde duran iki parçadan oluşmuştur. Bir parçayı iki çıta parçası oluşturur. Bu sayede araya galvanizli tel yerleştirilir.

Fotoğraf-28: Galvaniz Tel ve Kullanımı

2.6.1.1.12. Çelik Telle Bağlı Taktak

Taktak, tahtadan yapılmış, boyu 22 santimetre, eni 12 santimetre olup demir kulpu olan araçtır. Demir kulp taktağın sol ve sağ yanından tutulmuştur. Taktakla birlikte iki

ucunda birer tane demir (S şeklinde) olan, 53 santimetre uzunluğunda bir çelik tel kullanılır. Usta, çelik telle ile bağlı taktağı oturarak kullanır. Sol ayak, yere yatay konumda ileriye doğru uzatılmış vaziyettedir. Sağ ayak ise dizden bükülü ve tabanı diğer bacağı görececek şekilde ustanın kendisine doğru çekili vaziyettedir. Çelik telin bir ucundaki (S şeklinde) taktağın kulpuna geçirilir diğer ucundaki (S şeklinde) ise; ustanın üzerine oturduğu koltuğa monte edilmiş 90 santimetrelilik zinciri, bir kemer gibi beline takmasından sonra demir zincire geçirilir. Sol ayağa geçirilen taktak ve ona bağlı çelik tel, sap yapımında taslağın, koçanı galvanizli telle sarılacak yerlerinin sıkıştırılmasında kullanılır. Sıkıştırma işlemi için, sıkıştırılacak yere el yardımıyla çelik tel geçirilir. Yere yatay konumda olan ayak ileriye doğru hareket ettirilir. Böylece ustanın belindeki zincire takılı olan birince (S şeklinde) ve taktağın kulpuna takılı olan ikinci (S şeklinde) arasındaki çelik tel gerilir. Bu gerilmeye, çelik telin yer sıkıştırılmış olur. Çelik teli gevşetmek için usta ayağını kendine doğru çeker.

Fotoğraf-29: Tak Tak ve Kullanımı

2.6.1.1.13. Pamuk İpliği

Boyları birer metrelik olan pamuk iplikleri eskiden sap ve deste yapımında otları bağlamak için kullanılırdı. Günümüzde ise pamuk iplikler yerini naylon ipliklere bırakmıştır. Zamanla pamuk iplikler kükürt yakışında kullanılmaya başlanmıştır.

Çıralar pamuk ipliğiyle bağlanarak kükürdün içine bırakılmakta ve böylece kükürdün yanması daha kolay olmaktadır.

2.6.1.1.14. Deste Aleti

70 santimetre yükseklikte 1 metre genişlikte dört ayaklı bir sehpa biçiminde tasarlanan üzerinde sehpaye ortalanmış 25 santimetre aralıklı iki adet 35 santimetrelilik metal çubuktan oluşan bir alettir.

Fotoğraf-30: Deste Aleti

Fotoğraf-31: Deste Makinesi Üzerinde Destelenen Süpürgeler

2.6.2. Üretimde Kullanılan Ana ve Yardımcı Maddeler

El süpürgesi üretiminde, ana madde olarak “*Süpürge tohumu ve otu*” kullanılmaktadır. Yardımcı madde olarak ise “Kükürt” kullanılmaktadır.

2.6.2.1. Süpürge Tohumu ve Otu

El süpürgesinin yapımında kullanılan ana maddelerdir. El süpürgesi üretiminde kullanılan süpürge otu, süpürge tohumunun ekilip, yetiştirilmesiyle meydana gelir (Ülkü,1997:35).

Süpürge tohumu, her yıl nisan ayının ortalarında ister elle, ister ekim makineleriyle ekilir. Makine, süpürge tohumlarını onar santimlik aralarla toprağa salar. Toprağa salınan süpürge tohumlarının üstleri tırmık kullanılarak toprakla kapatılır. Ekilen süpürge tohumlarının üzerine gübre ve ot ilacı atılır. Ot, süpürge otunun en büyük düşmanıdır. Büyüyen süpürge tohumları, kesilecek hale gelir ve göz kararı ile kesilip sapları soyulur. Artık süpürge tohumları süpürge otu olmuştur (Aktaş, 2000:22).

Süpürge otları, yere serilerek kurutulur. Kurutulan süpürge otlarının uçlarındaki tohumlar, tarama makinesiyle taranır. Süpürge otları işlenmeye hazır hale getirilir. Süpürge otu yem sanayinde de kullanılır (Aktaş, 2000:22).

Fotoğraf-32: Süpürge Otu

Fotoğraf-33: Süpürge Otu Nakliyesi

2.6.2.1. Kükürt

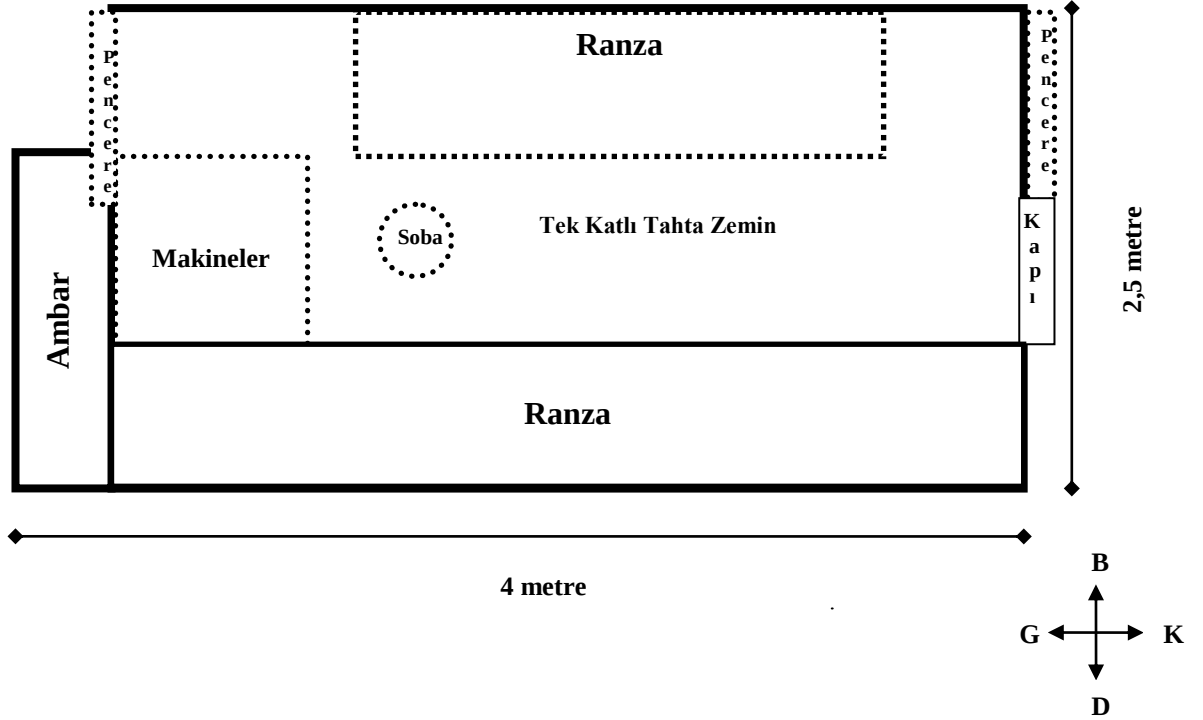
El süpürgesinde kullanılan yardımcı maddedir. Üretim sürecinde, ambarın yapılması aşamasında yakılarak kullanılır. Kullanım amacı; yanan kükürdün dumanının, süpürge otlarının rengini almasını ve yumuşamasını sağlamasıdır. Kullanılan kükürt, yaklaşık olarak 1 kilogramdır. Ve bir teneke kutu içine konarak yakılır (Ülkü, 1997:35).

Üretimde kullanılan ana ve yardımcı maddelerin neler olduğunu öğrendikten sonra sıra, el süpürgesinin üretim süreci; bu süreç boyunca hangi aşamalardan geçerek hazırlandığı ve bu aşamalar hakkında bilgi sahibi olmaya gelmiştir (Ülkü, 1997:35).

Fotoğraf-34: Atölyeden Bir Görünüm

2.6.2.2. Atölye Planı

2.6.3. El Süpürgesinin Üretim Süreci

2.6.3.1. Tarla Dönemi

Nisan ayı süpürge otunun ekim zamanıdır. Süpürge otu ekilmeden önce tarlanın nadasa bırakılıp dinlendirilmesi süpürge otu daha iyi yetişmesini sağlar. Tarlaya süpürge tohumunu ekerken birlikte gübresi verilir. Ekimden bir buçuk ay sonra çapalama yapılan tarlada 2,5 -3 ay sonra süpürge otunun kesimi yapılır. Tarladan kesilecek olan süpürge otunun da dikkat edilmesi gereken husus süpürge otunun kızıl rengini almasıdır. Kesildikten sonra nemlendirmeden kurutulan süpürge otu, harmanlarda çırpılıp satışa hazır hale getirilir.

El süpürgesi, sekiz aşamadan geçerek hazırlanır. Bunlar;

- Ham maddenin Alımı
- Ambarın Yapılması
- Seçme
- Zahire Kesimi
- Deste Yapımı
- Sap Yapımı
- Dikim
- El Süpürgesinin Satışa Hazır Hale Getirilmesidir.

2.6.3.2. Ham maddenin Alımı

Süpürge otları, Sakarya Ticaret Borsası, Kandıra ve Kaynarca'dan açık arttırma usulüyle satın alınır. Süpürge otlarının satın alımı için kullanılan diğer bir alternatif ise, atölye sahibin Sakarya Ticaret Borsasına sipariş vermesidir. Ham madde alındıktan sonra ilk işlem, süpürge otlarının ambarının yapılmasıdır

2.6.3.3. Ambarın Yapılması

Süpürge otarının yumuşaması ve rengini alması için yapılan işlemdir. İlk önce süpürge otlarının ıslatılacağı bidon hortum kullanılarak su ile doldurulur. Her demet süpürge otu ayrı ayrı ıslatılır. Süpürge otu demetinin uç kısmı su dolu bidona sokulup çıkarılır. Daha sonra da süpürge otu demetinin baş kısmı su dolu bidona sokup çıkarılır. ıslatma işlemleri yapılırken ustanın iki elinde süpürge otu demetini yanlardan tutar. Süpürge demetlerini ayrı ayrı ıslatma işlemi toplam on dakika sürer.

Islatılan süpürge otları dik vaziyete ambara yerleştirilir. Artık kükürtleme işlemine başlanır. Bu işlem için yaklaşık olarak bir 1 kilogram kükürt kullanılır. Teneke kutu içine konan kükürt yakılarak ambar içine yerleştirilir ve ambar kapağı kapatılır. Kükürdü yakmak için teneke içine konan kükürdün üstüne biraz çalı çırpı konulur ve çakmak kullanılarak alev alması sağlanır. Ambar içine yerleştirilen süpürge otları ve yanan kükürt ambar içerisinde 8 saat bekletilir. 8 saatten sonra yanan kükürdün dumanının etkisiyle süpürge otları hem rengini alır hem yumuşar. Ambar aşaması tamamlanıp istenilen rengi ve yumuşaklığı almış süpürge otlarının bir sonraki aşaması seçmedir.

Fotoğraf-35: Süpürge Otlarının ıslatılması ve Kükürt Ambarı

2.6.3.4. Seçme

Ambardan çıkarılan süpürge otları bir yere üst üste konur ve yapılacak olan süpürge çeşidine göre seçilir. Seçme işlemini yapan kişi sol eline bir miktar süpürge otu alır. Sağ elini kullanarak da otları tek tek ayırır. Elindeki otlar bittikçe biraz daha da alır ve yarılacak süpürge otları bitine kadar işlem böyle sürüp gider. Ayırım yapılırken otların sertlik, yumuşaklık ve renk gibi özelliklere bakılır. Örneğin sert ve renksiz olanlar ayak süpürgesi için kullanılır. Seçme işleminin süresi seçilecek olan süpürge otlarının miktarına göre değişir. Seçme aşamasında sonra sıra otların boy ve kalınlık özelliklerine göre yapılacak olan zahire kesimine gelmiştir.

2.6.3.5. Zahire Kesimi

Zahire kesimi, bıçak kullanılarak yapılır. Bıçak kullanırken bıçağın tahta sapı dört parmakla kavranır ve gerekirse başparmak bıçağın uç kısmına dayandırılarak destek alınır. Bıçağın olmadığı elde süpürge otlarını tutar. Zahire kesimi yapılırken oturuş şekli bire ayağın yere paralel öne doğru uzatılması diğerinin ise dizden bükülerek ayak tabanının uzatılan ayağa bakacak şekilde olup onun altına alınması şeklindedir.

Fotoğraf-36: Zahire Yapımı

Süpürge otlarının boy ve kalınlık özelliklerine bakılarak kesim yapılır. Süpürge otlarının bazılarının boyları kesilerek kısaltılır. Kalın olanlar ise kesilerek inceltir. Bu yol izlenerek; dördü deste biri sap yapımında kullanılan her birinin boyları ve kalınlıkları birbirinden farklı olan beş çeşit süpürge otu meydana getirilir. Bunlara; sap, işlik, hurda, zahire, tepelik denir. Sap, işlik, hurda, zahire ve deste yapımında; tepelik ise sap yapımında kullanılır. Tepelik uzun süpürge otlarından; işlik ve hurda da ince

telli ve kısa süpürge otlarında oluşur. Zahire esiminin süresi, kesilecek olan süpürge otlarının miktarına göre değişmektedir. İstenilen boy ve kalınlığa getirilen süpürge otları artık deste yapımı için hazırdır.

2.6.3.6. Deste Yapımı

Kullanılan araçlar ve malzemeler; Naylon İpliği, Bıçak, Zahire, İşlik, Hurda, Sap'tır. Deste yaparken destecinin oturuş şekli, zahireciyle aynıdır. Deste iki ayrı yavrudan oluşur. Birinci yavrunun oluşumu için ilk önce desteci tarafında sağ elle bir avuç içlik ve hurda alınır ve sol ele konulur. Sap kısımları bıçak ile kesilir. Bıçağı tutuş şekli, tahta sapın dört parmakla kavranması şeklindedir. Başparmak, kesilecek olan sap kısımlara dayandırılarak kuvvet alınır. İşlik ve hurdaların iç kısmına konmak üzere sol elle bir avuç sap alınır. Sağ elde bulunan otların iç kısmına yerleştirilir. Saplar yerleştirildikten sonra baş kısım bıçak ile yontulur.

İşliğin ve hurdanın iç kısmına yerleştirilen sapın amacı, yapılacak olan süpürgeye göğüs yapmaktır. Göğüs süpürgecinin gösterişli olmasını sağlar. Daha sonra sol el kullanılarak bir avuç zahire alınır. Sağ elde buluna diğer otların üzerine eklenir. Ortasından naylon ipliği ile bağlanır. Bu işlem sırasında sağ el, otları bağlanacak yerden kavrar, sol el ise naylon ipliğini, bağlanacak yerin etrafına dolar. Sap kısımları bıçak ile kesilir. Bıçağı tutuş şekli, tahta sapın dört parmakla kavranması ve başparmağın da kesilecek olan sap kısımlara dayandırılarak destek alınması şeklindedir. Böylece birinci yavru oluşmuştur. İkinci yavru için de aynı işlemler yapılır. Yavrular yan yana getirilerek naylon ipliği ile birbirine bağlanır. Bağlama işlemi sırasında ellerin kullanışın bir önceki bağlam işlemi ile aynıdır. Deste oluşturulur. İki yavrudan oluşan bir destenin yapım üresi beş dakikadır. Meydana getirilen deste, sap yapımı için hazırdır.

2.6.3.7. Sap Yapımı

Kullanılan araçlar ve malzemeler; Naylon İpliği, Biz, Çıkırığa Dolanmış Galvanizli Tel, Bıçak, Çelik Telle Bağlı Taktak, Tepelik, Tahta Tokmak'tır.

Sap yapımında, işlemler yapılırken şu ana kadar diğer aşamalarda kullanılmayan ayak ve bıçaklar, ellerin dışında kullanılan yardımcı organlardır. Sap yapımında oturuş şekli; her iki ayağın da yere paralel olacak şekilde öne doğru uzatılması şeklindedir.

Bu aşamada kullanılan çelik telle kullanılan taktak, bu işlemin en önemli aracıdır. Çelik telle bağlı taktağın kullanımı şöyledir; usta üzerinde oturduğu tahta koltuğa monte edilmiş 90 santimetrelik zinciri, bir kemer gibi beline takar ve sol ayağına taktağı geçirir. İki ucunda birer tane (S şeklinde) olan çelik telin bir ucundaki (S şeklinde)'ki taktağın kulu buna, diğer ucundaki (S şeklinde)'kini belindeki zincire geçirir. Sap yapımında ilk işlem desteciden gelen destenin baş tarafının çelik telle bağlı taktak kullanılarak sıkıştırılmasıdır. Bu işlem sırasında deste paralel şeklindedir. Usta çelik teli, destenin baş tarafına geçirirken ellerinden yardım alır. Sıkıştırma yapılırken; usta, ayağındaki taktak ile birlikte ayağını öne doğru uzatır ve iki ucunu da birer tane (S şeklinde) olan çelik telin gerilmesini sağlar. Gerilen çelik tel, istenilen yerin sıkıştırılmasını sağlar. Sıkıştırılan yer, sol elle kavranır ve sağ el kullanılarak pamuk ipliği ile bağlanır. Desteye naylon ipliğini bağladıktan sonra ayağına takmış olduğu taktak ile birlikte ayağını kendine doğru çekerek teli gevşetir ve desteden çıkarır. Destenin sap kısımları, bıçak ile yontulur. Bu hale taslak adı verilir.

Bıçağın tutuluş şekli tahta sapın başparmakla kavranması şeklindedir. Taslak yere doğru dik vaziyette duracak şekilde kaldırılır ve iki dizin arasında sıkıştırılarak taslağın baş tarafına süpürgenin güzelliğini gösteren tepelik, sol el yardımı ile yerleştirilir. Tepelik yerleştirildiği yerden sol elle tutulur. Yerleştirilen tepelik sağ elin yardımıyla aşağıya çevrilir. Tepeliğe sağ elde bulunan tahta tokmak ile vurularak tepeliğin tam oturması sağlanır. Ve bu esnada sol el, tepeliğin baş tarafını beş parmakla kavramıştır. Bundan sonra yapılacak işlemler esnasında tepeliğin yanlara doğru açılmaması ve daha rahat çalışmak için; taslak naylon ipliği ile bağlanır.

Usta, bu işlemi yaparken sol eliyle üzerine tepelik oturtulmuş taslağı tutar, diğer eliyle naylon ipliğini taslak etrafında dolandırılır. Şimdi sıra çelik telle bağlı taktak kullanılarak süpürgenin sap kısmını oluşturulmasına gelmiştir. Sapın oluşturulması için yapılan işlemlerde taslak, yere paralel konumdadır ve ustanın sol dizi üzerindedir. Sap kısmının oluşması için toplam altı boğum atılır. İlk önce boğum atılarak yer, çelik telle

bağlı taktak kullanılarak sıkıştırılır. El yardımıyla takılan çelik tel, sol ayağa takılmış taktaktan kuvvet alınarak gerilir ve boğum atılacak yerin iyice sıkıştırılmasını sağlar. Bu sırada sol el, taslağın sıkıştırılacak yerin sol tarafını sıkıca tutar. Sağ el ise sağ tarafını sıkıca tutar. Bu boğum için galvanizli tel dört beş tur döndürülerek sarılır ve el yardımıyla kopartıldıktan sonra baş ve işaret parmağından kuvvet alarak kullanılan biz ile (koparılan galvanizli telin ele batmaması ve süpürge sapına hâkim olup, tam oturması için) iç kısma doğru sokulur. Sağ elle biz kullanırken sol el taslağı tutar. Çelik telle bağlı taktak, galvanizli telin sarılması ve ucun koparılıp otların içine sokulmasından sonra taslaktan çıkarılır. Her boğum için çelik telle bağlı taktak kullanılır. Sapı oluşturulan taslak ortasındaki naylon ipliği sökülür. Taslak, çatal haline (iki ayrı kol oluşturulup ikisini de ayrı ayrı naylon ipliğiyle bağlamak suretiyle) getirilir. Bağlama esnasında sol ele bağlanacak yeri tutar, sağ el ise pamuk ipliğini bağlanacak yere dolandırılır. Sapın bittiği, çatalın iki kolunun başladığı yerler, sol el yardımıyla çelik telin sıkıştırılacak yerlere geçirilmesinden sonra taktak kullanılarak sıkıştırılır. Sıkıştırılan yerler, galvanizli tel sarılarak sağlamlaştırılır. Galvanizli tel sağ elin yardımıyla sarılır. Galvanizli tel kopartıldıktan sonra telin uç kısmı biz ile otların içlerine doğru sokulur. Yapılan bu sağlamlaştırma süpürge'nin daha uzun ömürlü olmasını sağlar. Dikime gitmeden önce çatalın geldiği bu hale “koçan” adı verilir. Taslak, çatal haline getirilmeden de dikime gidebilir. Fakat oluşan süpürge hem gösterişsiz hem de dayanıksız olur. Sap yapımının işlem süresi, sekiz veya on dakikadır. Sap yapım aşamasından sonra, yeni bir aşamaya yani dikim aşamasına sıra gelmiştir.

2.6.3.8. Dikim

Kullanılan araçlar; dikim iğnesi, naylon iplik, çivi, mengene, tahta tokmak, elliktir. Dikim aşamasında bacaklar, ellerin dışında yardımcı organ olarak kullanılır. İlk olarak koçanın ipleri sökülerek çatal şekli bozular. İpler söküldükten sonra koçan mengene ile sıkıştırılır. Mengene sıkıştırılırken, bir ucundaki ip dolandırıldığı yerden çözülür ve mengenenin bu ucundan sokulan koçan mengenen arasına sıkıştırılır. Mengenenin bir ucundaki çözülen ip sol ele ile tekrar yerine dolandırılır. Bu esnada sağ elde mengene'yi tutar. Mengene, süpürge otlarını sıkıştırarak dikimi kolaylaştırır. Mengenenin daha rahat tutulması için, ipleri sökülen koçanın etek kısmına naylon ip geçirilebilir. Koçan sol el ile sapından tutulur. Sağ elle tutulan tahta tokmak ile dövülerek şekil alması

sağlanır. Dövme işlemi bittikten sonra etek kısmına takılan naylon ip çıkarılır, istenilen şekil sağlanmıştır. Bundan sonraki işlemler yapılırken koçan ustanın dizleri arasında yere tam paralel olmayan ve sap kısmı ustanın hemen önünde olacak şekilde sıkıştırılıp tutularak yapılır.

Fotoğraf-37: Süpürge Dikimi

Dikim için ilk önce naylon ip sağ el kullanılarak dikim iğnesinin deliğinden geçirilir. Sağ el kullanılarak, naylon ipin alt ucunu ilik şekline getirilecek bir düğüm atılır. Oluşan ilikten sol elle tutulan dikim iğnesi tekrar geçirilir. Böylece koçanın sap kısmından geçirilecek büyüklükte başka bir ilik oluşturulur. Oluşturulan ilik, iki el birlikte kullanılarak koçanın sap kısmından sokulup dikimin başlanacağı yerde sabitlenir. Naylon ipin geçirilir, bu haline “kolon” adı verilir. Kolonun dikim esnasında kaymaması için koçanın yan tarafına (çivi, kolana yakın olmalıdır ki klan yerinde oynamasın) çivi batırılır. Dikime artık başlanabilir. Kolonun üzerinden, dikim iğnesi batırılır. Diğer taraftan çekilir. Bu yolla kolonun üzerinde baştanbaşa dikim yapılır. Bu işlem sırasında sağ ve sol el sırayla kullanılır ve usta iğneyi tutamadığı eliyle mengenenin herhangi bir yerini tutar. El süpürgesinde toplam beş kolon vardır. Her kolon için aynı işlemler yapılır. El süpürgesinin ilk iki kolonu peş peşe son üç kolonu peş peşedir. Ortadaki boşluğa “ayna” adı verilir. Dikimde değişik renkte bobin ipleri kullanılabilir. Dikime başlarken dikim iğnesinden geçirilen naylon ip yeterli olmaz ise ucuna dikim esnasında naylon ip eklenebilir. Dikim yapılırken sağ elin avucunun içine deriden yapılmış bir ellik takılır.

Dikim işlemi, yaklaşık olarak on beş dakika sürer. Dikim işleminin tamamlanmasıyla el süpürgesi meydana gelmiştir. Sıra üretim sürecinde son aşama olan, el süpürgesinin satışa hazır hale getirilmesindedir.

2.6.3.9. El Süpürgesinin Satışa Hazır Hale Getirilmesi

Kullanılan araç; Makas en son aşama olarak el süpürgesinin uçlarındaki fazlalıklar, makas ile kesilir. Yorucu geçen üretim aşamasından sonra sıra, el süpürgesinin ekonomik getirisinden faydalanmaya gelmiştir.

2.6.4. El Süpürgesinin Pazarlanma Süreci

2.6.4.1. İstihdam

Adapazarı'nda yeri ve adı olan süpürgecilik atalarımızdan kalma bir meslek olarak bilindiği için bu meslekle uğraşan yaklaşık 2.500 aile süpürgecilikten geçimini sağlamaktadır. Süpürgecilik tezgâhlarında kadınların da çalıştığı gibi evlerde de yapılmaktadır.

2.6.4.2. Pazarlama ve Satış

Süpürge otu, süpürge dışında yem sanayinde kullanılmakta ve satışı yapılmaktadır. Adapazarı'nda imalatı yapılan süpürgecinin Trakya ve Kırklareli civarı hariç, Anadolu ve Doğu illerine satışı yapılmaktadır. Trabzon ve Artvin civarında evlerde yapılan süpürgecilik sadece bu illerin ihtiyacını karşılamaktadır. Adapazarı'ndan en çok satış yapılan illere sevkıyat günleri şöyledir:

Salı	: Kayseri, Malatya
Çarşamba	: Konya, İzmir, Malatya
Cuma	: Adana, Malatya
Cumartesi	: Diyarbakır, Antalya, Van, İzmir, Malatya
Pazar	: Ankara, Malatya

Bu iller başta olmak üzere hemen hemen bütün illere Sakarya'dan süpürge sevkıyatı yapılmaktadır.

El süpürgeleri; tiplerine, biçimlerine göre her Salı ve Cumartesi günü Sakarya Ticaret Borsasında saat 9.00'da günün şartlarına göre belirlenen fiyat üzerinden açık arttırma

ile satılır. Açık arttırma en son belirlenen süpürge fiyatlarına yakın olarak belirlenir. İhaledeki ot (deste) fiyatı en düşük 2,60-3,20 TL. Aralığında arz ve talebe göre değişmektedir.

Bir süpürge'nin toplam maliyeti (1 deste için); yüksek sayı imalatlarda 11 TL, az sayılı imalatlarda ise 12-13 TL arası değişmektedir. Bunu tane hesabına vurduğumuzda yalnızca işçilik masrafı 1,10 kuruşa mal olmaktadır. Bir süpürge'nin imalatı 2,30-3,50 TL. arasındadır; deste olarak ise bu fiyat 23 TL-35 TL arası değişmektedir. Bir vatandaşın pazardan aldığı el süpürge'sinin maliyeti 3,5 TL–5 TL arasındadır.

Süpürgecilikte deponun önemli bir yeri vardır. Deposu olan bir süpürgeci, süpürge otlarının fiyatlarının düşük olduğu dönemlerde malı fazlasıyla alıp deposunda saklar. Süpürge otunun fiyatlarının yüksek olduğu dönemlerde mal almasına gerek kalmadan, önceden aldığı süpürge otlarını kullanır ve bundan büyük kar elde eder. Süpürgecilerin deposunun olmaması kar elde etmelerini engelleyen bir unsurdur.

2.6.4.3. İhracat

1990'lı yıllara kadar Orta Doğu ülkelerine aracı ihracatçı firmalar tarafından Orta Doğu ülkelerine satış yapılmakta iken Körfez Krizi nedeniyle bu pazar büyük ölçüde küçülmüştür. Zaman zaman Avrupa ülkelerine (Almanya, Hollanda, Fransa, Danimarka) yine aracı ihracatçı firmalar tarafından süpürge ihracatı yapılmakta 1998 verilerine göre Avrupa ülkelerine 1.400.000 Euro karşılığında ihracat gerçekleştirilmektedir. Ancak 1998 sonrası gerek ekonomik kriz gerekse deprem felaketi nedeniyle ihracat büyük ölçüde azalmıştır.

BÖLÜM 3: SÜPÜRGE USTALARININ SOSYOLOJİK YÖNDEN İNCELENMESİ

3.1. Süpürge Ustalarının Genel Nüfus Yapısı

3.1.1. Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Araştırmada yaptığımız anket ve mülakat görüşmelerinde süpürge ustalarının çoğu orta yaş ve üzerini kapsamaktadır. Süpürgecilikle uğraşan ister imalatçı olsun, isterse süpürge ustası bunların tamamına yakını erkeklerdir. Çünkü 1990'lı yıllarda süpürge dikim makineleri ortaya çıkmadan önce yaklaşık 500 kadının yalnızca süpürge dikimi ile uğraştığı, bizzat Oda Başkanı ve diğer süpürgeciler tarafından ifade edilmiştir. Ancak bu meslek için yalnız erkeklerin uğraştığı meslek olarak tanımlamak yanlıştır. Örneklem olarak seçtiğimiz 100 süpürge ustasının tamamı erkeklerden oluşmasına rağmen yapılan görüşmelerde günümüzde kadınların süpürgecilikle uğraştığını ifade etmişlerdir.

Tablo-1: Süpürgeyle Uğraşanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	100	100,00
Kadın	-	-
TOPLAM	100	100,00

Bir kadın evde yaklaşık 50 süpürge dikmekte ve bunun karşılığında 15 TL para kazanmaktadır. Hatta kalabalık ailelerde bir evde kadınlar tarafından dikilen süpürge adeti günlük 150-200 bulunmaktadır. Geçmişte ve günümüzde Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası'na kayıtlı kadın imalatçılar yer alırken, günümüzde kayıtsız olsa da süpürge ustası olan kadınlar bulunmaktadır.

3.1.2. 1965- 2008 Yılları Arasında Süpürge Ustalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Ülkemiz, toplumdaki değişime, gelişime koşut olarak, giderek atölyelerin fabrikalara dönüştüğü ve kırsal kesimde yaşayan ülke nüfusunun %80'lerden %40'lara inerek kentleşmenin yaşandığı görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında el emeği üretimleri tanımlayan terimler artık değişmeye başlayarak, 1930'lu yıllarda kullanılan köylü el sanatları, köylü ailesinin el işçiliği, ev sanayi gibi terimler, yerini 1940'lı yıllarda el sanatları ile ev sanatları, çarşı sanatlarına; 1960'lı yıllarda el sanatları, küçük sanayi ürünlerine bırakmıştır.

Toplumsal yapıda meydana gelen bu değişim, süpürgeciliğe duyulan ilgiyi de etkilemiştir. 1965’li yıllarda borsanın süpürge imalatına destek vermesi bu alana ilginin artmasına neden olurken, 1980’li yıllardan sonra bu mesleğe katılımı dalgalanmalar yaşanmaya başlamıştır. Özellikle 1990’lı yıllardan sonra odaya kayıtlarda azalma gözlenmiştir.

Tablo-2: 1965-2008 Yılları Arasında Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası’na Kayıt Yaptıran İmalatçıların Dağılımı

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1965	75	-	75
1966	67	-	67
1967	20	-	20
1968	24	-	24
1969	14	-	14
1970	21	-	21
1971	27	-	27
1972	42	-	42
1973	33	-	33
1974	25	-	25
1975	11	-	11
1976 ²	2	-	2
1984	30	-	30
1985	28	2	30
1986	8	-	8
1987	2	2	4
1988	5	-	5
1989	8	-	8
1990	12	-	12
1991	9	-	9
1992	12	2	14
1993	15	3	18
1994	3	-	3
1995	8	-	8
1996	24	-	24
1997	5	-	5
1998	15	-	15
1999	19	-	19
2000	9	-	9
2001	5	-	5

² Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası kayıtlarının tutulduğu defterde yer alan 1976-1984 yıllarına ait bilgiler derlenememiştir. Çünkü oda kayıtlarına ilişkin tutulan defter ve belgeler, bağlı olduğu mahkemece incelenmek üzere el konulmuştur.

2002	16	2	18
2003	7	-	7
2004	3	-	3
2005	11	2	13
2006	9	-	9
2007	1	1	2

Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası'na az da olsa kayıtların devam etmesi ve bu kayıtlarda kadın imalatçıların da bulunduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda bu mesleği bırakıp dükkânlarını kapatan imalatçılar/ustalar da yer almaktadır.

3.1.3. Süpürge Ustalarının Nüfus Hareketleri

Tablo-3: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
14 ve daha az	-	-
14-24	-	-
24-34	15	15,00
34-44	25	25,00
44-54	50	50,00
54+	10	10,00
Toplam	100	100,00

El Süpürgesiyle uğraşanların büyük çoğunluğu orta yaş ve üzerini kapsamaktadır. Genç nüfusun bu işle uğraşmamasının nedenleri arasında, kendilerini garanti altına alma adına ve sanayileşmenin etkisiyle farklı işlerle uğraşmasıdır. Ayrıca, eğitim seviyelerinin yükselmesi, ilköğretimi bitirdikten sonra lise ve üniversite öğrenimlerine devam etmeleri, mezun olduklarında da okudukları bölümle ilgili işlerde çalışmaları el süpürgeciliğine ilgilerini azalmasına neden olmuştur. Ancak yaptığımız görüşmelerde eskiden el süpürgeciliğinde usta çırak ilişkisinin olduğu ve bu mesleğe küçük yaşlarda başlandığı vurgulanmıştır.

3.2. Süpürge Ustalarının Ekonomik Yapısı

3.2.1. Süpürge Ustalarının Aylık Geliri

El süpürgeciliğinin dün ve bugün arasındaki değişim bu meslekle uğraşanların gelir dağılımını da etkilemiştir. 40 yıl öncesine kadar en gözde meslekler arasında yer alan süpürgecilik, kazancın oldukça yüksek olduğu bir meslekti. Öyle ki bir fabrika işçisinin

ayda kazandığı parayı bir süpürge ustası bir haftada kazanmakta bu da mesleği diğer mesleklere oranla daha cazip bir hale getirmişti.

Tablo-4: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Aylık Gelir Dağılımı

Süpürge Ustalarının Aylık Geliri	Süpürge Ustaları	
	Sayı	%
Düzenli bir geliri yok	20	20,00
150–300 TL	9	9,00
301–450 TL	15	15,00
451- 600 TL	13	13,00
601–750 TL	15	15,00
751–900 TL	20	20,00
901 TL ve üstü	8	8,00

Günümüzde ise, bir süpürgeyi yapan her usta (Zaire ustası, taslak/gövde ustası, tepe/sap ustası, dikiş ustası) ayda ortalama 700-800 TL’lik bir gelir elde etmektedir. Süpürge kullanım alanının daralması ve el süpürgesine talebin giderek azalması birçok süpürge ustasının dükkânlarını kapatmasına neden olmuştur.

Tablo-5: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Ekonomik Yönden Kendilerini Değerlendirme Durumları

Kendilerini değerlendirme durumları	Sayı	%
Çok iyi	-	-
İyi	84	84,00
Kötü	16	16,00
Çok kötü	-	-

El süpürgeciliği, sanayileşme öncesi üretim biçimi olarak ortaya çıkmış, insanların geçimini sağlamış, ekonomik işlev kazanmıştır. Sanayileşmeyle beraber teknolojik gelişmeler, sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri etkilemiş ve el süpürgeciliği eski önemini kaybetmeye başlamıştır. Günümüzde ise bu değişim, ekonomik yönden çalışanları olumsuz etkilemiştir.

Tablo-6: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Para Biriktirme Durumları

Para Biriktirme Durumları	Sayı	%
Biriktiremiyorum	100	100,00
Biriktirebiliyorum	0	0,00

El süpürgesiyle uğraşanların, ürettikleri süpürgeleri pazarlamakta zorluk çekmeleri ve buna bağlı olarak eskiye oranla kazancın düşük olması sebebiyle para biriktirmekte zorluk çektikleri tespit edilmiştir. Süpürge, “Körfez Krizi” olmadan önceki dönemlerde (1970-1980 yılları arasında) iyi para kazandıran bir meslek olarak görülmekteydi. Zamanla Orta Doğu ve Arap ülkelerine satışın olmaması iç pazarın boğulmasına neden oldu. Böylece süpürgeci elinde edilen kazanç da zamanla düşmeye başladı. Birkaç örnek verecek olursak,

43 yaşında, ilkokul mezunu ve 2 çocuk babası olan, Bulgaristan göçmeni Sami Çivici; 10 yaşında süpürgecilik mesleğine başlamış ve 30 yıldır bu mesleği sürdürmüştür. Mesleğinin son 7 yılı kendi iş yerinde devam ettiren biri olarak, süpürgeciliğe 5 yıl, geçim sıkıntısından dolayı, ara vermiş ve bu süre içinde de lokantacılık yapmıştır.

50 yaşında, ilkokul mezunu ve 5 çocuk babası olan, Bulgaristan göçmeni Sabahattin Alp, mesleğe başlamadan önce kahvede çaycılık yapar. Süpürgeci olarak 24 yaşında başladığı bu mesleği 26 yıldır sürdürmektedir. Süpürge yapımını kısa sürede öğrenmesi ve 26 yıl öncesinde bu mesleğin iyi bir kazanç sağlaması süpürgeciliğe başlamasına neden olur. Şu an süpürge imalatını evde çocukları ve eşiyle birlikte yapmaktadır.

45 yaşında, ilkokul mezunu ve 3 çocuk babası olan, Bulgaristan göçmeni Serdar Selçuk, süpürgeciliğe baba mesleği olarak 15 yaşında başlar ve 30 yıldır da bu mesleği sürdürür. Serdar Usta, çocuklarının süpürgeciliği sürdürmelerini istemez; çünkü bu mesleğin geleceğinin olmadığını ve onlara gelecekte yeterli maddi kazanç sağlayamayacağını düşünmektedir.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi süpürgecilikle uğraşanların çoğunluğu göçmenlerdir. Süpürgeciliğin tarla döneminin ve yapım sürecinin zahmetli olmasından dolayı içinde bulunduğumuz zaman diliminden 10–15 yıl öncesine kadar genellikle kalabalık aileler süpürgecilikle uğraşmaktadır. Kadınlar evde süpürge dikerek ev

ekonomisine katkı sağlamaktaydılar. Şu an ise, gelişen teknolojiyle birlikte süpürgeciliğin üretim tarzı değişir; özellikle süpürgecinin dikimi eskisi gibi evlerde değil, imalathanelerde, daha seri bir biçimde makinelerle yapılmaktadır. Bu sektörde makinelerin kullanımıyla birlikte çalışanların el emeği ucuzlamış ve bundan dolayı süpürgeci kazanç düşmüştür; bu işle uğraşanlar da zamanla süpürgeciliğe ara verip başka işlerle uğraşmaya veya ek iş yapmaya başlamışlardır.

3.2.2. Üretilen Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekip Çekmedikleri

Araştırmada görüştüğümüz kişilerin tamamı el süpürgelerini pazarlamakta zorluk çektiği belirlenmiştir. Bu zorlukların başında ekonomik nedenler gelmektedir. Ayrıca bunun yanında yaşanan birçok sosyo-ekonomik nedeni de bulunmaktadır.

Tablo-7: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekip Çekmeme Durumları

Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekip Çekmedikleri	Sayı	%
Zorluk Çekenler	100	100,00
Zorluk Çekmeyenler	0	0,00

El sanatları ürünlerinin ülke ekonomisine sağlayabileceği katkılardan bugün tam olarak faydalanılamamaktadır. Oysaki el sanatları çoğunlukla sermaye girişi olmadan ve kapital birikimi gerektirmeden istihdam gelişmesinde ve ekonominin rekabet gücünün artırılmasında ev ekonomisine giren mal ve hizmet çeşitlerinin zenginleştirilmesinde önemli bir yer tutan ağırlıklı ekonomik bir faaliyettir. Nitekim el süpürgeciliği de Sakarya'ya önemli bir gelir getirmektedir. Süpürgeci imalatçıları odasına kayıtlı 100 tezgâh bulunmaktadır. Süpürgecinin her aşamasında günde ortalama 100 adet, ayda ise 20.000 derste süpürge yapılmaktadır. Süpürgecinin destesi 30 TL'ye satılmakta bu da ayda 600.000 TL yılda ise yaklaşık 7.000.000 TL gibi bir ciro ile Sakarya'nın ekonomisine katkı sağlamaktadır.

3.2.3. Zorluk Çekiliyorsa Bu Zorlukların Nedenleri

Tablo-8: El Süpürgeciliği İle Uğraşanların Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekme Nedenleri

Süpürgeleri Pazarlamakta Zorluk Çekme Nedenleri (Birden çok seçenek birlikte işaretlenmiştir.)	Sayı	%
Teknolojik gelişmeler	100	100,00
Emeğin ucuza satılması	100	100,00
Mesleğe gereken önemin verilmemesi	100	100,00
Geçim sıkıntısının artması	95	95,00
Bu sektörde çalışanların azlığı	90	90,00
KDV fiyatlarının yüksek olması	75	75,00
Süpürge borsasının katkısının az olması	50	50,00

El süpürgelerinin pazarlanma sürecindeki zorlukların en başında teknoloji gelişmeler, emeğin ucuza satılması, meslek olarak süpürgeciliğe gereken önemin verilmemesi, geçim sıkıntılarının artması, süpürgecilik sektöründe çalışanların azlığı, KDV oranının yüksekliği ve kurulu olan borsanın katkısının olması gibi nedenler görüşülen kişilerce ifade edilmektedir. Sayılan bu nedenler tek tek değil bir bütün halinde ele alınmalıdır. Çünkü teknolojik gelişmeler diğer nedenleri de etkilemekte ve süpürgecilik sektörünün küçülmesi dâhil birçok değişime neden olmaktadır. Ayrıca iç piyasadaki daralma, dışarıya ihracat yapılamaması, süpürgecinin maliyetinden (emeğinden) daha düşük fiyatlara satılması, kullanım alanının daralması, belli mevsimlerde verimin yüksek(10 Ağustos ile başlayıp ekim ayının sonuna kadar), belli mevsimlerde ise düşük (özellikle kış aylarında yolların kardan kapalı olması ve buna bağlı olarak satışın düşmesi) olması gibi nedenler süpürgecinin pazarlanmasındaki zorlukları oluşturmaktadır.

3.3. Aile Tipindeki Değişmeler

3.3.1. Süpürge Ustalarının Aile Tipi ve Zaman Boyutundaki Değişimleri

Toplumsal-kültürel sistemin tüm öğeleri, farklı oranlarda ve biçimlerde de olsa, zaman içinde değişmektedir. Teknolojik ve ekonomik yapı, toplumsal rol ve statüler, gelenek ve görenekler, insanlar arası ilişkiler, iletişim sistemleri, konut biçimleri, kişilik özellikleri ve benzeri toplumsal-kültürel sistem öğeleri, değişimin gözlendiği alanlar durumundadır. Daha genel bir ifade ile toplumsal değişim; bir takım maddi dönüşüm süreçlerini (üretim biçimi, mekân ve yerleşim bölgelerinin organizasyonu, çevre ve yaşam koşulları gibi), toplumsal ilişkilerin değişim süreçlerini (tabakalaşma ve

kurumlarla ilgili) ve psikolojik-toplumsal süreçleri (statü-rol sistemleri, kişilik özellikleri, inanç, tutum ve değerler sistemini) kapsamaktadır.

Toplumun temel yapı taşı olan ailede değişim eskiden olduğu gibi günümüzde de halen geçerliliğini sürdürmektedir. Bu değişim özellikle aile yapılarında dikkat çekmektedir. Süpürge yapımının birçok aşamadan geçmesi ve her aşamanın zahmetli ve ayrı bir uğraşı gerektirmesi bu mesleğin kalabalık ve geniş ailelerde yapılmasına neden olmuştur. 70 yaş ve üzeri ustalarla yaptığımız görüşmelerde bu mesleğin baba mesleği olduğunu, evde kadınların süpürgeleri diktğini, erkeklerin de süpürgeyi diğer aşamaların yapımında rol aldığını söylemişlerdir. Zamanla toplumun ihtiyaçlarının değişmesi ve farklılaşması, süpürgelerin elde değil de makinelerde dikilip atölyelere taşınması, kazancın düşüp geçimin zorlaşması, çocukların farklı meslek gruplarına yönelmesi gibi etkenler köyden kente göçün artmasına sebep olarak aile yapısını da etkilemiştir. Ve giderek geniş aileden çekirdek aileye doğru bir çözülme gözlenmiştir.

3.4. El Süpürgesi Yapanların Ekonomik Toplumsal Yapısı

3.4.1. Eğitim Düzeyi ve Aile Tipi İlişkileri

Tablo-9: El Süpürgesiyle Uğraşanların Öğrenim Durumları ve Aile Tipi

Öğrenim Durumu	Çekirdek Aile		Geleneksel Geniş Aile		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuma yazma bilmiyor	-	-	-	-	-	-
Okuma yazma biliyor	-	-	-	-	-	-
İlkokul mezunu	49	49,00	17	17,00	66	66,00
Ortaokul mezunu	-	-	-	-	-	-
Lise veya meslek okulu mezunu	18	18,00	-	-	18	18,00
Üniversite veya yüksekokul mezunu	16	16,00	-	-	16	16,00

Eğitim durumları ile aile biçimi ilişkisine bakıldığında zaman el süpürgesiyle uğraşanların öğrenim düzeyleri ile aile biçimleri arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi yükseldikçe, çekirdek aile oranı artmaktadır.

3.4.2. Gelir Düzeyi ve Aile Tipi İlişkileri

Tablo- 10: El Süpürgesiyle Uğraşanların Gelir Düzeyi ve Aile Tipi

Hanelerin Aylık Geliri	Çekirdek Aile		Geleneksel Geniş Aile		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düzenli bir geliri yok	20	20,00	-	-	20	20,00
150–300 TL	9	9,00	-	-	9	9,00
301–450 TL	15	15,00	-	-	15	15,00
451- 600 TL	11	11,00	2	2,00	13	13,00
601–750 TL	9	9,00	6	6,00	15	15,00
751–900 TL	14	14,00	6	6,00	20	20,00
901 TL ve üstü	2	2,00	6	6,00	8	8,00

El süpürgeciliği ile uğraşanların gelir düzeyleri ile aile biçimi ilişkisine bakıldığında zaman el süpürgesiyle uğraşanların gelir düzeyleri ile aile biçimleri arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Süpürgecilikte gelirin fazla olmasındaki nedenlerin başında süpürge bölümlerinin ayrı ayrı kişiler tarafından değil de tek bir kişi tarafından yapılabilmesi yevmiyenin fazla bölünmemesini sağlamıştır. Geleneksel geniş ailede de aile fertlerinin süpürgecilikle uğraşması kazancın aile içinde kalmasına neden olmuştur. Çekirdek ailelerdeki gelir dağılımında ise, bazı ailelerin gelirinin yüksek, bazılarının ise gelirinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise, süpürge yapımında parça hesabı çalışması, süpürge yapımındaki diğer bölümleri başka çalışanlara yaptırılması, dükkânın kendine ait olmaması şeklinde açıklayabiliriz. Bu da aile biçimi ile gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi belirtmektedir.

3.4.3. Serbest Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Tablo-11: El Süpürgesiyle Uğraşanların Serbest Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Serbest Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri	Sayı	%
Kahveye gidiyorum	19	19,00
Evde vakit geçiriyorum	36	36,00
Ahbab ve dostları ziyaret ediyorum	27	27,00
Başka bir işle uğraşıyorum	48	48,00
Diğer	30	30,00

El süpürgeciliği ile uğraşan kişilerin serbest zaman uğraşları konusundaki görüşme formuna verilen yanıtlar, hayat tarzlarıyla ilgili bir takım olguları saptamamızı

sağlamaktadır. Yalnız buradaki serbest zaman zorunlu işlerden (süpürge yapımı) arta kalan zaman olarak değerlendirilmektedir.

El süpürgeciliğinde belli bir mesai saatinde çalışma zorunluluğunun olmaması, çalışmaların siparişlere göre parça hesabı olarak yapılması burada çalışanların zamanlarını kendi istedikleri gibi ayarlamasına imkân vermiştir. Bu da el süpürgeciliğinin diğer mesleklere oranla daha cazip hale gelmesini sağlamıştır. Böylelikle el süpürgesiyle uğraşan kişi kendisine zaman ayırabilmektedir.

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler serbest zamanın değerlendirilmesini etkilemiştir. Üretim biçimlerindeki değişmelere bağlı olarak oluşan kentleşme, sanayileşme, toplumsal yapıyı diğer bir değişle, insanlar arası ilişkiler ağını çok fazla etkilemekte ve değiştirmektedir. Nitekim yapılan mülakatlar ile görüşme formlarına verilen yanıtlar da bunu göstermektedir. Örneğin eskiden bu işle uğraşan ustalar serbest zamanlarını kendilerine ve ailelerine ayırarak değerlendiriyorlardı. Hatta süpürgeci elde ettikleri kazançları İstanbul gibi büyük şehirlere giderek eğlenmek için harcıyorlardı. Günümüzde ise bu durum farklılaştı. İnsanlar geçim derdine düştüğünden harcamalar kısıtlandı ve ek işlerle uğraşmaya başladılar.

3.4.4. El Süpürgesi ile Uğraşanların Etnik Yapısı

Süpürgecilik 93 Harbi sırasında (1877–1878 yıllarında), başta Balkanlar ve Rumeli’nden gelen Muhacirler (göçmenler) tarafından yöreye taşınmış bir geleneksel el sanatıdır. Yaptığımız görüşmeler ile Süpürgeciler Odası’ndan aldığımız bilgilerden süpürge ustalarının çoğunluğunun Balkanlardan gelen göçmenler (muhacirlerden) olduğu doğrulanmıştır. Örneğin 60 dükkânın % 85-90’ı göçmenlerden oluşmaktadır. Geri kalan %10-15’lik dilimi ise Karadeniz’den gelenler ve manavlar oluşturmaktadır.

Süpürgecilik halk arasında çingene mesleği olarak da bilinmektedir. Bunun nedenini ise süpürgeyi satan kişilerin kılık kıyafetine özen göstermemeleridir. Özellikle dış ülkelerde bu işin alt tabaka ve Çingeneler tarafından yapılması insanları bu düşünceye sevk etmiştir; fakat Süpürgeciler Odası’ndaki kayıtlara bakıldığında 600-700 kişilik oda kaydında 1 tane Çingene olduğu tespit edilmiştir.

3.4.5. Süpürgeyle İlgili İnanışlar

Süpürge, her ne kadar görünürde bir geleneksel ev aleti ise, kutsal gücün işareti ve simgesi olarak da kullanılmaktadır; örneğin Kuzey Afrika'da süpürge, kültürün sembollerinden biri olup matem'in ilk günlerinde, bolluğun def edilmemesi ya da ölünün ruhunun incitilmemesi için ev süpürülmemelidir. Keza Kuzey Fransa'da, gece süpürülmez: mutluluk uzaklaştırılmış olur ve süpürge'nin hareketleri dolaşmakta olan ruhu yaralar (Oğuz:1980:428).

Sakarya'da da diğer yerlerde olduğu gibi batıl inançlara ait motiflere sıkça rastlanmaktadır. Bu batıl inançlar, içerisinde bulunulan topluma ya da bölgeye göre çok az farklılıklar gösterebilir. Batıl inançlar insanların çok eski çağlardan günümüze kadar doğa ya da başka olaylardan korunmak için geliştirdikleri anlayış ve yaşayışlarına göre uyguladıkları motiflerdir. Sakarya'da süpürgeyle ilgili de birçok inanış vardır. Bunlar:

- Gelin evden giderken, arkada kalan evlenmemiş kızlar süpürsün diye süpürge bırakmak.
- Gece ev süpürülürse fakirlik olur.
- Cuma akşamı ev süpürmek kıtlık getirir.
- Süpürge yapılırken birine değerse uyuz olur ya da ömrü kısa olur. Ancak süpürgeye tükürülürse bu durum düzelir.
- Süpürge üzerine oturan kişinin çok kızı olacağı söylenmektedir.
- Çocuk yalnız bırakılmaz, bırakmak gerekirse yanına bir süpürge konur.
- Yeni eve taşınırken eski evin süpürgesi yeni eve götürülmez.
- Süpürgeyle vurduğunuz kişi tembel olur.
- Süpürgeyle süpürürken birisinin ayağına değdirmek o kişinin kısmetini kapatır.
- Hıdrellez günü ev süpürülmez, süpürge tutulmaz; çünkü süpürge tutanların o yıl, sıkıntılı işlerinin çok olacağına ve evde bereketin olmayacağına inanılır.
- Misafir arkasından süpürgeyle süpürüldüğünde bir daha o misafirin o eve gelmeyeceğine inanılır.
- Akşam kapı önü süpürülmez.
- Loğusalı kadının bulunduğu odada iğne, bıçak, süpürge, diken vs. şeyler bulunmalı aksi halde anne ve çocuğu cin çarpar

3.5.Sakarya’da Süpürgecilğin Yeri

3.5.1. Sakarya’daki Süpürge Ustaları

Her el sanatı belli bir sistem içinde üretim yapmaktadır. El sanatını yeterince anlatabilmek için, üretim sürecinde önemli rol oynayan ustaların özellikleri, eğitimleri ve ekonomik değer üzerinde durulmalıdır (Kırımlı:2003:247). Bu nedenle yaptığımız görüşmelerde Adapazarı’nda borsaya kayıtlı olmayanlarla birlikte 500’e yakın ustanın bulunduğu; ancak bu ustaların çoğunluğunun süpürgecilikle geçinemeyip yemek ve temizlik şirketleri vb. gibi yerlerde çalıştığı tespit edilmiştir. Borsaya kayıtlı 100 imalatçı bulunmaktadır. Bu sayı her geçen gün ekonomik şartlardan dolayı düşmektedir. Örneğin daha önceleri Adapazarı’nda 500 tezgâh varken, şu an bu sayı 100 tezgâha düşmüştür. Gelecek yıllarda ise bu sayının yarıya düşeceği kanısı yaygındır.

Adapazarı’nda 70 Yaş ve Üzeri Tanınmış Süpürge Ustaları

Yaşar SALLI

İbrahim NALÇAKA

Necati MALAGİÇ

Selahattin ÇETİNKAYA

Mehmet GÜLLEP

Enver İŞCANEROĞLU

1970’li Yıllarda Adapazarı’ndaki Süpürge Ustaları

Bilal BABACAN

Vehbi AY

Kemal BAYRAKTAR

Mehmet İKİNCİ

Sefer KÖSE

Abdullah ÇELİKARSLAN

Fuat AYDIN

Ebazer CAN

Zeki CAN

Adem SAYMA

Rıfat KODALAK

Necati AYDIN

Bilal DEMİR(Merhum)
Sami ÇİVİCİ
Ekrem SAYMAN
Necati AKKAYA
Necdet KABA
Cemil DAĞ
Mümin MESTANLI
İlyas CANLI
Nazif DEMİR
Bayram ÇİMEN
Mehmet Bilal BABACAN

3.5.1.1. El Süpürgeciliğine Ne Zaman Başladıkları

El süpürgeciliği ile uğraşanların bu mesleğe başlama zamanları incelendiğinde 1965-1985 yılları arasında bu mesleğe yoğun bir talebin olduğu görülmektedir. Bu dönemde Sakarya’da sanayileşmenin az olması ve tarıma dayalı bir ekonominin olması bu talebi artırmaktaydı. “1999 Marmara Depremi” ile birlikte bu mesleğe talep azalmış ve buna bağlı olarak da kalfa bulmakta zorluk çekilmeye başlanmıştır.

3.5.1.2. Kaç Yıldır Süpürgecilikle Uğraştıkları

Süpürge ustalarıyla yaptığımız görüşmelerde ortalama 30-35 yıldır bu meslekle uğraşan ustanın bulunduğu, en az bu mesleğin içinde bulunan ustanın ise 10 yılı bu sektörde geçtiği tespit edilmiştir.

3.5.1.3. Kaç Yaşında Süpürgeciliğe Başladıkları

Süpürge ustalarının süpürgeciliğe başlama yaşlarını incelediğimizde, ustaların çoğu bu mesleğe küçük yaşlarda, ortalama 14-15 yaşlarında, başlamıştır. Bu mesleği sonradan öğrenenler de bulunmaktadır. Örneğin bu işi boşta kalmamak ve ek gelir elde etme adına sonradan öğrenenler de olmuştur.

3.5.1.4. El Süpürgeciliğine Ara Verip Vermedikleri

Tablo-12: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların El Süpürgeciliğine Ara Verip Verme Durumları

El Süpürgeciliğine Ara Verip Vermedikleri	Sayı	%
Ara verenler	91	91,00
Ara vermeyenler	9	9,00

El süpürgesiyle uğraşan ustaların büyük çoğunluğu bu mesleğe sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı ara vermiştir. Ancak farklı alanlarda çalışma tercihleri ise son derece sınırlı olmuştur. Çünkü başka bir mesleki bilgisi olmayan süpürge ustaları kalifiye olmayan alanlarda çalışabilmişlerdir. Örneğin; garsonluk, temizlik ve yemek şirketlerinde hizmetli vb. gibi işlerle uğraşmışlardır.

3.5.1.4.1. El Süpürgeciliğine Ara Verilmişse Neden Ara Verdikleri

Tablo-13: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların El Süpürgeciliğine Ara Verme Nedenleri

El süpürgeciliğine ara verme nedenleri	Sayı	%
Başka bir işle uğraştım	57	57,00
Sağlık sebeplerinden dolayı ara verdim	2	2,00
Geçim sıkıntısından dolayı ara verdim	23	23,00
Kendine ait dükkânının olmayışı	6	6,00
Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmayışı	7	7,00
Diğer	5	5,00

El süpürgeciliğine ara verme nedenleri başında geçim sıkıntısı gelmekte ve buna bağlı olarak da bu işle uğraşanlar ya dükkânlarını kapatıp başka bir işle uğraşmakta ya da ek bir iş yaparak ekonomilerine katkı sağlamaktadırlar. Ayrıca bu iş kolunda çalışanların işi sezonluk olduğundan dolayı vergilendirmenin sağlıklı yürümemesi, gelir düzeyinin düşük olmasından ve sosyal güvencenin sürekli olmaması süpürgeciliği etkileyen diğer etkenlerdir. Bu işte çalışmaya gelenlerin çoğu da sosyal güvence istemeyip, 100 TL, daha fazla kazanmak istemektedirler.

3.5.1.5. Süpürgeciliği Kimden Öğrendiği

Süpürge ustalarıyla yaptığımız görüşmelerde çoğunluğu süpürgeciliği başka bir ustadan veya ailede bu işle uğraşan kişilerden öğrendikleri tespit edilmiştir. Zaten süpürgeci ustalığı için çok yoğun bir eğitime ihtiyaç duyulmaması ve zamanında iyi para

kazandırması, süpürgeciliğin çok fazla tercih edilen bir meslek olmasında da etkili olmuştur.

3.5.1.6. Ne Kadar Sürede Süpürgeciliği Öğrendikleri

Süpürge ustaları süpürgeciliği 2-3 ay gibi kısa bir sürede öğrenebileceğini, özellikle süpürgecilikte birbirinden çok farklı bölümleri işleyenlerin farklı ustalardan oluşması öğrenme ve tercihte etkili olmaktadır.

3.5.1.7. Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Olup Olmadığı

Tablo-14: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Olup Olmadığı

Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Olup Olmadığı	Sayı	%
Ailemde Süpürgecilikle Uğraşanlar Var	47	47,00
Ailemde Süpürgecilikle Uğraşanlar Yok	53	53,00

El süpürgesiyle uğraşanlarla yaptığımız görüşmelerde el süpürgeciliğinin, eskiden aile mesleği olduğunu, şimdilerde ise değişen toplumsal şartlar nedeniyle aile mesleğinden uzaklaştığını vurgulamışlardır. Bu durumu etkileyen etmenlerin başında kullanışlı, üstelik süpürdükçe de süpürge çöpü bırakmayan renkli gırgırların üretilmesi ve daha sonra da elektrikli süpürgelerin yapılması evlerdeki düzenin değişmesine sebep olmuştur. Değişim süpürgeciye öte, evin kendisinde başlamıştı. Bahçeler, avlular, taş, kerpiç, tuğla müstakil evler yerlerini üçer, beşer katlı apartmanlara bırakması, ahşap ve taş yer döşemelerinin hayatımıza veda etmesini sağladı. Böylece el süpürgesi kapı ardına, balkon köşelerine ve bahçelere inerek hayatımızdan yavaş yavaş çekilmeye başladı. Süpürgeye ihtiyacın ve talebin azalması sonucu süpürge hanları yerlerini, küçük ve özensiz dükkânlara bırakmış ve her birinde on beş yirmi kişinin çalıştığı atölyeler iki üç kişilik kulübelere dönerek bu mesleğe ilginin azalmasına neden olmuştur.

3.5.1.7.1. Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Varsa Kimden Öğrendiği

Tablo-15: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların, Ailesinde Süpürgecilikle Uğraşan Varsa Kimden Öğrendiği

Süpürgeciliği Kimden Öğrendiği	Sayı	%
Dededen	16	16,00
Babadan	27	27,00
Kardeşlerden	-	-
Ustadan	57	57,00
Diğer	-	-

Ailesinde süpürgecilikle uğraşanların büyük çoğunluğu bu mesleği ustadan öğrenmiştir. Çocuklarının bir zanaat öğrenmesi, boş gezmemesi ve ailesini geçindirecek bir işin olması amacıyla usta yanına vererek meslek öğrenmesini sağlamışlardır. Bunun yanında bu işi baba mesleği olarak da devam edenler bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerde el süpürgeciliğinin giderek geleneksel aile mesleğinden uzaklaştığı görülmektedir.

3.5.1.8. İş Yeri Sahibi Olup Olmadıkları

Tablo-16: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların İş Yeri Sahibi Olup Olmama Durumları

İş Yeri Sahibi Olup Olmadıkları	Sayı	%
Evet Diyenler	26	26,00
Hayır Diyenler	74	74,00

Bu meslekle uğraşanların büyük çoğunlu tablodan da anlaşılacağı gibi iş yeri sahibi değildir. Çalıştıkları dükkânlarda ya kiracı olarak ya da başkasın yanında yevmiye karşılığında çalışmaktadırlar. Dükkân sahiplerinin çoğu göçmenlerden oluşmaktadır. Çünkü göçmenler kendilerine ait bir yapının (ev ya da çalışacakları bir iş yeri) olmasını ister. Bu yüzden geldiklerinde de kendilerine ilk önce bir ev satın alırlar. Burada da aynı şey geçerlidir. Karadenizli ustalarda ise yapını kendilerine ait olması o kadar önemli değildir.

Bir süpürge ustasının veya bir kişinin iş yeri açması için herhangi bir belge alma zorunluluğu yoktur. Yalnız kişinin ham madde (süpürge otu) alması için, “vergi

mükellefi olması”, “meslek odası üyesi olması”, “esnaf sicil kaydı olması” gerekmektedir.

3.5.1.8.1. İş Yeri Sahibi ise Ne Kadar Süredir İş Yeri Sahibi Olduğu

İş yeri sahibi olanların büyük çoğunluğu eski süpürgeciler ya da baba mesleğini devam ettirenlerdir. Görüşmelerde imalatçılardan yalnız bir bölümünün süpürgeci olmayıp yalnızca iş yeri sahibi olduğu, diğerlerinin ise süpürgeci olarak iş yeri sahibi oldukları öğrenilmiştir.

3.5.1.8.2. İş Yerindeki Görevi

Tablo-17: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların İş Yerindeki Görevi

İş Yerindeki Görevi		Sayı	%
Yalnız iş yeri sahibiyim		19	19,00
Çalışanlar (işçiler) toplamı		91	91,00
Çalışanların Yaptığı İşçiliğe Göre Dağılımı	Dikici	29	29,00
	Tepelikçi	24	24,00
	Zahireci	24	24,00
	Taslakçı	24	24,00

El süpürgesiyle uğraşanların büyük çoğunluğu el süpürgesinin yapımındaki her aşamayı bilmekte ve yapmaktadırlar. Yalnızca bu işin ticari boyutuyla ilgilenenler ve iş yeri sahibi olanlar süpürge yapımındaki aşamaları bilmekte fakat uygulama kısmını yapmamaktadırlar.

3.5.1.9. Ustalık ve Kalfalık Belgesinin Olup Olmadığı

Tablo-18: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Ustalık Belgesinin Olup Olmadığı Durumu

Belgesinin Olup Olmadığı	Sayı	%
Belgesi var	38	38,00
Belgesi yok	62	62,00

El süpürgeciliği ile uğraşanların çoğunluğu belgesiz olarak çalışmaktadır. Yapılan görüşmelerde daha öncelerde el süpürgeciliğin bir meslek olarak değil de bir zanaat olması kalfalık veya ustalık belgesini gerektiriyordu; fakat şuan böyle bir zorunluluğun olmadığını söylemektedirler. Günümüzde ise bu işle uğraşmak isteyen kişilerin kısa sürede süpürge yapımını öğrenerek belgesiz olarak çalıştıkları görülmektedir. Sakarya süpürgeciler imalatçılar odası başkanı Bilal BABACAN’dan aldığımız bilgilere göre,

3308 Sayılı “Çıraklık Eğitim Kanunu” kapsamında olmadıklarından oda olarak çalışanlara geçici ustalık belgesi vermekte, eğitici usta belgesi vermemektedirler. Ancak bu belgeyi çıraklık eğitimi kapsamında olan berberler, lokantacılar gibi meslekler için vermektedirler.

3.5.1.10. Çocuklarının İleride Bu Meslekle Uğraşmalarını İsteyip İstemedikleri

Tablo-19: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Çocuklarının İleride Bu Meslekle Uğraşmalarını İsteyip İstememe Durumları

Çocuklarını Süpürgeciliğe Yönlendirme	Sayı	%
Süpürgecilikle Uğraşmasını İstiyorum	0	0,00
Süpürgecilikle Uğraşmasını İstemiyorum	100	100,00

Yaptığımız görüşmelerde bu meslekle uğraşan kişilerin çocuklarının ileride bu meslekle uğraşmalarını istememektedirler. Çünkü bu mesleğin bir geleceğinin olmaması, mesleğe gereken önemin verilmemesi, ekonomik açıdan geçimin zor olması, toplum içinde saygın bir statüsünün olmaması gibi nedenlerden dolayı çocuklarının iyi bir eğitim alarak farklı bir meslekle uğraşmalarını istemektedirler.

3.6. Toplumsal ve Teknolojik Değişimin Süpürgeciliğe Etkisi

El süpürgeciliğinde, süpürge otlarının tarlada yetiştirilmesinden, kadınların evde el süpürgelerini dikmesine kadar el emeğinin fazla olması, el süpürgeciliğinin daha çok kalabalık ailelerde yapılmasına neden olmuştur.

1980’li yılların öncesiyle 1995’lere kadar süpürgecilikte günlük kazancın ve maaşın fazla olması ve bu işle uğraşanların kendi işleri olması (belli bir mesai saatleri arasında çalışma zorunluluğun olmaması), kendilerine ayıracak serbest zamanlarının fazla olması el süpürgeciliğin ön planda olan meslekler arasında olmasını sağlamıştır.

Sakarya’ya özgü bir sanat ürünü olarak süpürge bugün gelişen teknoloji karşısında temizlik aracı olarak önemini yitirmeye başlamıştır.

El süpürgeciliğinde el emeğinin yerini makinelerin alması günlük dikim sayısının 30-50 desteden 300-500 desteye çıkarak makinelerin fazla imalat yapması fiyatların

düşmesine neden olmuştur. Ayrıca plastik sektörünün oluşması, temizlik sektörünün şirketlere geçmesi kullanım alanının düşmesine; vergilerin yüksek olması ve buna bağlı olarak da kazancın düşmesi el süpürgeciliğiyle uğraşanların giderek azalmasına neden olmuştur (Kaynak Kişi: Ahmet Kulak).

Türkiye genelinde süpürgecilikle ilgili gümrükten geçen 6-8 makine çeşidi bulunmaktadır. Bunların giriş-çıkışları üniversiteler tarafından denetlenmektedir. Avrupa üzerinden en az 5 yıl çalışmış olan makineler ülkemize gelmektedir. Ülkemize ikinci el makinelerin girmesinin sebebi ise yeni makinelerin fiyatlarının yüksek olmasıdır. Adapazarı'nda bilinen 56 makine, 114 tane çalışan kayıtlı tezgâh yer almaktadır. Maliyetleri nedeniyle yeni üretilen makineleri süpürgeciler almak istememektedir. Çünkü yeni makinenin hem fiyatı çok pahalı bulunmakta, hem de bu mesleğin 10 yıl sonrası ile ilgili kaygılar bulunmaktadır. Süpürge imalatçıları arasında bu yıl bile iş yerini kapatanların oranı yaklaşık % 25'e ulaşmaktadır (Kaynak Kişi: Metin Uzunoğlu).

3.6.1. Süpürgecilikte Kalfa Bulmakta Zorluk Çekip Çekmedikleri

Tablo-20: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Süpürgecilikte Kalfa Bulmakta Zorluk Çekip Çekmeme Durumları

Kalfa Bulmakta Zorluk Çekip Çekmedikleri	Sayı	%
Zorluk Çekenler	100	100,00
Zorluk Çekmeyenler	0	0,00

Yapılan görüşmelerde el süpürgeciliğinde kalfa bulmakta zorluk çektikleri görülmektedir. Günümüzde toplumların teknolojik açıdan kat ettiği mesafe, teknolojinin gittikçe artan bir hızla ilerlemesi ve ihtiyaçların hızla karşılanması gerekliliği gibi nedenlerle el süpürgesine duyulan ilgi azalarak yerini elektrikli süpürgelere ve üretimi daha hızlı olan plastik süpürgelere bırakmıştır. Buna bağlı olarak da bu işi yapan ustalar gün geçtikçe azalmaktadırlar.

3.6.1.1. Kalfa Bulunmamasındaki Nedenler

Tablo-21: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Kalfa Bulunamayışındaki Nedenler

Kalfa Bulunamayışındaki Nedenler	Sayı	%
Teknolojik gelişmeler	18	18,00
Mesleğe gereken önemin verilmemesi	34	34,00
Bu alanda yetişen elemanın azlığı	22	22,00
Kazancın az olması	21	21,00
Diğer	5	5,00

El süpürgeciliğinde kalfa bulunamayışının nedenleri arasında teknolojik gelişmeler, mesleğe gereken önemin verilmemesi, bu alanda yetişen elemanın azlığı, kazancın az olması, bu işle uğraşanlar çocuklarını toplumda saygınlık gören, iyi para getiren ve rahat edecekleri mesleklere yönlendirmek istemeleri gelmektedir.

3-4 TL el süpürgesi almayanlar, taksitlerle elektrik süpürgesine yönelince, bu işin çırağı da, ustası da, kalfası da ekmeğini başka yerlerde aradı. Eskiden süpürgeciler mal yetiştiremezken, şimdi ise iş yerlerinde tek işçi bile çalıştıramamaktadırlar (Kaynak Kişi: Ekrem Topaloğlu).

Eskiden işçi çoktu, işçi de bulunabiliyordu. Şimdi ise iş de yok, işçi de... Önceleri ilkokul ya da ortaokulu bitiren ve işi olmayan gençler süpürgeciliğe merak salardı. Ustaların yanında üç hatta dört kişi çalışırdı. İşin ve işçinin olduğu dönemde günde 100 süpürge yapılır, birçok illerden telefonla sipariş alınırdı. Süpürge üretimini yetiştirilemediği dönemler de oluyordu (Kaynak Kişi: Ziya Uzunoğlu).

Süpürgeci ustalarından Ali Arslan 1975 yılında bu mesleğe başlayan biri olarak, 30-35 yıldır bu meslekle uğraşır. Bazı ustalar gibi süpürgeciliği ustalarından öğrenir. Yani bu meslek onun baba mesleği değildir. Zamanla işlerin iyi gitmemesi ve süpürgeciliğe sahip çıkılmamasından dolayı, 3-4 yıl mesleğe ara verip bakkalcılıkla uğraşır.

Kısaca toplumsal koşulların değişimi karşısında oluşan tampon bir yapıdan söz edilmektedir. Bu da süpürgeciliğin dönemsel getirilerinin azalması karşısında, farklı işlere yönelme, arz talep dengesinin belirlediği bir çalışma ortamının varlığıdır.

3.6.2. Süpürgecilikte Atölye ve Makine Teminatında Zorluk Çekip Çekmedikleri

Tablo- 22: El Süpürgeciliği ile Uğraşanların Atölye ve Makine Teminatında Zorluk Çekip Çekmeme Durumları

Atölye ve Makine Teminatında Zorluk Çekip Çekmedikleri	Sayı	%
Zorluk Çekenler	1	1,00
Zorluk Çekmeyenler	99	99,00

Yapılan araştırmada el süpürgeciliği ile uğraşanların atölye ve makine temininde zorluk çekmedikleri tespit edilmiştir. El süpürgesinin yapımının ve dikiminin atölye gerektirmeden yapılabilmesi (yani ev altlarında, evin bir odasında, soksak aralarında yapılması) ve gelir vergisinin 9/6 maddesinde belirtilen muharrik (yardımcı) kuvvet almadan yapan işlerin vergiden muaf tutulması gibi etkenler el süpürgesinin atölye ve makine teminatında zorluk çekilmemesinde etkili olmaktadır.

El süpürgesi, Adapazarı Ticaret Odası'nda ve eski garajlardaki süpürge atölyelerinde makinelerle dikilmektedir. Sakarya'da süpürge dikim makinesi 1999 depremi öncesine kadar iki tane bulunmaktadır. Bu dikiş makinelerinin birini getiren Hakan Şükür'ün dedesi (annesinin babası) Refik Güveniş'e aittir. Daha sonra makine sayı 2000-2004 yılları arasında büyük bölümü İtalya'dan olmak üzere Yunanistan, Yugoslavya ve Bulgaristan'dan toplam 54 tane süpürge dikiş makinesi gelmiştir.

3.7. Sakarya'daki El Süpürgeciliğin Bugünkü Sorunları

Osmanlı'dan günümüze el emeği olarak miras kalan süpürgecilik sanatı teknolojik yenilikler ve elektrikli ev aletlerinin etkisiyle yavaş yavaş eski dönemini kaybetmeye başlamış olup evlerde silindirli el gırgırlarının kullanımı süpürgecinin bir kenara itilmesine neden olmuştur. Tarihsel değer taşıyan dokumacılık, çinçilik ve el sanatları gerek Kültür Bakanlığı gerekse diğer kuruluşlarca korunma desteği altına alınırken, süpürgecilik yakın bir gelecekte tamamıyla yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Bir diğer sorun ise kırsal kesimde evlerde yapılan süpürge imalatı, vergi mükellefiyeti olan süpürgeci esnafını etkilemektedir. Evlerde yapılan süpürgeler pazarlarda daha ucuza satıldığı için, kayıtlı imalatçılar açısından haksız rekabet fiyatlara yansımakta ve

oluşan bu durum karşısında sorun yaşamaktadır. Bu nedenle Borsa karşılaşılan sorunları en aza indirmek maksadıyla gerek üretimi gerekse ürürün alım satımını kayıt altına alıp, kaçak ürün alım ve satımını engellemeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla vergi mükellefi esnafının haksız rekabete yenik düşmemesi için, Borsa yetkilileri tarafından denetimler aralıksız sürdürölmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Araştırmamızın konusu olan Sakarya'daki el süpürgeciliği, geçmişten günümüze ele alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca el süpürgeciliğinin, Sakarya el sanatları içinde önemli bir yeri bulunmaktadır. El süpürgeciliğinin Sakarya'daki başlangıcı 93 Harbine (1877-1878 Osmanlı Rus Savaşına) dayanmaktadır. Yani yaklaşık 100-150 yıllık bir geçmişe ve birikime sahiptir.

Yaptığımız araştırmada Sakarya'da bulunan süpürge atölyelerinde süpürge ustalarıyla görüşülerek el süpürgeciliğinin durumu incelendi ve süpürge yapan ustaların sorunları belirlenmeye çalışıldı. Sakarya ili el süpürgeciliğinin malzeme, araç-gereç, usta- çırak ilişkisi, pazarlama ve kazanç açısından incelenirken, süpürge yapan ustalarla görüşülerek görüşleri doğrultusunda sonuç çıkarılamaya çalışıldı. Bu çalışma; fotoğraf, çizim ve tablolarla desteklenerek hazırlandı.

Kültürümüzün önemli bir parçası olan el süpürgeciliği gelişen teknoloji nedeniyle eski özelliğini kaybetmeye başlamıştır. El süpürgesinin üretim biçimi, üreten ve tüketen insanın yaşantısındaki değişimden dolayı farklı işlevler kazanmıştır. Temizlik aracı olan süpürge kimi zaman turistik malzemeye dönüştüğü gibi, kimi zamanda üretim aşamasında el emeği yerini yavaş yavaş makinelere (örneğin süpürge dikiş makinesine) yerini bırakmıştır. Bu süreçten etkilenen süpürge ustaları eskisi gibi iyi bir gelir elde edememişlerdir.

El süpürgesi, insan yaşantısındaki teknolojik gelişmelerden ve değişimden etkilenmiştir. Farklı işlev ve özellikleri olan makinelerin (örneğin temizleme, yıkama ve havayı temizleme işlevlerine sahip yeni dönem üretilen elektrikli süpürgeler) karşısında yenik düşmüştür.

Günümüzde Sakarya'da el süpürgeciliği ile uğraşanların çoğunluğu orta yaş ve üstü kişiler olmakla beraber, eğitim düzeyi düşük olan kişilerdir. Süpürge ustalarının yaş ortalamasının yüksek, eğitim düzeyinin düşük olması, bu meslekte çalışan kişilerin elde ettiği statünün onları memnun etmemesine de yol açmaktadır. Dolayısıyla daha iyi bir statü, daha iyi bir kazanç elde edebilmek amacıyla farklı mesleklere yönelme ve

çocuklarını yönlendirme durumu söz konusu olmuştur. Bunun yanında kolay öğrenilebilmesi, yapılabilmesi ve yapılması için herhangi bir imalathaneye gerek duyulmaması nedeniyle halen insanlara ek kazanç getiren bir meslek olarak geçerliliğini sürdürmektedir.

Yaptığımız bu araştırmada el süpürgeciliğini her ne kadar kaybolan bir meslek olarak tanımlansa da, gerek “*turistik bir ürün olma gibi yeni oluşan pazar koşulları*” ile gerekse “*az gelişmiş ülkelerde halen kullanılabilir olması*” özelliği göz önüne alındığında daha uzun yıllar ayakta kalacak bir meslek olarak görülmektedir. Ayrıca ülkemizin halen tarıma dayalı kalkınma anlayışına sahip olması ve kırsal kesimde, ev ve bahçelerde halen el süpürgesi kullanımı sürmektedir.

Geleneksel bir el sanat ve meslek olan el süpürgeciliğinin günümüz ve geçmiş arasında birçok farklılıklar olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu farklılıkları avantaj olarak değerlendirmek bizim elimizdedir. Sonuç olarak geleneksel kültür değeri taşıyan el süpürgesinin yerini endüstriyel ürünler alsa da bu meslek daha uzun yıllar hayatımızda var olmayı sürdürecektir.

Öneriler

Günümüzde kent insanların “*antika ve nostalji*” meraklarını tatmin ederken, geleneksel el sanatları bu alanda çok çeşitli ürünler sunan bir sektör olmaktadır. Aslında dünya da böyle bir akım vardır. Bu pazarı iyi değerlendirmek gerekir. Bu amaçla yeni tasarımlarla hazırlanan zengin bir ürün çeşidine ihtiyaç duyulmaktadır. El süpürgeciliğini hızla değişen toplumsal beğenilerin ve isteklerin paralelliğinde geleneksel kimliği bozmadan yeni kullanım alanları ve pazarlar yaratılmalıdır. Örneğin; otomobil aksesuarları, ev döşemesi aksesuarları, anahtarlık, çeşitli takılar (broş, kolye, künye, küpe...) vb. alanlara yönelik üretimler yapılmalıdır.

El süpürgeleri, yeni tasarımlarla turistik ürün olarak, turizm potansiyeli olan bölgelerde pazarlanabilir. Bunun içinde bu sektörün kabul görmesi, bölgesel kalkınma planlarında küçük çaplı işletmelerin ve aile işletmelerinin devlet politikası olarak desteklenmesine ağırlık verilmesi el süpürgeciliğinin geleceği için bir adım olacaktır. Yani el süpürgeciliğine uygun bir pazarlama olanağının sağlanmalı, bu alandaki ustalar teşvik

edilmeli ve bu alanda yapılan çalışmalar büyük şehirlerde açılan el sanatları fuarlarının kapsamına alınmalıdır.

Kentte geleneksel el sanatlarının kalkınmasına yönelik bir Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) Merkezi kurulmalı, bu merkezde yeni tasarımlara yönelik çalışmalar yapılmalı, özellikle sprgecilerin bağlı olduğu meslek odasına ve onun bağlı olduğu st birliğe yönelik eğitim çalışmaları yapılmalıdır. En önemlisi ise süpürge otuna yönelik destek primi verilmesi devlet tarafından gerçekleştirilmeli, bu alandaki makine ve üretim departmanlarının dünyadaki örnekleri incelenerek geleceğin teknolojesi ile ürünü üretilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Oğuz (1989), **El Sanatları**, Makro Yayıncılık, Ankara
- AKTAŞ, Burcu (2000), **El Süpürgesi Yapımı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Görsel Antropoloji ve Belgeleme Çalışması, İstanbul
- AKTAŞ, Ali (2004), “El Sanatları: Geçmişten Yansıyanlar”, **Yedi Renk Yedi İklim: Sakarya**, Sakarya Valiliği Yayını, İstanbul, s.191-205
- AKTAŞ, Ali (2008), **Farklı Kimliklerin Kavşak Noktası: Kültürel Renkleriyle Sakarya (Sakarya’nın Toplumsal ve Kültürel Yapısı)**, Adapazarı Merkez Belediyesi Yayını, İstanbul,
- AKPINARLI, Feriha (1997), “Şanlıurfa Karakeçili El Sanatları Ürünlerinden Örnekler”, **V.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri (Maddi Kültür)**, Cilt:V, Kültür Bakanlığı, Ankara,
- Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi** (1992), Ana Yayıncılık, Cilt:20, İstanbul,s.118
- BARIŞTA, H.Orçun (1988), **Türk El Sanatları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara,
- BARIŞTA, H.Orçun (2002), “Günümüzde El Sanatları Eğitimi Yapılan Yüksek Öğrenim Kurumları ve Kurumlarca Yapılan Süreli Yayınlarla Belirlenen Eğitim Kurumları Dışında Uygulanan El Sanatları Üzerine”, **El Sanatları**, Cilt:13, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s.3
- BİLGİN, Nuri (1983), **Çeşitli Sosyo-Kültürel Gruplarda Eşya Sistemleri ve İnsan Eşya İlişkileri**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir,
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi** (1992), Cilt:21, Milliyet Yayıncılık (Interpress Basım ve Yayıncılık), İstanbul,
- ÇORUHLU, Tülin (2005), Sakarya İli’nde Türk El sanatları, **Sakarya İli Tarihi**, Cilt:2, Yayına hazırlayanlar: Mehmet Alpargu, Mustafa Demir, Haluk Selvi, Enis Şahin, Sakarya Üniversitesi Yayını, İstanbul, s.1097-1110
- DOĞANÖZ, Gönül (1994), “Geleneksel El Sanatlarının Piyasa Etüdü”, **Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara,

- EROĞLU, Türker & KÖKTAN, Yavuz & EROĞLU, Erol & GÖNÜLTAŞ, Çiğdem (2003), **Sakarya Halk Kültürü (Derleme Çalışması)**, Sakarya Valiliği Yayını, Sakarya,
- KIRIMLI, Yüksel (2003), “Geleneksel Tarzda Üretim Yapan Yorgancılar”, **Osmanlı Önce ile Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde, Esnaf ve Ekonomi Semineri (9-10 Mayıs 2002)**, İstanbul, s.247
- Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedisi** (1992), Cilt:18, Hazırlayanlar: Safa Kılıçoğlu, Nezihe Araz, Hakkı Devrim, Sabah Yayıncılık, İstanbul,
- ONUK, Taciser (1997), “Kırıkkale Karakeçili El Sanatları Ürünlerinde Örnekler”, **V.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri (Maddi Kültür)**, Cilt:V, Kültür Bakanlığı, Ankara,
- OĞUZ, Burhan (1980), **Türkiye Halkının Kültür Kökenleri: teknikleri, Müesseseleri, İnanç ve Adetleri 2/a (Tarım, Hayvancılık, Meteoroloji Bölüm 1: Müesseseleri, İnançlar, Doğu- Batı Yayını, İstanbul Matbaası, İstanbul,**
- “Osmanlıdan Günümüze Gelen Meslek Süpürgecilik” (2000), **Borsa Dergisi**, Adapazarı Ticaret Borsası Yayın Organı, Yıl:1, Sayı:4, Temmuz-Ağustos, s.26-30
- ÖZTÜRK, İsmail (2003), **Geleneksel El Sanatlarına Giriş**, Dokuz Eylül Yayınları, 1.Baskı, İzmir, Mart,
- ÖZTÜRK, İsmail (2000), “Türkiye Turizminde Değerlendirilen Bazı El Sanatı Ürünler (Sorunlar ve Öneriler)”, **Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları, Ankara,
- ÜLKÜ, Aydın (1997), **Kentsel Alanda Bir Alt Kültür Örneği**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Bölümü Basılmamış Lisans Tezi, İstanbul,
- YÜCESOY, Serpil Sultan (2005), “Geleneksel El Sanatları Hakkında”, **06 Ekim 2005 Tarihli Rapor**, Geleneksel Türk El Sanatları Üretici ve Sanatkârlarının Sorunlarının Araştırılarak, El Sanatlarının Geliştirilmesi, Korunması ve Gelecek Kuşaklara Aktarılması İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu, s.10/128

Kaynak Kişiler

- Ahmet Kulak, 1940, Sakarya Doğumlu, Evli, 4 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu
- Ali Arslan, 1937, Sakarya Doğumlu, Evli, 4 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu

Bilal Babacan, 1951, Muş/ Bulanık Doğumlu, Evli, 4 Çocuk Babası, Lise Mezunu
Ekrem Topaloğlu, 1952, Sakarya Doğumlu, Evli, 2 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu
Metin Uzunoğlu, 1968, Sakarya Doğumlu, Evli, 2 Çocuk Babası, Yüksekokul Mezunu
Sabahattin Alp, 1958, Sakarya Doğumlu, Evli, 5 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu
Sami Çivici, 1955, Sakarya Hendek Doğumlu, Evli, 2 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu
Serdar Selçuk, 1957, Sakarya Doğumlu, Evli, 3 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu
Ziya Uzunoğlu, 1937, Sakarya Doğumlu, Evli, 3 Çocuk Babası, İlkokul Mezunu

EKLER

Ek - A: Görüşme Formu

Sakarya İlinde yapılan ve el sanatları arasında yer alan “*El Süpürgeciliğinin Sosyolojik Açıdan İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma*” yapmaktayım. Araştırma sonuçlarının güvenilir olması için, soruları içtenlikle ve doğru olarak cevaplandırmanız gerekmektedir. Görüşme formu içinde yer alan bilgiler bilimsel amaçlar dışında herhangi bir maksatla kullanılmayacaktır. Görüşme formunun doldurulması sırasında isminizi kullanmak zorunluluğu bulunmamaktadır. Katkı ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Arzu UMUT

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Doğum yeri ve yılı.....

2. Medeni durumu:

- a. () Evli
- b. () Bekar
- c. () Dul
- d. () Boşanmış
- e. () Ayrı yaşıyor

3. (Evli iseniz) Kaç yıldır evlisiniz?.....

4. Eğitim durumu:

- a. () Okuma yazma bilmiyor
- b. () Okuma yazma biliyor
- c. () İlkokul mezunu
- d. () Ortaokul mezunu
- e. () Lise veya meslek okulu mezunu
- f. () Üniversite veya yüksekokul mezunu

5. Çocuğuz var mı?

- a. () Evet
- b. () Hayır

6. (Evet ise) Kaç çocuğunuz var?.....

7. Çocuklarınızın eğitim durumu, cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, varsa meslekleri ve sizinle aynı evde oturup oturmadıklarını yaş sırasına göre söyler misiniz?

Çocuk Sayısı	Cinsiyeti	Eğitim Durumu	Yaşı	Medeni Durumu	Mesleği	Birlikte Oturma Durumu

8. Şu anda hanenizde kaç kişi bulunmaktadır?.....

9. Hanenizde sizinle birlikte oturan yakın akrabalarınız var mı?

- a. () Yok
- b. () Bekar erkek kardeş
- c. () Bekar kız kardeş
- d. () Evli erkek kardeş
- e. () Kendisinin babası veya annesi
- f. () Gelini
- h. () Torunları

1. () Eşinin babası veya annesi
i. () Başka.....
- 10. Evinizi babanız sağken mi ayırdınız? Yoksa o vefat ettikten sonra mı?**
a. () Babam henüz sağ ve evimi ayırmadım
b. () Babam sağ değil fakat henüz erkek kardeşlerimden ayrılmadım
c. () Babamın vefatından sonra hemen erkek kardeşlerimden ayrıldım
d. () Babamın vefatından sonra erkek kardeşlerimle bir zaman beraber oturduktan sonra ayrıldık
e. () Evimi babamın sağlığında evlenir evlenmez ayırdım
f. () Evimi babamın sağlığında evlendikten bir süre sonra ayırdım
- 11. (f şıkkına cevap verenlere sorulacak) Evlendikten sonra babanızın ailesi ile kaç yıl oturdunuz?.....**
- 12. (Baba evinden ayrılanlara sorulacak) Baba ailesinin yanından ayrılmanızın sizce sebepleri nelerdir?**
a. () Babamın ölümü
b. () Geçim zorluğu
c. () Kayınvalide gelin geçimsizliği
d. () Baba oğul geçimsizliği
e. () Gelin görümce geçimsizliği
f. () Meslek yetersizliği
g. () Bağımsızlık isteği
1. () Göç
i. () Başka
- 13. Ailenizde kaç kişi çalışıyor?**
- 14. Aylık ortalama geliriniz ne kadar?**
a. () Düzenli bir geliri yok
b. () 150-300 TL
c. () 301-450 TL
d. () 451-600 TL
e. () 601-750 TL
f. () 751-900 TL
g. () 901 TL ve üstü
- 15. Para biriktirebiliyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 16. Ekonomik yönden kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?**
a. () Çok İyi
b. () İyi
c. () Kötü
d. () Çok Kötü
- 17. Bağlı olduğunuz sosyal güvenlik kurumu nedir?**
a. () Emekli sandığı
b. () SSK
c. () Bağ-Kur
d. () Hiç birine bağlı değilim
e. () Diğer.....
- 18. Oturduğunuz ev kime ait?**
a. () Kiralık
b. () Lojman
c. () Kendi evi
d. () Diğer.....
- 19. Serbest zamanlarınızda neler yapıyorsunuz?**
a. () Kahveye gidiyorum
b. () Evde vakit geçiriyorum

- c. () Ahbap ve dostları ziyaret ediyorum
d. () Diğer.....

20. Adapazarılı mısınız?

- a. () Evet b. () Hayır

21. Değilseniz Adapazarı'na nereden göç ettiniz?.....

22. Kaç yıldır Adapazarı'nda oturuyorsunuz?.....

23. Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?.....

24. Süpürgeciliğe ne zaman başladınız? Yıl olarak.....

25. Kaç yıldır süpürgecilikle uğraşıyorsunuz?.....

26. Kaç yaşında süpürgecilik mesleğine başladınız?.....

27. Süpürgeciliğe/ mesleğinize hiç ara veriniz mi?

- a. () Evet
b. () Hayır

28. (Ara verilmişse) neden ara verdiniz?

- a. () Başka bir işle uğraştım
b. () Sağlık sebeplerinden dolayı ara verdim
c. () Geçim sıkıntısında dolayı ara verdim
d. () Kendine ait dükkanını olmayışı
e. () Herhangi bir sosyal güvenlik kumruna bağlı olmayışı
f. () Diğer

29. Süpürgeciliği / mesleğinizi kimden öğrendiniz?

Adı Soyadı	Yaşı	Mesleği	Yakınlık Derecesi

30. Ne kadar sürede süpürgeciliği öğrendiniz? Yıl / Ay olarak.....

31. Ailenizde süpürgecilikle uğraşan var mı?

- a. () Evet
b. () Hayır

32. (Ailesinde süpürgecilikle uğraşan varsa) Yakınlık derecesi

- a. () Dedesi
b. () Babası
c. () Kardeşi
d. () Çocukları
e. () Diğer.....

33. (Ailesinde süpürgecilikle uğraşan varsa) Kimden öğrendiği

- a. () Dededen
b. () Babadan
c. () Kardeşlerden
d. () Ustadan
e. () Diğer.....

34. (Ailesinde süpürgecilikle uğraşan varsa) Kaç yıldır süpürgecilikle uğraştığı.....

35. İş yeri kendinize mi ait?

- a. () Evet
b. () Hayır

36. (İşyeri sahibi iseniz) kaç yıldır iş yeri sahibisiniz?.....

37. İş yerinizdeki göreviniz nedir?

- a. () Yalnız iş yeri sahibiyim
b. () Dikici
c. () Tepelikçi
d. () Zaariyeci

- e. () Taslakçı
f. () Diğer.....
- 38. Uсталık belgeniz var mı?**
a. () Evet b. () Hayır
- 39. Kalfalık belgeniz var mı?**
a. () Evet b. () Hayır
- 40. Belge almakta zorluk çekiyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 41. (Evet ise) Ne gibi zorluklar çekiyorsunuz?.....**
- 42. Süpürgecilik yaparak ailenizi geç indirebiliyor musunuz?**
- 43. Süpürgecilik dışında herhangi bir işte çalışıyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 44. Süpürgecilikte/ mesleğinizde kalfa bulmak da zorluk çekiyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 45. (Evet ise) Sizce kalfa bulunamayışındaki sebepler nelerdir?**
a. () Teknolojik gelişmeler
b. () Mesleğe gereken önemin verilmemesi
c. () Bu alanda yetişen elemanın azlığı
d. () Kazancın az olması
e. () Diğer
- 46. Süpürgecilikte atölye teminatında zorluk çekiyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 47. Süpürgecilikte makine teminatında zorluk çekiyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 48. Süpürge otunu nereden / nerelerden temin ediyorsunuz?**
- 49. Süpürge yapımında kullanılan malzemeleri nereden / nerelerden temin ediyorsunuz?**
- 50. Ürettiğiniz süpürgeleri pazarlamakta zorluk çekiyor musunuz?**
a. () Evet b. () Hayır
- 51. (Evetse) sizce bu zorluğun nedenleri nelerdir?.....**
- 52. Süpürgecilikte eskiye oranla üretiminde ve satışında herhangi bir değişiklik var mı?**
a. () Evet b. () Hayır
- 53. (Cevabınız evet ise) sizce nedeni nedir?**
a. () Teknolojik gelişmeler
b. () Üretimde kullanılan malzemelerin kalitesiz olması
c. () Bu sektörde çalışanların azalması
d. () Geçim sıkıntısının artması
e. () Emegın ucuza satılması
f. () Süpürge borsasının katkısının az olması
g. () KDV fiyatlarının yüksek olması
h. () Mesleğe gereken önemin verilmemesi
- 54. Süpürgeciler odasının çalışmalarını nasıl buluyorsunuz?**
a. () Çok iyi
b. () İyi
c. () Normal
d. () Kötü
e. () Çok kötü
- 55 Süpürge borsasını nasıl buluyorsunuz?**
a. () Katkısı çok
b. () Katkısı var
c. () Katkısı az
d. () Katkısı çok az
- 56. Çocuklarınızın da ileri de bu meslekle uğraşmalarını ister misiniz?**
a. () Evet b. () Hayır

57. Sizce Sakarya’da el süpürgecilğine gereken önem veriliyor mu?

a. () Evet

b. () Hayır

58. Sizce süpürgecilğın değişen koşullarda yaşatılması için neler yapılmalı?.....

59. Sizce süpürgecilerin (süpürge üretenlerin) değişen koşullarda yaşatılması için neler yapılmalı?

.....
.....
.....

60. Sizin bu konuyla ilgili başka ekleyecekleriniz/söyleyecekleriniz var mı?

.....
.....
.....

Ek - B: Fotoğraflar

Fotoğraf-38: Adapazarı Süpürge İmalatçıları Oda Başkanı Bilal Babacan

Fotoğraf-39: Adapazarı Süpürge İmalatçıları Odası

Fotoğraf-40: Eski Garajlardaki Süpürge Otları

Fotoğraf-41: Süpürge Desteleri

Fotoğraf-42: Kaşık Yapımı [Fotoğraf: Taraklı Belediyesi-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-43: Kaşık Boyama ve Bezeme İşlemi [Fotoğraf: Taraklı Belediyesi-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-44: Tarihi Taraklı Maket Evleri [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-45: Kayalar Memduhiye Nihat Çakiner Bastonları [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-46: Geyve Semerleri [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-47: Sapanca-Kestanelik Sepeti [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-48: Abalı Köyü Hasır Seccadesi [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-49: Dağdibi Hasbi Uluç Çömlek Kumbarası [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-50: Yenidoğan Mahallesi Gülağ Yanık Demir Kartalı
[Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-51: Adapazarlı İsmail Tank'ın İşlediği Yorgan Üzerine İşlediği Motif
[Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-52: Adapazarlı İsmail Tank'ın Yaptığı Yastık Gipürü
[Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-53: Karasu Yöresinde Nakışla İşlenerek Yapılan Seccade
[Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-54: İğne Oyası [Fotoğraf: Hüsnü Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-55: Karasu Yöresinde Örülen Çoraplar [Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-56: Akyazı Sukenarı Köyü'nde Muhacirlerce Örülen Patik
[Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

Fotoğraf-57: Kaynarca Yöresinde Dokunan Yeni Dünya Motifli Kilim
[Fotoğraf: Fatih Gürsel-Ali Aktaş Özel Arşivi]

**EK - C 1965-2008 YILLARI ARASINDA ADAPAZARI SÜPÜRGE İMALATÇILARI ODASI'NA KAYITLI
İMALATÇILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ**

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
1	HASAN ARICANLI	14.09.1965			(1915 YILI)				18.11.1983	
2	ŞERAFETTİN GÜNEY	14.09.1965								
3	E.İŞCAN EROĞLU	14.09.1965			(1936 YILI)				30.12.1974	
4	OSMAN DIRME	14.09.1965			(1918 YILI)				18.11.1983	
5	HASAN ARDA	14.09.1965			(1935 YILI)				18.11.1983	
6	MURAT ÖZ	14.09.1965			(1325 YILI)				18.11.1983	13 S.K
7	BURHAN ÖZKAN	14.09.1965	TAHSİN			SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	18.11.1983	13 S.K
8	RECEP DEĞİRMEN TEPE				(1931 YILI)				01.01.1969	TUHAFİYECİLİK YAPTIĞI ÖĞRENİLMİŞTİR
9	ŞAHİN ÇİMEN		BAYRAM	MİHARE	PIRİŞTİNE (1933)				03.07.2002	8 S.K
10	İBRAHİM ALP		İBRAHİM	FİRDES	BURSA (1931)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	20.10.1988	10 S.K
11	ZÜLFÜKAR DALKILÇ	14.09.1965			(1936 YILI)				30.12.1989	12 S.K
12	A.OSMAN MANDACI	14.09.1965			(1900 YILI)				18.11.1983	13 S.K
13	AHMET GÜÇLÜ	14.09.1965	MEHMET		BULGARİSTAN (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	07.12.1992	17 S.K
14	MEHMET DÜZGÜN	14.09.1965	EMİN	AYŞE	BULGARİSTAN (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	30.12.1974	2 S.K
15	SÜLEYMAN ÇALGIN	14.09.1965	KADİR		BULGARİSTAN (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	06.02.1980	VEFAT
16	RECEP EROĞLU	14.09.1965			(1940 YILI)				06.02.1980	VEFAT
17	İBRAHİM BARUTÇUOĞLU	14.09.1965	YAHYA	FATMA	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	07.07.1999	8 S.K
18	MUSTAFA PEHLİVAN	14.09.1965	MEHMET	HAVVA	BULGARİSTAN (1340)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	01.04.1981	4 S.K
19	OSMAN TORLU	14.09.1965			(1937 YILI)				06.12.1980	
20	LÜTFÜ ŞİPKA	14.09.1965	MÜMİN		BULGARİSTAN (1341)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	17.02.1989	2 S.K
21	SABRİ EROĞLU	14.09.1965			(1927 YILI)				06.02.1980	2 S.K
22	HÜSEYİN ÖREN	14.09.1965	HASAN		BULGARİSTAN (1341)				06.02.1982	
23	HÜSEYİN TOKAT	14.09.1965			(1932 YILI)				05.05.1999	6 S.K
24	HASAN KARADELİGİL	14.09.1965			(1931 YILI)				06.02.1980	
25	HÜSEYİN AKINCI	14.09.1965			(1933 YILI)				06.02.1980	2 S.K
26	HASAN PEKİN	14.09.1965			(1933 YILI)				06.02.1980	2 S.K
27	HÜSEYİN BAHÇECİ	14.09.1965			(1920 YILI)				18.11.1983	13 S.K
28	AHMET ADALI	14.09.1965			(1911 YILI)				06.02.1980	VEFAT
29	S.AHMET GENÇ	14.09.1965	AKİF			SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	06.02.1980	VEFAT
30	TEYFİK YILMAZ	14.09.1965			(1321 YILI)					
31	EMİN KORLU	14.09.1965	RECEP	AYŞE	BULGARİSTAN (1927)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	22.11.1990	14 S.K
32	ADİL HIRSOVA	14.09.1965			(1333 YILI)				18.11.1983	13 S.K
33	SAMİ YILMAZ	14.09.1965	YUSUF	KAMİLE	GÜMİNCİNE (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	02.03.1992	2 S.K
34	İBRAHİM ŞENGÜL	14.09.1965	ABDURRAHMAN		YUNANİSTAN (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	26.07.1983	VEFAT
35	OSMAN KÖSEOĞLU	14.09.1965	YUNUS	ÜMMÜ	MESTANLI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	20.06.1990	VEFAT
36	Ö.OSMAN ŞAHİNDERE	14.09.1965	MUSTAFA		MESTANLI (1926)	SAKARYA	ADPAZARI	İBRAHİMBEY	18.11.1983	13 S.K
37	MEHMET NAR	14.09.1965			(1934 YILI)					
38	NURETTİN ŞAHİN	14.09.1965	İBRAHİM		BULGARİSTAN (1341)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	06.02.1980	2 S.K
39	HİDAYET GÜLLEP	14.09.1965	MEHMET		ADAPAZARI (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA		VEFAT

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
40	M.ALİ ORUÇOĞLU	14.09.1965	OSMAN	İSMİ	BULGARİSTAN (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	31.12.1983	5 S.K
41	MUSTAFA AKAK	14.09.1965	MEHMET		BULGARİSTAN (1925)				17.10.1981	10 S.K
42	MEHMET BİÇAKÇIOĞLU	14.09.1965			(1337 YILI)				10.10.1999	
43	AHMET PEHLİVAN	14.09.1965			(1930 YILI)				06.02.1980	2 S.K
44	ALİ TÜRKSEL	14.09.1965			(1920 YILI)					VEFAT
45	MUSTAFA ÇAVUŞOĞLU	14.09.1965			(1936 YILI)				08.05.1999	6 S.K
46	MUSTAFA YELKOVAN	14.09.1965	AHMET		ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	29.10.1998	11 S.K
47	M.ALİ YILMAZ	14.09.1965	HÜSNÜ		YUNANİSTAN (1937)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	16.09.1974	10 S.K
48	TURGUT ÇÖLAYAN	14.09.1965	MEHMET SALIM		ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	01.04.1983	8 S.K
49	HAMZA EROĞLU	14.09.1965			(1312 YILI)					VEFAT
50	MEHMET MURÇAT	14.09.1965			(1937 YILI)				19.10.1982	TARİHLİ YAZISINDA EMEKLİ OLDUĞUNU YAZIYOR
51	SABRİ ÇELİKASLAN	14.09.1965	OSMAN		TRABZON	TRABZON	MRK.	KARUKSOMORİYE	20.01.1987	1 S.K
52	SALİH BOSTANLI	14.09.1965	AHMET	FATMA	ADAPAZARI (1938)	SAKARYA		ÇUKURAHMEDİYE	19.02.1973	10 S.K
53	RIZA DEMİRAY	14.09.1965			(1936 YILI)				18.11.1983	13 S.K İLE TERK
54	SELAHATTİN KARATAŞ	14.09.1965			(1935 YILI)					
55	ENVER İŞCANEROĞLU	14.09.1965	ABDURRAHİM		TEKİRDAĞ (1936)				30.12.1974	12 S.K
56	RECEP İŞCANEROĞLU	14.09.1965	ABDURRAHMAN		TEKİRDAĞ (1940)		ADPAZARI			VEFAT
57	YAŞAR SALLI	14.09.1965	MEHMET		ADAPAZARI (1938)	SAKARYA		TEPEKUM		3 S.K
58	TEMEL KELEŞOĞLU	14.09.1965	MUSTAFA		TRABZON (1932)	TRABZON	MRK.	YENİKÖY		VEFAT
59	SABAHATTİN BAYRAKTER	14.09.1965							30.03.1988	3 S.K
60	MUSTAFA YAŞLICA	14.09.1965							19.02.1973	VEFAT
61	AHMET AYYACIKLI	14.09.1965							30.12.1974	12 S.K
62	ZEKERİYA ARABACIOĞLU	14.09.1965	MURAT		KIRCAALİ (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	160.051.985	9 NOLU SAYISIYLA 5 NOLU KARAR
63	AVNİ KOZDAĞ	14.09.1965	EMİN		ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	22.11.1990	4 S.K
64	İSMET GÜLER	14.09.1965	M.ŞERAFETTİN		ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	SÖĞÜTLÜ	16.05.2001	30 S.K
65	İSMAIL DUMAN	14.09.1965							05.10.1975	VEFAT
66	MÜMIN ŞIPKA	14.09.1965	ÖMER	İSMİGÜL	HASKÖY (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	31.12.1990	15 S.K İLE TERK
67	YAKUP EKER	15.12.1965	RECEP						17.12.1981	11 S.K
68	ÖMER ŞIPKA	16.12.1965	AHMET		HASKÖY (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	17.10.1977	5 S.K
69	AHMET YILDIZ	20.12.1965	VELİ		YUNANİSTAN (1339)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	30.12.1983	14 S.K
70	MEHMET İŞCANEROĞLU	25.12.1965	ABDURRAHİM		BULGARİSTAN (1340)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	30.12.1986	507 S.K
71	ETHEM ÇABUKCAN	25.12.1965	SADIK	EMİNE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	10.01.1975	13 S.K
72	TAHSİN GENÇ	25.12.1965	RECEP	HURİYE	BULGARİSTAN (1327)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	04.08.1976	8 S.K
73	MURAT ÇİMEN	25.12.1965	BAYRAM		YUGOSLAVYA (1340)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	30.12.1986	
74	RİFAT KELAĞALAR	25.12.1965	MEMİŞ		VARNA (1340)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	29.12.1978	9 S.K
75	MEHMET HİÇSÖNMEZ	25.12.1965	İLYAS		BULGARİSTAN (1339)	BOLU	DÜZCE	ÇERKEZBALICA	30.12.1989	12 S.K (VEFAT)
76	AHMET DÜZGÜN	25.12.1965	EMİN	AYŞE	BULGARİSTAN (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	19.01.2004	1 S.K
77	RİFAT KODALAK	25.12.1965	HÜSEYİN	REMZİYE	ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	B.ESENCE		VEFAT
78	MEHMET MANDACI	25.12.1965	AHMET	ADVİYE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	KÖMÜRLÜK	30.12.1974	12 S.K
79	SALİM YAYLA	25.12.1965	SELİM		KANDIRA (1332)	SAKARYA	ADPAZARI	ÇÖKEKLER	04.05.1983	9 S.K
80	İLHAMİ KİREMİTÇİGİL	25.12.1965	AHMET		ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	31.08.1990	12 S.K

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
81	AHMET KÜPÇÜ	03.01.1966	HASAN		BULGARİSTAN (1338)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAKAMIŞ	04.06.1980	6 S.K
82	AHMET BİNAY	03.01.1966	MEHMET	HANİFE	KANDIRA (1336)	KOCAELİ	KANDIRA	DOKUZOLUK	17.12.1981	11 S.K
83	HÜSEYİN GARİP	03.01.1966	ARİF		ADAPAZARI (1931)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	16.05.1985	9 S.K
84	SALİH GÜLER	03.01.1966							19.02.1973	10 S.K
85	H İBRAHİM KARAGÜZEL	03.01.1966							20.02.1976	2 S.K
86	SALİH KIRTAY	03.01.1966	YUSUF	MÜMİNE	KIRCAALİ (1335)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	06.05.1981	5 S.K
87	SADIK ÇİMEN	06.01.1966	HAMDİ		PIRİŞTİNE (1936)	SAKARYA	ADPAZARI	OZANLAR	05.04.1993	3 S.K
88	BURHAN GÜVEN	07.01.1966								
89	SALİH BÜYÜKDERE	07.01.1966	MEHMET	HATİCE	BULGARİSTAN (1926)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	17.12.1989	2 S.K
90	MEHMET YÜCEDAĞ	07.01.1966	İSMAIL	ŞERİFE	BULGARİSTAN (1338)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	30.12.1986	EMEKLİLİĞİNDEN DOLAYI 12 S.K
91	HASİM DEMİR	07.01.1966								TERK
92	İSMAIL GÖKDUMAN	07.01.1966	ALİ ŞÜKRÜ	GÜLİZAR	PINARBAŞI	SAKARYA	ADPAZARI	KAYRANCIK	04.05.1983	9 S.K
93	ABDULLAH DENİZ	07.01.1966	ALİ	GÜLİZAR	BULGARİSTAN (1930)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	24.04.1977	2 S.K
94	HASİM BAHÇECİ	07.01.1966							30.12.1974	12 S.K
95	HASAN KARATEPE	07.01.1966								TERK
96	İLYAS EMİROĞLU	07.01.1966	ALİ	FATMA	BULGARİSTAN (1338)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	28.02.1982	VEFAT
97	YAKUP YILMAZ	07.01.1966	TEYFİK		YUNANİSTAN (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	20.08.1988	8 S.K
98	M.ALİ KAYRAKLI	07.01.1966							04.02.1974	2 S.K
99	NECATİ MALAGIÇ	07.01.1966	SÜLEYMAN	KADRIYE	ADAPAZARI (1937)	SAKARYA	ADPAZARI	ÇERÇİLER		
100	BAYRAM VATANSEVER	07.01.1966	ÜZEYİR	AYŞE	YUGOSLAVYA (1942)	SAKARYA	HENDEK	TUZLA	01.08.1995	8 S.K
101	HASAN ASLAN	07.01.1966							03.05.1966	12 S.K
102	CEMİL DAĞ	07.01.1966	İBRAHİM	ZEKİYE	HENDEK (1942)	SAKARYA	HENDEK	AŞAĞIÇARIĞIKURU	05.05.1976	5 S.K
103	MEHMET GÜLLEP	07.01.1966	MEHMET	FATMA	ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	04.01.1985	7 S.K
104	HÜSEYİN ERGİM	07.01.1966	ABDÜL		BULGARİSTAN (1926)	KOCAELİ	MERKEZ	CAMİLİ	05.08.1981	7 S.K
105	HÜSEYİN DÜLGER	07.01.1966	AHMET		BULGARİSTAN (1331)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	17.03.1980	3 S.K
106	HÜSEYİN YAKAR	07.01.1966	AHMET		YUNANİSTAN (1930)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	30.02.1983	14 S.K
107	YUSUF ERGUN	07.01.1966								(DEVAM EDİYOR)
108	GÜNGÜR ER	07.01.1966	RÜSTEM		ADAPAZARI (1939)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	04.02.1974	2 S.K
109	YUSUF ORUÇOĞLU	07.01.1966	OSMAN		BULGARİSTAN (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	04.05.1983	9 S.K
110	SELAHATTİN ÇETİNKAYA	07.01.1966	İBRAHİM	ÜMMİYE	ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	İCBARİYE		
111	İLYAS CANLI	07.01.1966	MEHMET	AYŞE	BULGARİSTAN (1926)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	02.03.1992	2 S.K
112	EBAZER CAN	07.01.1966	ALİ	HAFİZE	ADAPAZARI (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	RÜSTEMLER	31.12.1994	12 S.K
113	HASAN GÜLDÜREN	07.01.1966	HASAN	RAFİYE	BULGARİSTAN (1332)	SAKARYA	ADPAZARI	TUZLA		
114	İSMAIL ÇOLAK	07.01.1966	MAHMUT	AYŞE	ORTAKÖY (1328)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	19.02.1973	10 S.K
115	MEHMET AYĞÜN	07.01.1966	FEYZİ		EDİRNE (1332)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	04.02.1974	2 S.K
116	MUHARREM BÖCEKOĞLU	07.01.1966							19.02.1973	10 S.K
117	İSKENDER ÇEÇEL	07.01.1966	RIZA	EMİNE	YUNANİSTAN (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	16.12.1988	12 S.K
118	BAHATTİN YAVAŞOĞLU	07.01.1966	HALİL		ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	07.07.1999	8 S.K
119	İSMAIL ÖNEM	07.01.1966	İLYAS	ATİYE	ADAPAZARI (1927)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	31.12.1986	EMEKLİ
120	KAMİL AKDAVUL	07.01.1966	HÜSEYİN		ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	31.10.1991	5 S.K

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH/KÖY		
121	NECDET AYGİN	07.01.1966	MEHMET		ADAPAZARI (1937)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	31.10.1991	5 S.K
122	SADIK ABRA	07.01.1966	SADIK		ADAPAZARI (1332)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	10.01.1977	1 S.K
123	REFİK GÜVENİŞ	07.01.1966	İSMAİL	FATMA	YUGOSLAVYA (1335)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	31.03.2001	28 S.K
124	NİYAZİ SEDEF	07.01.1966	MEMDUH	FİKRİYE	ÜSKÜP (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	29.11.1972	9 S.K
125	EKREM SEDEF	07.01.1966	MEMDUH	FİKRİYE	ÜSKÜP (1931)	SAKARYA	ADPAZARI	GEDİKOĞLU	16.12.1988	12 S.K
126	İLYAS YALÇIN	07.01.1966	SALİH	SAADET	BULGARİSTAN (1930)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	02.09.1993	7 S.K
127	AYDIN ÇELİKTAŞ	07.01.1966	FEHİM		ADAPAZARI (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	10.09.1983	9 S.K
128	AHMET ÇULCUOĞLU	07.01.1966	HALİL		BULGARİSTAN (1341)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	31.01.1986	5 S.K
129	AHMET NAR	07.01.1966	İSMAİL		ÇATALKÖPRÜ	SAKARYA	ADPAZARI	ÇATALKÖPRÜ	05.08.1981	
130	AHMET KARACA	07.01.1966	İSMAİL		ÇALICA	SAKARYA	ADPAZARI	AŞAĞI ÇALICA	21.08.2000	
131	İSMAİL AKKUŞ	07.01.1966	SALİH		HAYRABOĞLU (1934)	TEKİRDAĞ	HAYRABOĞLU	B.KARAKARLI	06.10.1993	
132	NAFİ ORTAK	07.01.1966	HASAN		GÜMÜLCİNE (1329)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	03.07.2002	
133	HASAN KOZAN	07.01.1966							19.02.1973	
134	ŞABAN KAPLAN	07.01.1966	RECEP		HAYRABOĞLU (1939)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	17.05.1984	
135	NURETTİN AYDIN	07.01.1966								
136	CEMAL OLGAÇ	07.01.1966	ABDULLAH	ZELİHA	ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	Ç.AHMEĞİYE		VEFAT
137	VEHBI AY	07.01.1966	RİFAT	HABİBE	ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	08.07.1993	
138	ARİF AY	07.01.1966	OSMAN	HALİDE	ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	SERDİVAN	04.01.1985	
139	MALİK BOSTANCI	07.01.1966	AYVAZ		YUGOSLAVYA (1929)	SAKARYA	ADPAZARI	YAZLIK	19.07.1982	
140	RECEP ŞENBAY	07.01.1966	SALİH	LOKUŞ	YUNANİSTAN (1338)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	17.10.1977	
141	OSMAN SERBEST	07.01.1966								
142	ALİ GÜMÜLCİNELİ	07.01.1966	ŞÜKRÜ	HATİCE	YUNANİSTAN (1926)	SAKARYA	ADPAZARI	ERENLER	29.10.1984	
143	HASAN GÜVEN	07.01.1966								TERK
144	FERHAT TOKLUCA	13.01.1966	MEHMET		HASKÖY (1936)	SAKARYA	ADPAZARI	ECELDERE	30.04.1991	
145	İSMAİL ATONGÜÇ	20.01.1966	RIZA	FATMA	ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ		
146	FADİL MERİÇ	20.01.1966								VEFAT
147	SADETTİN KAHVECİ	20.01.1966	MUZAFFER		KANDIRA (1331)	SAKARYA	ADPAZARI	TUMBEKÜ	17.10.1977	
148	EMİN ERGÜN	23.01.1967	ABDÜL		BULGARİSTAN (1339)	SAKARYA	ADPAZARI		05.09.1979	
149	HİLMİ YAMEN	24.08.1967	YAVER	ASİYE	ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	KURUDİL	01.08.1995	
150	NAZİM ÇAY	25.08.1967	AHMET		ORMANKÖY (1942)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	05.02.2003	
151	CEVAT TUFAN	28.08.1967	İLYAS	SEHER	ADAPAZARI (1936)	SAKARYA	ADPAZARI	KURTBEYLİK	20.08.1988	
152	HÜSEYİN AYDIN	15.09.1967	OSMAN	HATİCE	ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	RÜSTEMLER	18.11.1983	
153	REMZİ AY	21.09.1967	YUSUF	ELMAS	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	MAKSUDİYE	08.11.2004	
154	FERHAT AYAZ	02.10.1967	ALİ		BULGARİSTAN (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	30.07.1973	
155	HASAN KARALAR	28.10.1967							02.06.1976	
156	ŞEHABETTİN BİRGÜL	28.10.1967							10.01.1975	
157	KAZİM ÇOKKAHRAMAN	28.10.1967	KAHRAMAN	FATMA	HENDEK (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	MAHMUTBEY	12.09.1973	
158	İBRAHİM CANAYAKIN	28.10.1967								
159	ŞÜKRÜ ÖZERDEMLİCE	28.10.1967	MURAT	ŞERİFE	ADAPAZARI (1946)	SAKARYA	ADPAZARI	İBRAHİMBEY	05.05.1976	
160	MUSTAFA ZORLU	28.10.1967								TERK

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
161	RECEP KINALI	28.10.1967	MEHMET	FATMA	YUGOSLAVYA (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	TUZLA	31.09.1995	
162	MÜMİN YILMAZ	28.10.1967	İDRİS	AYŞE	BULGARİSTAN (1333)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	17.10.1977	
163	NECİP ÖZDEMİR	28.10.1967								
164	MEMDUH ÖZ	28.10.1967								TERK
165	HAYRİ BALKAN	07.11.1967	MEHMET		ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	DAĞDİBİ	18.11.1983	
166	MEHMET KAHRAMAN	27.11.1967							19.12.1973	
167	ARİF SEVGİN	25.01.1968	AKİF	SELİME	ADAPAZARI (1935)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	28.02.1985	
168	SABRİ ÇAYIRLI	02.02.1968	SALİM	ELFİDE	ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	30.12.1989	
169	OSMAN ÖNER	14.02.1968	MUSTAFA	HANİFE	ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	HAYRABAT	07.12.1992	
170	HÜSEYİN KODALAK	23.02.1968								VEFAT
171	HAKKI DİNDAR	08.04.1968								TERK
172	MUSTAFA İLDEN	08.04.1968								
173	NAZMİ AYDIN	16.04.1968	SELAHATTİN		TRABZON (1944)	TRABZON	MRK.	KİSERNA	18.11.1983	
174	HASAN BELOĞLU	16.04.1968	MESTAN	KAZİME	ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	09.12.1992	
175	MÜMİN KÜÇÜKKAYA	25.04.1968	AHMET	ÜLKÜS	BULGARİSTAN (1926)				17.10.1981	
176	MEHMET KOÇA	08.05.1968	AHMET	HATİCE	BULGARİSTAN (1930)	KIRKLARELİ	MRK.		31.08.1990	
177	KADRI ÇİMEN	13.08.1968	HAMDİ		YUGOSLAVYA (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	OZANLAR	28.12.1985	
178	İBRAHİM BOZKURT	14.08.1968	NEŞAT	HÜSEMMA	YUGOSLAVYA (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	TUZLA	20.06.1988	VEFAT
179	HÜSEYİN ÇOLAK	17.08.1968								
180	NEZİR DURSUN	24.08.1968	SÜFİYAN	ŞEHİNAZ	ŞAŞAT (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	ŞEKER	30.12.1983	
181	HÜSEYİN GÜNDÜZ	27.08.1968							29.11.1972	
182	MÜMİN MESTANLI	29.08.1968	ABDULKADİR	HURİ	BEYLİKİŞLA (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA		
183	ŞERAFETTİN SAVAŞ	04.10.1968	SÜLEYMAN		HENDEK (1938)	SAKARYA	HENDEK	SİVRİTEPE	24.08.1977	
184	KEMALETTİN BAYRAKTAR	04.10.1968	ALİ		DÜZCE (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	22.11.1990	
185	KAZIM YAVUZ	27.10.1968								
186	HÜSEYİN KABA	27.10.1968	ALİ		OF (1932)	TRABZON	OF	YARLI	01.04.1983	
187	İSMAİL AKIN	04.01.1968	LÜTFÜ		BULGARİSTAN (1931)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	31.12.1986	
188	ABDÜLAZİZ KELEŞ	25.11.1968							20.02.1976	
189	ADİL KURTULUŞ	25.11.1968								
190	İBRAHİM ÖNAY	26.11.1968							17.12.1981	
191	OSMAN FİNDİK	14.01.1969	MEHMET	MERYEM	OSMANPAŞA (1927)	SAKARYA	HENDEK	SİVRİTEPE	01.04.1983	
192	SALİM GÜVEN	17.02.1969								
193	İSMAİL ÇEŞMECİ	18.02.1969								
194	SAMİ ÇABUKCAN	07.05.1969	İSMAİL		ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	30.09.1992	
195	ALİ OSMAN ÇAYIRLI	01.07.1969	HASAN		ADAPAZARI (1942)	SAKARYA	ADPAZARI	İBRAHİMBEY	30.08.1994	
196	MEHMET GÜLSULU	01.09.1969	ALİ	ELFİDE	MESTANLI (1928)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	19.02.1973	
197	RECEP OKAN	01.09.1969							05.04.1993	
198	ZÜLKANİ YILDIZ	01.09.1969	İSMAİL		ADAPAZARI (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	SÖĞÜTLÜ	07.07.1999	
199	İBRAHİM ÖLÇÜN	01.09.1969	ALİ		YENİPAZAR (1339)	SAKARYA	HENDEK	UZUNCAORMAN	06.09.1986	EMEKLİ
200	RAHMİ KİREMİTÇİGİL	01.09.1969	AHMET	HESNE	ADAPAZARI (1941)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	31.08.1986	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
201	MURAT DENİZ	06.10.1969							10.02.1975	
202	MUSTAFA KOCATÜRK	06.10.1969	RECEP	FATMA	BULGARİSTAN (1926)				19.02.1975	
203	NAFİL KAYGUSUZ	27.11.1969	EMİN	ZEMİNE	ROCKAN (1933)	KOCAELİ	AKMEŞE	ROCKAN	31.01.1996	
204	RÜSTEM NUMAL	27.11.1969	REMZİ						01.08.1995	
205	İDRİS CAN	05.01.1970							04.02.1974	
206	BEYAMİN ÇEKELEZ	06.01.1970							19.02.1973	
207	MAHMUT ŞAHİN	20.01.1970	İBRAHİM		BEYLİKİŞLA (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	07.12.1992	
208	HÜSEYİN DENİZ	20.01.1970							29.11.1972	
209	ZEKİ CAN	01.02.1970	ALİ		ADAPAZARI (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	SÖĞÜTLÜ	31.12.1997	
210	NAZİM ORTAK	28.02.1970	MUSTAFA		ADAPAZARI (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	07.07.1999	
211	MEHMET GÜVE	19.03.1970	AHMET	NEZAKET	ADAPAZARI (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	KAZIMPAŞA		
212	OSMAN CAN	01.07.1970	ALİ		ADAPAZARI (1935)	SAKARYA	ADPAZARI	SÖĞÜTLÜ	18.03.1989	
213	AHMET ÖZMERT	22.08.1970	İSMAİL	RABİA	AKYAZI	SAKARYA	ADPAZARI	ÇATALKÖPRÜ	23.12.2003	
214	ADEM SONER	25.08.1970	YAKUP	EMİNE	ADAPAZARI (1951)	SAKARYA	ADPAZARI	DAĞDIBİ	04.02.1974	
215	ALİ CANBAZOĞLU	26.08.1970	ALİ	HATİCE	ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	08.07.1993	
216	SABRİ KARATEPE	05.09.1970	HASAN	HASİBE	BULGARİSTAN (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	31.08.1990	
217	HÜSEYİN AKINCI	05.09.1970							19.02.1974	
218	MUSTAFA KOCAOĞLU	05.09.1970							04.02.1974	
219	CEVAT ÇABUKCAN	10.09.1970								
220	NAİL YEŞİL	10.09.1970								
221	EYÜP YILDIRIM	14.09.1970	MEHMET	MİHRİYE	VAKIF (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	02.03.1992	
222	RECEP KARADEMİR	22.09.1970	ABDURRAHİM	MÜZEYYEN	ADAPAZARI (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	KURTULUŞ	02.03.1992	
223	RECEP GENÇ	06.10.1970	TAHSİN	FATMA	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	19.02.1973	
224	NECATİ AKKAYA	06.10.1970	HÜSEYİN	FATMA	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
225	HASAN TEKİN	15.10.1970	TALİP	ESMA	YUVALİDERE (1933)	SAKARYA	KARASU	YUVALİDERE	30.02.1983	
226	H.İBRAHİM ESEN	05.01.1971	İBRAHİM		BULGARİSTAN (1928)	ÇANAKKALE	GELİBOLU	ORTA		VEFAT
227	NECATİ HASKÖY	05.01.1971	AHMET		MAĞRA (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	İBRAHİM BEY	29.07.1998	
228	ALAADDİN ŞENGÜL	14.01.1971	İBRAHİM		YUNANİSTAN (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	18.07.1989	
229	OSMAN TÜREL	26.01.1971	MUSTAFA	FATMA	ADAPAZARI (1953)	SAKARYA	ADPAZARI	POYRAZLAR	04.02.1974	
230	ALİ KALDIRIM	21.04.1971	MEHMET	EMİNE	ÇATALKÖPRÜ (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	ÇATALKÖPRÜ	20.09.1988	
231	HÜSEYİN TOKAT	29.04.1971	İSMAİL	FATMA	KOSUKOVALI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR		
232	CELİL ÇAMLİK	22.06.1971	HALİL	NEBİBE	HASKÖY (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR		EMEKLİ
233	YAKUP KOPŞAH	01.08.1971	ŞABAN	KAMİLE	YUGOSLAVYA (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	29.09.1995	
234	KEMAL KIR	01.08.1971	KAMİL	HAYRİYE	ADAPAZARI (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAABDİLLER	29.11.1972	
235	ZİYATTİN KILIÇ	19.08.1971	NİYAZİ	EMİNE	KABAKULAK (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	ERENLER	20.07.1989	
236	ARİF CİHAN	19.08.1971	NİYAZİ	EMİNE ŞERİFE	HENDEK (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	29.11.1972	
237	HASAN GENÇ	01.09.1971	HASAN	ÜMMÜ GÜLSÜM	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	30.05.1986	
238	HÜSEYİN GENÇ	01.09.1971	RECEP	HURİYE	BULGARİSTAN (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	05.05.1976	
239	S.İBRAHİM YAYLA	01.09.1971							10.01.1975	
240	AHMET SAYMANLI	01.09.1971	OSMAN	MERYEM	ADAPAZARI (1930)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	04.03.1979	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
241	NURİ GÜÇLÜ	01.09.1971	ESAT	SADİFE	ADAPAZARI (1339)	SAKARYA	ADPAZARI	FERİZLİ	09.02.1987	VEFAT
242	AHMET AYBOL	21.09.1971	SUBYAN	FATMA	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	EKİZCE		
243	RECEP ULUDERE	21.09.1971	MUSTAFA	RUKİYE	YUNANİSTAN (1337)	SAKARYA	ADPAZARI	İBRAHİMBEY	17.12.1981	
244	İBRAHİM YALIN	21.09.1971	RAİP	ESMA	GÖKTEPE (1330)	SAKARYA	ADPAZARI	GÖKTEPE	20.05.1974	
245	NURİ KIRDAN	27.09.1971	HAMDİ	MELAHAT	GÖBEL (1948)	BALIKESİR	SUSURLUK	GÖBEL	04.02.1974	
246	RAİF PEHLİVAN	27.09.1971	MUSTAFA	EMİNE	BULGARİSTAN (1946)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	20.01.1987	
247	HASAN BOY	28.09.1971	AHMET	SANİYE	ADAPAZARI (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	ÇARK SANAYİ		
248	AHMET BABACAN	28.09.1971	HASAN	ELMAS	SÜRMENE	TRABZON	ARAKLI	ORTA	24.08.1977	
249	ABDURRAHİM KIRTAY	05.10.1971	YUSUF	MÜMİNE	ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	MAKSUDİYE	06.05.1981	
250	AHMET BAKICI	18.10.1971	HASAN	HABİBE	ADAPAZARI (1946)	SAKARYA	ADPAZARI	MAĞARA	12.08.1989	
251	ŞÜKRÜ ÇAYIRLI	23.11.1971	SALİM	ELFİDE	ADAPAZARI (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	30.12.1989	
252	HİLMİ PATLAK	01.12.1971	AHMET	AZİZE	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	31.08.1950	
253	MUSTAFA CEYLAN	01.01.1972	İBRAHİM	RUKİYE	ADAPAZARI (1929)	SAKARYA	ADPAZARI	MEŞELİ	14.10.2005	VEFAT
254	RECEP ÖNCEL	13.03.1972	HASAN	HABİBE	ADAPAZARI (1927)	SAKARYA	ADPAZARI	SÖĞÜTLÜ		VEFAT
255	HASİM AY		AYDIN	AYDIN	ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	İHSANİYE	31.03.1975	
256	SALİH AYDIN	17.03.1972	ŞAKİR	GÜLSÜM	YUNANİSTAN (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	KULAKSIZ	04.02.1974	
257	ASIM NART	17.03.1972	ABDULLAH	RABİA	BAFRA (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	SERDİVAN	16.05.2001	
258	M.EMİN DUMAN	20.03.1972	İSMAİL	BAHRİYE	ADAPAZARI (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA	30.08.1994	
259	CEVAT AYDIN	20.03.1972	OSMAN	FATMA	KİSARNA (1944)	TRABZON	MRK.	KİSARNA	20.08.1988	
260	ASIM ÇELİKARSLAN	20.03.1972	ALİ	EMRİYE	TRABZON (1324)	TRABZON	MRK.	KARAKAYA	10.02.1975	
261	FUAT AYDIN	20.03.1972	OSMAN	FATMA	TRABZON (1942)	TRABZON	MRK.	KİSARNA	31.05.1991	
262	İLYAS BALKANLI	20.03.1972	MUSTAFA	ARİFE	BULGARİSTAN (1930)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	18.11.1983	
263	HÜSAMETTİN DEMİREL	20.03.1972	ŞAKİR	PAKİZE	ADAPAZARI (1943)	SAKARYA	ADPAZARI	MAKSUDİYE	31.05.1994	
264	OSMAN TETİK	20.03.1972	ŞERİF	NEFİZE	HENDEK (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
265	SAMİ ÇELİKARSLAN	20.03.1972	ASIM	ZELİHA	TRABZON	SAKARYA	ADPAZARI	KARAKAYA		VEFAT
266	İBRAHİM ÇAYIRLI	20.03.1972	SALİM	ELFİDE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	13.01.1975	
267	ŞAHİN SEDEF	20.04.1972	MEMDUH	FİKİRİYE	ÜSKÜP (1936)	SAKARYA	ADPAZARI	GEDİKOĞLU	09.11.1972	
268	HALİT KARAASLAN	06.05.1972	MEHMET	NEZİBE	ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		VEFAT
269	OSMAN SERBEST	29.05.1972	MÜMİN	HATİCE	YUNANİSTAN (1332)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR		
270	HASAN KARA	14.06.1972	MEHMET	İSMİHAN	BULGARİSTAN (1318)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	31.03.1975	
271	İBRAHİM MEHMET MANDACI	14.08.1972	AHMET	ADVIYE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	KÖMÜRLÜK		
272	İSMET ŞAHİNDERE	21.08.1972	ÖMER OSMAN	ÜRKİYE	ADAPAZARI (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	31.12.1990	
273	HARUN GÜLHAN	21.08.1972	AHMET	HATİCE	HENDEK (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	ÇATALKÖPRÜ	10.01.1975	
274	YAŞAR İŞVE	22.08.1972	MEHMET	SİDİKA	ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	19.12.1986	
275	FEYZULLAH ŞIKŞIK	24.08.1972	MEHMET	EMİNE	KREMENİCE (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	16.06.1989	
276	HASAN SEZER	24.08.1972	MÜZEKKAR	ÜMMÜGÜL	ADAPAZARI (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	GAZELLER	31.12.1990	
277	REMZİ ÖNER	26.08.1972	NAFİZ	HATİCE	KANDIRA (1855)	KOCAELİ	KANDIRA	PELİTPINAR	18.11.1983	
278	BAYRAM TOSKA	29.08.1972	AKİF	EMİNE	YUGOSLAVYA (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN		
279	ABDURRAHMAN ÇALIŞKAN	29.08.1972	RAMAZAN	HAVVA	YUGOSLAVYA (1954)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	30.12.1993	
280	RESUL KAYA	29.08.1972	ALİ	AYŞE	ADAPAZARI (1946)	SAKARYA	ADPAZARI	KAVAKLIORMAN	19.02.1973	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
281	SELVET KARAGÖZ	01.09.1972	HALİM	EMİNE	İZMİT (1937)	KOCAELİ	İZMİT	TORAMAN	18.11.1983	
282	MEHMET KUZDAĞ	01.09.1972	VELİ	HATİCE	ADAPAZARI (1946)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	28.02.1985	
283	ALİ DEMİR	01.09.1972	KADRİ	HASİME	ADAPAZARI (1935)	SAKARYA	ADPAZARI	İCBARİYE	31.05.1991	
284	ÖMER KARIŞ	18.09.1972	MUSTAFA SABRİ	EMİNE	OF (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	RÜSTEMLER	04.08.1976	
285	İBRAHİM NALÇOK	01.11.1972	MEHMET	EMİNE	HENDEK (1932)	SAKARYA	HENDEK	HACIKIŞLA	26.08.2002	
286	SADIK DEMİRCAN	01.11.1972	MEHMET	ELİF	BULGARİSTAN (1930)	SAKARYA	ADPAZARI	KURTULUŞ	15.10.1982	
287	MUHARREM CİHAN	01.11.1972	NIYAZİ	EMİNE ŞERİFE	HENDEK (1954)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	04.02.1974	
288	SALİM ÖZTÜRK	01.11.1972	MUSTAFA	HABİBE	K.ORMAN (1955)	SAKARYA	ADPAZARI	K.ORMAN	04.02.1974	
289	MEHMET BALABAN	30.12.1972	İSMAİL	SELİME	KANDIRA (1339)	SAKARYA	ADPAZARI	SALMANLI	30.11.1974	
290	İSMAİL KARABULUT	13.12.1972	İBRAHİM	FATMA	ADAPAZARI (1927)	SAKARYA	ADPAZARI	TAŞLIK		VEFAT
291	MEHMET SİRRI SEZER	13.12.1972	HÜSEYİN		ADAPAZARI (1329)	SAKARYA	ADPAZARI	BAŞŞİLER		
292	HÜSMAN BOZKURT	15.12.1972	MEHMET		ADAPAZARI (1934)	SAKARYA	ADPAZARI	PABUÇÇULAR	31.12.1990	
293	ŞEVKET SİRRI SEZER	20.12.1972	HÜSEYİN		ADAPAZARI (1325)	SAKARYA	ADPAZARI	BAŞŞİLER		
294	RECEP AYBUL	29.12.1972	SÜLEYMAN	FATMA	ADAPAZARI (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	İKİZCEMÜSLİM	18.11.1983	
295	ADEM KOPSALI	04.01.1973	ŞABAN	KAMİLE	YUGOSLAVYA (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	12.09.1973	
296	HİLMİ KOZAN	08.01.1973	MÜMİN	HATİCE	ADAPAZARI (1954)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	01.07.1974	
297	İBRAHİM ÇETİNKAYA	08.01.1973	NAZMİ	HATİCE	KANDIRA (1947)	KOCAELİ	KANDIRA	TERZİLER	04.01.1984	
298	HASAN KOCATÜRK	10.01.1973	MUSTAFA		ADAPAZARI (1954)	SAKARYA	ADPAZARI	İCBARİYE	04.04.1979	
299	SABRİ KOCATÜRK	10.01.1973	MUSTAFA	NIYASE	ADAPAZARI (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	İCBARİYE	18.11.1983	
300	RAHİM DOĞAN	19.01.1973	HALİM	HALİME	BULGARİSTAN (1934)	SAKARYA	GEYVE	SALİMELEK	06.06.1979	
301	REMZİ ATA	19.01.1973	ADİL	KERİME	ADAPAZARI (1942)	SAKARYA	ADPAZARI	CAMİLİ	30.11.2003	
302	İBRAHİM EMİN	19.01.1973	EMİR	EMİNE	YUGOSLAVYA (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	TUZLA	01.04.1983	
303	ÖMER AKÇALI	22.01.1973	MEHMET		BULGARİSTAN (1316)	SAKARYA	ADPAZARI	AZİZİYE	30.12.1977	
304	MÜKREMİN KAÇAR	22.01.1973	AHMET		KANDIRA (1938)	KOCAELİ	KANDIRA	ARAMAN		
305	İSMAİL AYDIN	25.01.1973	OSMAN		TRABZON (1950)	TRABZON	MERKEZ	KİSARNA	18.12.1983	
306	İBRAHİM DEMİRKAN	26.01.1973	SEYİT	HÜSNİYE	AKYAZI (1950)	SAKARYA	AKYAZI	UZUNÇINAR	31.12.1990	
307	MEHMET GÜÇLÜ	26.01.1973	AHMET		BULGARİSTAN (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	22.11.1982	
308	AHMET ŞENGÜL	26.01.1973	İBRAHİM	EMİNE	YUNANİSTAN (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	01.04.1983	
309	FAİK GÜLER	30.01.1973	SALİH	NEFİSE	BULGARİSTAN (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YENİKÖY	25.03.1981	
310	KEMAL KELEŞ	30.01.1973	MUSTAFA	EMİNE	TRABZON (1934)	TRABZON	MERKEZ	KİSARNA	19.07.1986	
311	HİKMET ÇAYIRLI	02.02.1973	HASAN		ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	30.04.1995	
312	MUSTAFA ÇILGIN	09.02.1973	SÜLEYMAN		BULGARİSTAN (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	07.07.1999	
313	ŞERİF ALİ KOÇ	22.02.1973	HAŞİM	MEVLÜDE	YUGOSLAVYA (1949)	MANİSA	AKHİSAR	CAMİ CEDİT	14.01.1994	
314	ŞEVKİ YENİŞOY	06.03.1973	KADİR		ADAPAZARI (1945)	SAKARYA	ADPAZARI	KUYUDİBİ	21.04.1975	
315	AKİF HALAT	02.04.1973	KAZIM		ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	16.06.2001	
316	SADULLAH VARLIK	28.04.1973	RAİF	REFİKA	YUGOSLAVYA (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	MİTHATPAŞA	05.08.0981	
317	SAİT YALIN	04.07.1973	İBRAHİM	VEHİBE	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	GÖKTEPE		
318	VAHİT YALIN		İBRAHİM	VEHİBE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	GÖKTEPE		
319	YUSUF DÜLGER	19.07.1973	HÜSEYİN	BİNNAZ	ADAPAZARI (1951)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	05.11.1996	
320	MUSTAFA BERBER	29.08.1973	MEHMET	HATİCE	OSMANBEY (1950)	SAKARYA	AKYAZI	OSMANBEY	20.05.1974	
321	MUSTAFA SEVİM	29.08.1973	HASAN	FATMA	OSMANBEY (1939)	SAKARYA	AKYAZI	OSMANBEY	30.05.1978	
322	NECİP KOZAN	02.10.1973	HASAN	HORÜ	KOSUKOVALI (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	05.08.1974	
323	MEHMET GÜVEN	04.10.1973	MUSTAFA	HATİCE	ADAPAZARI (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	BURHANIYE	03.03.1976	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
324	HAŞİM SUNA	05.10.1973	HÜSEYİN	AZİME	ADAPAZARI (1944)	SAKARYA	ADPAZARI	GÖKTEPE	16.09.1974	
325	KAZIM AKBAŞ	10.10.1973	HASAN		ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	06.02.1980	
326	İZZET ASLAN	02.11.1973	SÜLEYMAN		ADAPAZARI (1939)	SAKARYA	ADPAZARI	PABUÇÇULAR	18.10.1978	
327	HÜSEYİN TOK	07.11.1973	MÜMİN		KAMIŞLI	SAKARYA	ADPAZARI		04.01.1994	
328	ALİ OSMAN GENÇ	22.01.1974	AKİF	ELFİDAN	ADAPAZARI (1937)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	02.11.1992	
329	ZİYA TAHTAKELE	07.02.1974	YUSUF		HENDEK (1945)	SAKARYA	AKYAZI	KIZILCIKORMAN	27.06.1998	
330	NECATİ ERGENE	06.03.1974	NASUH		KARASU (1951)	KIRKLARELİ	LÜLEBURGAZ	EVRENSEKİZ	31.03.1975	
331	MUSTAFA TÜREL	06.03.1974	MUSTAFA		HAYRABOLU (1328)	SAKARYA	ADPAZARI	POYRAZLAR	17.04.1978	
332	ARİF KAYA	23.03.1974	TEVFİK		İZNİK (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	24.04.1977	
333	ADEM SEZER	01.04.1974	HALİL		YUNANİSTAN (1943)	SAKARYA	ADPAZARI	SEMERÇİLER		
334	AZZEM AYDIN	08.04.1974	ABDURRAHMAN		ARIFIYE (1956)	SAKARYA	ADPAZARI	ARIFIYE	03.06.1981	
335	HAYRULLAH YILMAZ	30.04.1974	HÜSNÜ		GÜMÜLCİNE (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	TIĞCILAR	30.12.1974	
336	SÜLEYMAN BOSTANCI	30.04.1974	AYVAZ		YUGOSLAVYA (1943)	SAKARYA	ADPAZARI	OZANLAR	28.06.1985	
337	ŞERAFETTİN ÖZBEK	06.05.1974	ALİ		ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	KURTBEYLER	29.04.2002	
338	RECEP KAHRAMAN	05.06.1974	İSMAİL		KARAPINAR (1951)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAPINAR	30.06.1992	
339	NAZMİ TÜZÜN	20.06.1974	ŞÜKRÜ		ADAPAZARI (1951)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
340	AHMET ATEŞ	28.06.1974	RAŞİM	MUHSİNE	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	DOĞANCILAR	31.02.1990	
341	ABDULLAH ÇAKIR	02.07.1974	RECEP	FATMA	KREMENZA (1952)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	16.06.2002	
342	GÜNGÖR ER	07.08.1974	RÜSTEM		ADAPAZARI (1939)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	31.05.1994	
343	DEMİR ÇELİK	28.08.1974	HAŞİM		MANASTIR (1951)	MANİSA	AKHİSAR	CAMİCEDİT	24.01.1978	
344	ALİ İBRAHİM ŞIKŞIK	28.08.1974	MEHMET	EMİNE	YUGOSLAVYA (1952)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	31.12.1991	
345	MEHMET İKİNCİ	02.09.1974	İLYAS		HASANBEY (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	HASANBEY	16.05.2001	
346	HAKKI SOLON	05.11.1974	OSMAN		ADAPAZARI (1933)	SAKARYA	ADPAZARI	SOLAKLAR	07.07.1999	
347	FİKRET BİLGE	11.11.1974	İZZET	ZELİHA	RÜSTEMLER (1952)	SAKARYA	ADPAZARI	RÜSTEMLER		
348	HAMİT ÖZBEK	11.11.1974	ALİ		ADAPAZARI (1953)	SAKARYA	ADPAZARI	KURTBEYLER	30.06.1992	
349	AZEM DUMAN	21.11.1974	ŞERAFETTİN	ASİYE	ORMANKÖY (1951)	SAKARYA	AKYAZI	ORMAN	02.03.1992	
350	RAFET YİĞİT	26.11.1974	KAZIM	FATMA	KARASU (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN	26.12.1976	
351	BAYRAM ÇİMEN	10.12.1974	MURAT	ZÜLFİYE	ADAPAZARI (1951)	SAKARYA	ADPAZARI	İSTİKLAL	20.09.1988	
352	ADİL YILMAZ	11.12.1974	HALİL	FATMA	ÇARŞAMBA (1941)	SAMSUN	ÇARŞAMBA	AŞAĞI DONURLU	02.06.1976	
353	HALİL İBRAHİM DURSUN	24.01.1975	SALİH	RESİDE	ADAPAZARI (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	09.02.1981	
354	RECEP GENÇ	15.08.1975	TAHSİN	FATMA	ADAPAZARI (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN		
355	RAMAZAN KINALI	18.08.1975	MEHMET	FADİME	KREMENİSA (1938)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAKOLPAK	20.01.1987	
356	MUSTAFA KOCATÜRK	25.08.1975	RECEP	FATMA	BULGARİSTAN (1926)	SAKARYA	ADPAZARI	İCBARİYE	01.04.1983	
357	MUSTAFA SAYDAM	12.09.1975	ALİ OSMAN	SEBİLE	ELAZIĞ	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	31.05.1996	
358	REFİK BİTİRİM	22.09.1975	SADIK	HURİYE	ESKİOSMAN (1942)	SAKARYA	AKYAZI	ESKİOSMAN	29.12.1978	
359	HASAN FIDAN	22.09.1975	MUSTAFA	AYŞE	AKYAZI (1951)	SAKARYA	AKYAZI	VAKIF	02.11.1992	
360	SEFER KÖSE	14.11.1975	SALİM	FİKRİYE	BİTOLA (1949)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA	15.11.1988	
361	ADEM TEZGEL	14.11.1975	ZEKERİYA	HATİCE	MANASTIR (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YENİGÜN	30.05.1992	
362	EKREM PARLAK	14.11.1975	MEHMET KAZIM	ZAHİDE	HENDEK (1945)	SAKARYA	HENDEK	HARAKLI	07.12.1992	
363	AZİZ KAHRAMAN	18.11.1975	SÜLEYMAN	EMİNE	KARAPINAR (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAPINAR	29.02.1996	
364	HAMDİ BOZACI	05.01.1976	RAMAZAN	EMBIYE	GÜMÜLCİNE (1951)	SAKARYA	ADPAZARI	BUDAKLAR	24.04.1977	
365	RESUL KAYGISIZ	03.02.1976	ŞÜKRÜ	SÜLBIYE	HENDEK (1948)	SAKARYA	HENDEK	KARATOPRAK	31.05.1996	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
600	ASIM YAĞCI	06.02.1984	HÜSEYİN	FADİME	YUVALİDERE	SAKARYA	ADPAZARI	YUVALİDERE	08.11.1986	VEFAT
601	NURETTİN ŞİLİNMEZ	06.02.1984	KADEM	EMİNE	HENDEK	SAKARYA	ADPAZARI			
602	LÜTFÜ ŞİLİNMEZ	06.02.1984	KADEM	EMİNE	HENDEK	SAKARYA	ADPAZARI		29.02.1996	
603	İRFAN YAKAR	28.02.1984	HÜSEYİN	ESMA	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		30.11.2003	
604	SEDAT ORHANOĞLU	05.03.1984	İZZET	SANIYE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		22.10.1990	
605	DEMİR ÖZTÜRK	19.03.1984	BÜNYAMİN	ŞERİFE	KEREMENİCE	SAKARYA	ADPAZARI		05.02.2004	
606	ENVER BALTA	04.04.1984	BİLAL	SABRİYE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		05.05.2006	
607	RAMAZAN BOZACI	11.07.1984	MUSTAFA	ARZİYE	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI		08.04.1986	
608	MEHMET BAKAR	26.09.1984	MUSTAFA		BULGARİSTAN	SAKARYA	ADPAZARI			
609	SEYİT ALİ BABACAN	12.10.1984	AHMET	EMİNE	TARABZON	SAKARYA	ADPAZARI			
610	HALİL ÇAYIRLI	15.10.1984	HASAN	FATMA	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		30.07.1994	
611	NİHAT ÇAKMAKLAR	15.10.1984	SÜLEYMAN	SİDİKA	HENDEK	SAKARYA	HENDEK		24.03.2006	
612	İRFAN BAŞOĞLU	16.10.1984	AZİZ	EMİNE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		02.03.1992	
613	CEVAT EKER	16.10.1984	FERHAT	MERYAM	GÖKTEPE	SAKARYA	ADPAZARI		17.05.2004	
614	BEHCET KARADEMİR	25.10.1984	ABDURRAHİM	MÜZEYYEN	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI			
615	BAHATTİN ŞENGÜL	05.11.1984	İBRAHİM	EMİNE	GÜMÜLCİNE	SAKARYA	ADPAZARI		02.03.1992	
616	SABAHATTİN ŞENGÜL	05.11.1984	İBRAHİM	EMİNE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		31.01.1991	
617	AHMET BABACAN	09.11.1984	HASAN	ELMAS	SÜRMENE	SAKARYA	ADPAZARI		07.12.1992	
618	ORHAN CUMHUR DİZER	16.11.1984	AKİF	SABAHAT	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI			
619	KAZIM SAYGILI	16.11.1984	BEKİR	ŞÜKRİYE	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI		30.06.1997	
620	FAHRETTİN KARAASLAN	22.11.1984	HALİT	FATMA	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		03.01.2006	
621	ABDURRAHİM KIRTAY	23.11.1984	YUSUF	MÜMİNE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		07.12.1992	
622	RİFAT AY	26.11.1984	ÖMER	HANİFE	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI		29.03.1991	
623	RAMAZAN KOPSAL	26.11.1984	ŞABAN	KAMİLE	BİTOLA	SAKARYA	ADPAZARI		14.01.1994	
624	AHMET YILMAZ	26.11.1984	İLYAS	AYŞE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		07.07.1999	
625	AYDIN ÇELİKARSLAN	28.11.1984	ABDULLAH	ŞADİYE	TRABZON	SAKARYA	ADPAZARI		07.07.1999	
626	MESUT EGEÇ	21.10.1985	MUSTAFA	ZEKERİYA	HENDEK	SAKARYA	HENDEK		14.10.2005	
627	MUSTAFA AKAK	13.12.1984	MEHMET	SİDİKA	BULGARİSTAN (1341)	SAKARYA	ADPAZARI		28.06.1985	
628	NECMİ TÜRGÜN	17.12.1984	ADEM	RUKİYE	SAKARYA	SAKARYA	AKYAZI		15.11.1988	
629	ORHAN ORUÇOĞLU	17.12.1984	MEHMET ALİ	HALİSE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI		05.11.2002	
630	NAZMİ DEMİRTAŞ	03.01.1985	AHMET	ASİYE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI			
631	M.YAŞAR GÜLLEP	04.01.1985	MEHMET	HAKİME	ADAPAZARI	SAKARYA	MERKEZ		31.12.1990	
632	EKREM SAYMAN	10.01.1985	AHMET		HENDEK	SAKARYA			29.10.1998	
633	SAİM DENİZ	16.01.1985	MURAT	ÜMMÜ GÜLSÜM	BULGARİSTAN (1961)	SAKARYA	MERKEZ		29.04.2002	
634	RAMİZ KIRCA	17.01.1985	HÜSEYİN	HANİFE	ADAPAZARI	SAKARYA	MERKEZ	ABALI	04.10.2006	
635	MUTAHHAR CİVİL	21.10.1985	SADIK	EMİNE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI	KURUÇEŞME	31.05.1991	
636	NACİ AYDIN	23.01.1985	AZİZ	NEVRİYE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI	SÖĞÜTLÜ		
637	ABDİ GÜNGÖR	28.01.1985	DAVUT	RADİYE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI	KARAKÖY	31.12.1990	
638	NECDET ATILGAN	28.11.1985	BEDRİ	NECMİYE	ADAPAZARI	SAKARYA	MERKEZ	BÜYÜK HATAPLI	29.09.1995	
639	MEHMET GÜLSULU	31.01.1985	ALİ	ELFİDE	BULGARİSTAN MESTANLI (1928)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	BEYLİKİŞLA	08.07.1993	
640	ASİYE SEVGİN	05.02.1985	MEHMET	FATMA	BULGARİSTAN (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	31.01.1988	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
641	EKREM AY	08.02.1985	HAŞİM	EMİNE	ADAPAZARI	SAKARYA	MERKEZ	NEVİYE		
642	HÜSEYİN ÇEŞMECİ	10.05.1985	İSMAİL	AYŞE	AKYAZI	SAKARYA	AKYAZI	UZUNÇINAR	30.06.1996	
643	İSMET PARLIK	02.08.1985	OSMAN	NURİYE	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI	POYRAZLAR		
644	RASİM NART	15.08.1985	ABDULLAH	RABİA	BAFRA	SAKARYA	ADPAZARI	SERDİVAN		
645	İBRAHİM TOKAT	04.09.1985	NAİL	PAKİZE	HENDEK	SAKARYA	ADPAZARI	BAKACAK	24.01.2002	
646	NEBAHAT CAN	06.09.1985	HABİL	KADRIYE	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA		
647	HAKKI AR	06.09.1985	MUSTAFA	EMİNE	TRABZON	TRABZON	MERKEZ	KARAKAYA		
648	VAHİT ATILMIŞ	17.09.1985	SINAN	ŞERKA	YUGOSLAVYA BİTOLA (1929)	SAKARYA	ADPAZARI	AKARCA	16.12.1988	
649	FİKRET ADALI	26.09.1985	HASAN	SEBİLE	ADAPAZARI	SAKARYA	MERKEZ	MAĞARA	05.03.2004	
650	ERKAN ORTAÇ	26.09.1985	NEVZAT	EMEL	ADAPAZARI	SAKARYA	ADPAZARI			
651	AHMET KOZAN	08.10.1985	MÜMIN	HATİCE	BULGARISTAN (1981)	KOCAELİ	ADPAZARI	YAĞCILAR	07.07.1998	VEFAT
652	MUSA GÜLHAN	08.10.1985	OSMAN	ŞAHİNE	HENDEK	SAKARYA	ADPAZARI	AŞAĞICALICA		
653	NESLİHAN ŞEKER	09.10.1985	HÜSEYİN	GÜLZADE	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI	ACIELMALIK	30.05.1992	
654	SABAHATTİN ARSLAN	10.10.1985	SELAHATTİN	HATİCE	SAKARYA	SAKARYA	ADPAZARI	ARABACILAR	29.04.2002	
655	AHMET TULÜMEN	23.10.1985	OSMAN	ÜRKİYE	AKYAZI	SAKARYA	ADPAZARI	KIZILCIKORMAN	14.01.1994	
656	MUSA ÇİÇEK	24.10.1985	MEHMET	HACER	DÜZCE	BOLU		ARABACI KÖYÜ		
657	BİLAL BIYIKOĞLU	03.12.1985	ÖMET	FATMA	HENDEK (1960)	SAKARYA	HENDEK	KOCATÖNGEL		
658	FETİ AKÇALAR	31.12.1985	HASAN	MAHMURE	ADAPAZARI (1960)	SAKARYA	MERKEZ	ÇAMYOLU		
659	TEFİK ÇAYIRLI	06.01.1986	MEHMET	HATİCE	ADAPAZARI (1947)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOŞMAN	10.06.1993	
660	MUSTAFA ÇEŞMECİ	18.02.1986	AHMET	SÜLBİYE	ADAPAZARI (1960)	SAKARYA	AKYAZI	UZUNÇINAR	29.10.1998	
661	İBRAHİM TENŞİ	18.04.1986	KABİL	ŞERİFE	HENDEK (1953)	SAKARYA	HENDEK	KURTKÖYÜ	31.05.1995	
662	SEZAİ ÖZTÜRK	19.04.1986	MUSTAFA	MEDİHA	KANDIRA (1957)	KOCAELİ	KANDIRA	ARAMAN		
663	VECAT KAN	08.05.1986	NİZAMETTİN	MELİHA	ADAPAZARI (1957)	SAKARYA	ADPAZARI	OZANLAR	20.07.1989	
664	NECMİ GÜLCÜ	10.05.1986	RAFET		HENDEK (1953)	SAKARYA	ADPAZARI		30.08.1994	
665	İSMAİL İŞCANEROĞLU	05.05.1986	ENVER		SAKARYA (1964)	SAKARYA	ADPAZARI		07.07.1999	
666	HASAN KINALIOĞLU	31.03.1987	RAGİP		BULGARISTAN (1332)	SAKARYA	ADPAZARI			
667	NAZİF DEMİR	03.07.1987	KADİR		ADAPAZARI (1961)	SAKARYA	ADPAZARI	DAĞDIBİ		
668	SEBAHAT DİZER	15.08.1987	MEHMET		ADAPAZARI (1941)	SAKARYA	ADPAZARI	YENİGÜN		
669	SEVGİYE YILMAZ	26.12.1987	MUSTAFA	AYŞE	YOZGAT (1952)	SAKARYA	ADPAZARI		07.12.1992	
670	ABDURRAHMAN ÇELİKARSLAN	30.11.1984	GENÇAĞA	ASİYE	TRABZON (1958)	TRABZON	MERKEZ	YENİKÖY	02.03.1992	
671	İSMAİL ÖZKAN	01.03.1988							31.08.1990	
672	ŞABAN MUSTAFA BAYDAR	07.07.1988	ALAATTİN		SAKARYA (1965)	SAKARYA	ADPAZARI			
673	ZAHİT KODALAK	17.08.1988	RİFAT		ADAPAZARI (1962)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
674	FAİK TAŞKIN	24.10.1988	MEHMET		İZMİT (1933)	SAKARYA	ADPAZARI		07.07.1999	
675	KADİR DEMİR	15.11.1988	KERİM	FATMA	ROMANYA (1932)	SAKARYA	ADPAZARI	DAĞDIBİ	31.08.1990	
676	HAYRULLAH YILMAZ	29.03.1989	HÜSNÜ		GÜMÜLCİNE (1940)	SAKARYA	ADPAZARI	MALTEPE	22.11.1990	
677	MUZAFFER DOĞAN	24.04.1989	YUSUF	FİKRİYE	KAYSERİ	SAKARYA	KARASU		22.10.1990	
678	ŞERAFETTİN BAYRAKTAR	18.07.1989	SEBAHATTİN	SEMAHAT	ADAPAZARI (1965)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOŞMAN	30.08.1994	
679	ORHAN TOPALOĞLU	18.07.1989	İSMAİL	ASİYE	AKYAZI (1962)	SAKARYA	AKYAZI	UZUNÇINAR	14.01.1994	
680	OSMAN SERBEST	06.10.1989	OSMAN		YUGOSLAVYA (1950)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	29.10.1998	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
681	RECEP MAHMUT BAYBES	06.10.1989	OSMAN		KONYA (1948)	KONYA		YAHYALAR	30.06.1992	
682	YUSUF ÖZAL	06.12.1989	MUSA		HENDEK (1964)	SAKARYA	HENDEK	AŞAĞICALICA		
683	SEBAHATTİN CERRAH	08.12.1989	MUSTAFA		SAKARYA (1963)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
684	NAZİF KARABULUT	02.01.1990	İSMAİL		ADAPAZARI (1965)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	03.01.2006	
685	ÖMER HİLMİ YILMAZ	03.01.1990	HAYRULLAH		ADAPAZARI (1972)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR	31.07.1997	
686	NECDET COŞKUN	02.03.1990	BEHCET		BEYLİKİŞLA (1955)	SAKARYA	ADPAZARI	BEYLİKİŞLA	05.03.2004	
687	RİDVAN KARASAKAL	13.08.1990	HALİL	ENBİYE	ADAPAZARI (1962)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR	30.12.1993	
688	AZİZ DEMİR	27.08.1990	KADİR	SAFİYE	ADAPAZARI (1959)	SAKARYA	MERKEZ	DAĞDIBİ	15.09.1991	
689	AHMET BABACAN	28.08.1990	HASAN	ELMAS	SÜRMENE (1341)	TRABZON	ARAKLI	ORTAKÖY	07.12.1992	
690	AHMET KİREMITÇİGİL	28.08.1990	İLHAMİ	KIYMET	ADAPAZARI (1964)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
691	HÜSEYİN KABA	18.09.1990	ALİ	FATMA	OF (1932)	TRABZON	OF	YARLI		
692	NECMETTİN ÖZHAN	15.10.1990	HÜSEYİN	HATİCE	AKYAZI (1936)	SAKARYA	AKYAZI	GÜNEŞLER		
693	MEHMET GÜLLEP	19.11.1990	MEHMET	FATMA	ADAPAZARI (1930)	SAKARYA	MERKEZ	BEYLİKİŞLA	31.10.1991	
694	MEHMET ELMACI	03.12.1990	HASAN	HASANE	HAVSA(1945)	EDİRNE	HAVSA	VARAÇ		
695	ENVER DURAN	04.12.1990	MUSTAFA	ADİLE	HENDEK (1961)	SAKARYA	HENDEK	HALBIÇ		
696	CEVDET KINALI	07.05.1991	RECEP	HANİFE	ADAPAZARI (1966)	SAKARYA	MERKEZ	TUZLA	16.09.2001	
698	ÜZEYİR ŞEKER	29.05.1991	MEHMET	NESLİHAN	ADAPAZARI (1965)	SAKARYA	MERKEZ	ACIELMALIK	29.02.1996	
699	MUSTAFA PEHLİVAN	10.07.1991	HÜSEYİN	FATMA	MESTANLI (1939)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR	20.02.1996	
700	İSMAİL YILMAZ	03.09.1991	MÜMIN	AYŞE	DENİZLİ (1967)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA	31.12.2004	
701	AKMET TOZ	25.09.1991	BAHATTİN	YILDIZ	HENDEK (1968)	SAKARYA	HENDEK	SOĞUKSU		
702	NİHAT YILMAZ	08.10.1991	MÜMIN	AYŞE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA		
703	ŞİNASİ KURTOĞLU	23.10.1991	SABRİ	ASİYE	TRABZON (1959)	SAKARYA	MERKEZ	YORGALAR	08.12.1993	
704	MEHMET BOZTEPE	24.10.1991	VAHİT	HURİYE	KANDIRA (1948)	KOCAELİ	KANDIRA	ARAMAN	15.08.2005	
705	SELAMİ KURU	18.11.1991	MUZAFFER	MELEHAT	ADAPAZARI	SAKARYA	HENDEK	KAZİMİYE		
706	ALAADDİN BAYRAKTAR	24.01.1992	SELAHATTİN	SELAMET	ADAPAZARI (1956)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
707	SEBAHATTİN BURUCUOĞLU	21.02.1992	İBRAHİM	RUKİYE	ADAPAZARI (1962)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
708	ŞEFİK BOZKURT	18.03.1992	HÜSMEN	FAHRIYE	ADAPAZARI (1963)	SAKARYA	MERKEZ	PABUÇÇULAR	31.12.1997	
709	BİLAL BABACAN	19.03.1992	AHMET	EMİNE	BULANIK (1951)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
710	HAMDİ BOZACI	26.06.1992	RAMAZAN	ENBİYE	GÜMÜLCİNE (1951)	SAKARYA	MERKEZ	BUDAKLAR	08.12.1993	
711	ALAADDİN DUMAN	11.09.1992	ŞERAFETTİN	ASİYE	TÜRKORMAN (1958)	SAKARYA	AKYAZI	ESKİORMAN	03.07.2003	
712	İHSAN CAN	10.11.1992	NECMETTİN	MESTİNAZ	ADAPAZARI (1968)	SAKARYA	MERKEZ	DAĞDIBİ		
713	REMZİ ÖZTÜRK	10.11.1992	SALİH	ŞÜKRİYE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	MERKEZ	TURNADERE	09.12.2003	
714	ABDÜLKADİR ÇİÇEK	20.11.1992	MEHMET	HACER	DÜZCE (1962)	BOLU	ÇİLİMLİ	ARABACI	08.07.1993	
715	SÜLEYMAN KARADEMİR	27.11.1992	HÜSNÜ	SADİYE	MAĞRA (1963)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	MAĞARA	31.03.1995	
716	HALİL İBRAHİM AKCAN	30.11.1992	İLYAS	AYŞEGÜL	SAKARYA (1967)	SAKARYA	MERKEZ	ACIELMALIK	29.03.1995	
717	METİN AYDIN	14.12.1992	FUAT	EMİNE	TRABZON (1969)	MERKEZ	ADPAZARI	YENİKÖY		
718	NURTEN KILIÇ	30.12.1992	RAMAZAN	AYŞE	REŞİTBAY (1954)	SAKARYA	MERKEZ	ERENLER		
719	FATMA KOZAN	30.12.1992	MEHMET	FATMA	ADAPAZARI (1961)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	16.04.1999	
720	SOFER TOSKA	18.01.1993	DEMİR	EMİNE	YUGOSLAVYA (1952)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN	28.02.1995	

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
721	SELAMİ KAHRAMAN	12.02.1993	EMİN	BEYİDE	ADAPAZARI (1970)	SAKARYA	MERKEZ	KARAPINAR		
722	SANIYE UÇMAK	05.03.1993	NECDET	SADIYE	ESKİBEDİL (1948)	SAKARYA	MERKEZ	YENİGÜN	31.12.2005	
723	SAİT YILDIRIM	05.03.1993	HÜSNÜ		ADAPAZARI (1956)				05.05.2008	
724	ALİ İBRAHİM ŞIKŞIK	05.03.1993	MEHMET	EMİNE	YUGOSLAVYA (1952)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	09.06.2004	
725	GÜLSER KAHRAMAN	05.03.1993	MÜMIN	CAVİDE	YUNANİSTAN (1958)	SAKARYA	MERKEZ	KARAPINAR	30.07.1994	
726	LÜTFÜ KOCABİYİKLAR	27.05.1993	İBRAHİM	RAZİYE	HENDEK (1964)	SAKARYA	HENDEK	HALLAÇ		
727	AKİF AYAZ	23.06.1993	İSMAIL	EMİNE	ADAPAZARI (1936)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	31.03.1995	
728	YUSUF TÜREL	12.07.1993	MUSTAFA	FATMA	ADAPAZARI (1958)	SAKARYA	ADPAZARI	POYRAZLAR	02.12.2002	
729	MEHMET GÜLLEP	14.07.1993	MEHMET	FATMA	ADAPAZARI (1930)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	14.01.1994	
730	RASİM GÜLŞEN	15.07.1993	İBRAHİM	ŞÜKRİYE	ADAPAZARI (1969)	SAKARYA	MERKEZ	ACIELMALIK		
731	SAMİ DENİZ	18.08.1993	MURAT	ÜMMÜ GÜLSÜM	KIRCAALİ (1961)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
732	AKGÜN BAYRAKTAR	03.09.1993	KEMALETTİN	NURİYE	ADAPAZARI (1959)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
733	HÜSNÜ CERA	17.09.1993	HASAN	ÜMMÜGÜL	ADAPAZARI (1962)	SAKARYA		KARAPINAR	05.03.2004	
734	HASAN TAKAR	18.10.1993	HASAN	SEHER	ADAPAZARI (1960)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA		
735	ZEKERİYA ATEŞ	21.10.1993	AHMET	ZÜLFİYE	ADAPAZARI (1971)	SAKARYA	MERKEZ	DOĞANCILAR	14.01.1994	
736	TURGAY ÇELİKARSLAN	04.11.1993	ABDULLAH	ŞADIYE	TRABZON (1964)	TRABZON	MERKEZ	KARAKAYA		
737	MESUDE ÇEŞMECİ	23.12.1999	CEMALETTİN		ADAPAZARI				31.12.1996	
738	CELAL CERRAHOĞLU	11.01.1994	NİYAZI	NEZİHA	RİZE (1957)	RİZE	İYİDERE	BÜYÜK ÇİFTLİK		
739	EFRAHİM CANLI	24.01.1994	İLYAS	NESLİHAN	ADAPAZARI (1964)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN	31.12.2002	
740	ALAADDİN İŞCANEROĞLU	15.09.1994	RECEP	CEMİLE	ADAPAZARI (1965)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR		
741	YÜCEL ATA	06.02.1995	REMZİ	NAZİYE	ADAPAZARI (1971)	SAKARYA	MERKEZ	CAMİLİ		
742	LOKMAN BABACAN	26.07.1995	AHMET	EMİNE	SÜRMENE (1957)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	05.04.2004	
743	MEHMET CEMAL BABACAN	29.09.1995	AHMET	EMİNE	BULANIK (1954)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
744	MAHİR YAMAN	05.09.1995	YAVER	ASİYE	ADAPAZARI (1942)	SAKARYA	MERKEZ	KURUDİL		
745	BAYRAM ÇİMEN	19.09.1995	MURAT	ZÜLFİYE	ADAPAZARI (1951)	SAKARYA	MERKEZ	İSTİKLAL	05.03.2004	
746	EROL CANDAN	26.09.1995	HÜSEYİN	GÜZİDE	KANDIRA (1954)	SAKARYA	MERKEZ	SALMANLI		
747	MEHMET AKAK	16.10.1995	MUSTAFA	FATMA	ADAPAZARI (1956)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN	28.02.2006	
748	METİN YILDIZ	16.11.1995	LÜTFÜ	HAMDİYE	ÇAYKARA (1968)	TRABZON	ÇAYKARA	KABATAŞ		
749	M.ALİ YILMAZ	11.01.1996	HÜSNÜ	FATMA	GÜMÜLCİNE (1937)	SAKARYA	ADPAZARI		02.06.1999	VEFAT
750	CEMİL DAĞ	16.01.1996	İBRAHİM	ZEKİYE	HENDEK (1942)	SAKARYA	HENDEK	AŞAĞIÇUKUROVA		
751	ALAADDİN HACIOĞULLARI	19.01.1996	MEHMET	AYŞE	ADAPAZARI (1960)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	SOĞUCAK	29.06.1998	TERK
752	ASİM MANASTIR	30.01.1996	BEYTULLAH	AYŞE	MANASTIR (1952)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN	01.01.2008	
753	ALİ GÜLER	05.02.1996	İSME'T	MÜNEVVER	ADAPAZARI (1970)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	TÜRKBEYLİKİŞLA		
754	ALİ KEMAL ÇELİKARSLAN	05.02.1996	MUSTAFA	MÜNEVVER	TRABZON (1954)				31.05.1998	
755	YUSUF KAYGISIZ	21.03.1996	RESUL	VAHİDE	ADAPAZARI (1974)	SAKARYA	MERKEZ	YENİGÜN		
756	EYÜP KELEŞ	25.03.1996	YAŞAR	HURİYE	DÜZCE (1973)	BOLU	CUMAOVA	DOKUZDEĞİRMEN	31.12.2000	
757	HAŞİM BAHÇECİ	03.06.1996	AHMET	EMBİYE	BULGARISTAN (1935)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	04.09.2002	TERK
758	METİN KARACA	22.07.1996	AHMET	CEMİLE	ADAPAZARI (1970)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	30.07.1998	TERK
759	MUHAMMET AYYILDIZ	23.07.1996	MUAMMER	ŞÜKRİYE	ADAPAZARI (1967)	SAKARYA	MERKEZ	KAYINCIK	30.05.2006	TERK
760	MEHMET ÇEÇEL	15.08.1996	HALİL	RAZİYE	ADAPAZARI (1972)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA		

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
761	MEHMET KARADERELİGİL	12.09.1996	HÜSEYİN	ZEYNEP	KARADERE (1948)	SAKARYA	MERKEZ			
762	AHMET ATEŞ	16.09.1996	RASİM	MUHSİNE	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	MERKEZ	DOĞANCILAR		
763	AHMET BAKICI	17.09.1996	HASAN	HABİBE	MAĞARA (1946)	SAKARYA	MERKEZ	MAĞARA	05.03.2004	
764	MAHMUT BAŞKAYA	23.09.1996	NİYAZI	MÜŞERREF	ADAPAZARI (1965)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
765	NAİL TOK	26.09.1996	MÜMİN	NAZİYE	KAMIŞLI (1944)	SAKARYA	MERKEZ	KAMIŞLI	05.03.2004	
766	HİKMET ÇAYIRLI	02.10.1996	HASAN	FATMA	ADAPAZARI (1949)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN	19.01.2004	
768	ÇETİN DAĞ	23.10.1996	CEMİL	MUKADDES	SAKARYA (1971)	SAKARYA	HENDEK	A.ÇANKUNU		
769	İBRAHİM CANAYAKIN	24.10.1996	AHMET	ŞERİFNAZ	SAKARYA (1948)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
770	MÜMİN SOKAKLI	04.11.1996	YAKUP	FATMA	SAKARYA (1947)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
771	FARUK KULAY	15.11.1996	İSMAİL	EMİNE	KARADERE (1969)	SAKARYA	MERKEZ	KARADERE	07.02.2000	TERK
772	ALAADDİN ŞENGÜL	09.12.1996	İBRAHİM	EMİNE	GÜMÜLCİNE (1947)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
773	HÜSEYİN KIRCİL	16.12.1996	ALİ	MUKADDES	SAKARYA (1967)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN	21.03.2000	
774	FEVZİ ÇELİKARSLAN	07.07.1997	SABRİ	NACİYE	ADAPAZARI (1973)	TRABZON	MERKEZ	KARAKAYA	29.06.1998	TERK
775	ŞERAFETTİN BAYRAKTAR	18.07.1997	SELAHATTİN	SEMAHAT	ADAPAZARI (1962)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
776	HAYRULLAH YILMAZ	21.07.1997	HÜSNÜ	FATMA	GÜMÜLCİNE (1940)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	16.05.2001	
777	MURAT KLART	16.10.1997	ASIM	AYŞE	SAKARYA (1973)	SAKARYA	MERKEZ	SERDİVAN		
778	ŞERİF ALİ KOÇ	20.10.1997	HASİM	MEVLÜDE	MANASTIR (1949)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA		
779	HALİL NACİ GÜLHAN	06.02.1998	HÜSEYİN	CEVRİYE	HENDEK (1968)	SAKARYA	HENDEK	AŞAĞICALICA	01.01.2008	
780	İSMAİL MESTANLI	03.03.1998	MÜMİN	FATMAGÜL	ADAPAZARI (1969)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	TÜRKBEYLİKİŞLA		
781	RESUL KAYGISIZ	06.03.1998	ŞÜKRÜ	SÜLBIYE	HENDEK (1948)	SAKARYA	ADPAZARI	YENİGÜN	31.12.2002	
782	NURTEN YEŞİLÖZ	07.08.1998	İSMAİL		ADAPAZARI (1953)					
783	MESUT BELOĞLU	25.08.1998	HASAN	MÜMİNE	SAKARYA (1969)	MERKEZ	SÖĞÜTLÜ	BEYLİKİŞLA	31.05.2004	
784	AHMET ŞENGÜL	25.08.1998	İBRAHİM	EMİNE	GÜMÜLCİNE (1950)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
785	NURETTİN ŞAHİN	22.09.1998	İBRAHİM	FATMA	KOŞUKAVAK (1341)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		VEFAT
786	MESUT DUMAN	24.09.1998	MEHMET	NURTEN	ADAPAZARI (1971)	SAKARYA	MERKEZ	ORTA		
787	ABDÜLKERİM YAPAR	28.09.1998	RAMAZAN	FATİME	ADAPAZARI (1969)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA		
788	MURAT ÖZ	12.10.1998	TURAN	MÜKERREM	BORHUM (1975)	SAKARYA	GEYVE	İLİMBEY		
789	CENGİZ GENÇ	21.10.1998	RECEP	MÜNİFE	ADAPAZARI (1968)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
790	CEVAT AYDIN	27.10.1998	OSMAN	FATMA	TRABZON (1944)	TRABZON	MERKEZ	YENİKÖY		
791	MEHMET YILMAZ	03.12.1998	HASAN	REMZİYE	ADAPAZARI (1962)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
792	ZEKİ CAN	23.12.1998	ALİ	HAFİZE	ADAPAZARI (1947)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	RÜSTEMLER	02.04.2003	VEFAT
793	SAİM ADALIOĞLU	30.12.1998	İSA	MÜMİNE	AKYAZI (1958)	SAKARYA	MERKEZ	TEPEKUM		
794	SALİM ÖZTÜRK	28.01.1999	MUSTAFA	ABİDE	KIZILCIKORMAN (1955)	SAKARYA	ADPAZARI	YAHYALAR		
795	MUSTAFA YELKOVAN	29.01.1999	AHMET	FATMA	ADAPAZARI (1932)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	01.03.2005	
796	HASAN BABACAN	15.06.1999	BİLAL	NADİDE	SAKARYA (1974)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
797	İSMAİL ÖNCEL	10.02.1999	RECEP	FATMA	KÜÇÜKSÖĞÜTLÜ (1961)	SAKARYA	MERKEZ	K.SÖĞÜTLÜ		
798	ÖZCAN KELEŞOĞLU	22.02.1999	TEMEL	SALİHA	TRABZON (1963)	TRABZON	MERKEZ	YENİKÖY	31.12.2004	
799	MUSTAFA ÇOBAN	15.04.1999	AHMET	KADRIYE	SANDIKLI (1960)	AFYON	SANDIKLI	HIRKA KÖY	09.12.2005	
800	FETHİ AÇIKGÖZ	26.05.1999	EMİN	TENZİLE	KANDIRA	KOCAELİ	KANDIRA	MÜLKÜŞEYHSÜVER		

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
801	CEMİL YILMAZ	15.06.1999	MEHMET ALİ	FERİTE	ADAPAZARI (1966)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	05.03.2004	
802	RAMAZAN KINALI	23.06.1999	RECEP	ÜFFET	SAKARYA (1960)	SAKARYA	ADPAZARI	TUZLA	21.08.2007	
803	CEMİL ŞAHİN	27.07.1999	MUSTAFA	FATMA	SÜRMENE (1932)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
804	ŞABAN SÜVARİ	27.07.1999	KADİR		BİTOLA (1952)					
805	HALİL İBRAHİM KUZDAĞ	25.10.1999	EMİN	ZEHRİ	ADAPAZARI (1940)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
806	MUSTAFA YILMAZ	26.10.1999	NURİ		ADAPAZARI (1956)					
807	EKREM TOPALOĞLU	27.10.1999	İSMAİL	ASİYE	UZUNÇINAR (1957)	SAKARYA	AKYAZI	UZUNÇINAR		
808	SUAT ÇELİKARSLAN	03.11.1999	TEMEL	AYŞE	TRABZON (1963)	SAKARYA	ADPAZARI	YAĞCILAR		
809	ALİ GALİP ÇELİKARSLAN	05.11.1999	GENÇAĞA	ASİYE	TRABZON (1955)	TRABZON	MERKEZ	YENİKÖY		
810	MUSTAFA NİĞDELİOĞLU	10.11.1999	FERİT	ŞERİFE	TEPEKÖY (1973)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR	05.03.2004	
811	ZÜLKÜF BABACAN	12.11.1999	AHMET	EMİNE	BULANIK (1962)	TRABZON	ARAKLI	ORTAKÖY		
812	ÜZEYİR BABACAN	16.11.1999	AHMET	EMİNE	BULANIK (1960)	TRABZON	ARAKLI	ORTAKÖY		
813	MEHMET AKSOYLU	19.01.2000	MAZLUM	HATİCE	CAMİLİ (1936)	SAKARYA	ADPAZARI	RESULLÜ		
814	SEBAHATTİN BAYRAKTAR	14.02.2000	ALİ	EMİNE	DÜZCE (1936)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
815	AHMET ÇECEL	28.03.2000	İSKENDER	HASİBE	ADAPAZARI (1956)	SAKARYA	ADPAZARI	SAKARYA		
816	İBRAHİM ÇETİNKAYA	04.04.2000	SELAHATTİN		BEYLİKİŞLA (1966)					
817	ALAADDİN BAYRAKTAR	08.05.2000	SELAHATTİN	SELAMET	ADAPAZARI (1956)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
818	KERAMETTİN ER	25.05.2000	RÜSTEM	ADİLE	ADAPAZARI (1948)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	TÜRKBEYLİKİŞLA	09.01.2005	
819	NEVZAT MARTİN	30.05.2000	ŞEVKET	NAZİFE	ADAPAZARI (1956)	SAKARYA	ADPAZARI	ORTA		
820	TURAN ÇELİKARSLAN	26.05.2000	ABDULLAH	SADIYE	TRABZON (1967)	TRABZON	MERKEZ	KARAKAYA		
821	ÖMER HİLMİ YILMAZ	25.04.2001	HAYRULLAH	FATMA	ADAPAZARI (1972)	SAKARYA	MERKEZ	MALTEPE	29.11.2005	
822	KEMAL KINALIOĞLU	15.08.2001	HÜSEYİN	AYŞE	SAKARYA (1981)	SAKARYA	ADPAZARI			
823	YAŞAR KEMAL TURAN	19.08.2001	NECMETTİN	AYTEN	ADAPAZARI (1976)	SAKARYA	ADPAZARI	MAKSUDİYE		
824	ZEKERİYA USLU	20.08.2001	HASAN	EKRIYE	HENDEK (1965)	SAKARYA	HENDEK	AŞAĞIÇALICA		
825	AYDIN ÇELİKARSLAN	27.12.2001	ABDULLAH	SADIYE	TRABZON (1961)	TRABZON	MERKEZ	KARAKAYA		
826	HAKAN HUYLU	06.03.2002	HÜSEYİN	SAZİYE	ALMANYA (1978)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
827	HÜSEYİN ÇİMEN	23.08.2002	ŞAHİN	LÜTFİYE	ADAPAZARI (1956)	SAKARYA	MERKEZ	İSTİKLAL		
828	MESUT ORAN	01.09.2002	REMZİ	MÜNEVVER	SAKARYA (1971)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	RÜSTEMLER		
829	YUSUF ÖZBEK	04.09.2002	HAMİT	NAİME	ADAPAZARI (1978)	SAKARYA	MERKEZ	KURTBEYLER		
830	ÖMER ELMACI	23.09.2002	MEHMET	KADRIYE	HAYSA (1978)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
831	FATİH FIDAN	01.10.2002	HASAN	GÜLER	SAKARYA (1973)	SAKARYA	AKYAZI	VAKIF KÖYÜ		
832	VİCDAN DÜZGÜN	02.10.2002	ŞEKİP	SABİHA	HENDEK (1948)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
833	BURHANETTİN SÖZLÜ	25.10.2002	HAMDİ	ASİYE	HENDEK (1963)	SAKARYA	HENDEK	ÇAMLICA		
834	ADEM ÇALIŞKAN	25.11.2002	HAŞİM	HANİFE	SAKARYA (1966)	SAKARYA	MERKEZ			
835	ERCAN YILDIZ	23.12.2002	ZÜLKANİ	KIYMET	ADAPAZARI (1971)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	RÜSTEMLER		
836	YUSUF KARACA	08.01.2003	NIYAZI	ÜMMÜGÜL	HENDEK (1965)	SAKARYA	ADPAZARI			
837	FURKAN BABACAN	09.01.2003	MEHMET CEMAL	FADİME	SAKARYA (1979)	SAKARYA	MERKEZ			
838	İBRAHİM SÜVARİ	27.03.2003	RAMAZAN	CEVRIYE	SAKARYA (1978)	MERKEZ		YAĞCILAR		
839	MUSTAFA KAMBUR	18.06.2003	ALİ	SAKİNE	KARASU (1975)	SAKARYA	KOCAALİ	KOĞUKPELİT		
840	GÖKHAN BABACAN	18.06.2003	BİLAL	NADİDE	ADAPAZARI (1976)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		

NO	ADI SOYADI	ÜYELİK TARİHİ	BABA ADI	ANNE ADI	DOĞUM YERİ	NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU			TERK TARİHİ	AYRILIŞ NEDENİ
						İL	İLÇE	MAH./KÖY		
841	METİN UZUNOĞLU	18.12.2003	ZİYA	HASİBE	SAKARYA (1968)	SAKARYA	ADPAZARI	KARAOSMAN		
842	CUMHUR UZUNOĞLU	29.12.2003	AHMET	MAHMURE	ADAPAZARI (1962)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	RÜSTEMLER	30.12.2006	
843	NECDET GÜVENMİŞ	18.02.2004	REFİK	REMZİYE	SUKOPYA (1952)	SAKARYA	MERKEZ	ORTA	08.12.2004	
844	HALİT ÜSTÜNDAĞ	18.02.2004	YAKUP	FATMA	HENDEK (1965)	SAKARYA	HENDEK	SİVRİTEPE		
845	BARİŞ RENÇBER	.20.08.2004	MUAMMER	NEBAHAT	SAKARYA (1980)	SAKARYA	MERKEZ	HACILAR		
846	TYUNUS KOPSALI	15.03.2005	YAKUP	AYŞE	SAKARYA (1972)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
847	REŞAT KUZDAĞ	15.03.2005	AVNİ	ZEHRA	SAKARYA (1948)	SAKARYA	MERKEZ	KUYUDİBİ		
848	MUSTAFA YAKAR	15.03.2005	HÜSEYİN	ESMA	SAKARYA (1965)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR	10.11.2006	
849	ÖZKAN YILMAZ	25.03.2005	İSMAİL	SANIYE	SAKARYA (1976)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA		
850	İSMET CERO	25.03.2005	ALİ	HAVVA	KARAPINAR (1961)	SAKARYA	MERKEZ	KARAPINAR		
851	İSMAİL ŞIKŞIK	25.03.2005	ALİ İBRAHİM	HAMİDE	SAKARYA (1973)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
852	KADİR İYEM	25.03.2005	ÖMER LÜTFÜ	ŞÜKRİYE	HENDEK (1955)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
853	RAMAZAN KELEŞ	25.03.2005	YAŞAR	HURİYE	DÜZCE (1970)	DÜZCE	CUMAYERİ	DOKUZDEĞİRMEN		
854	BİLALETTİN ŞEN	25.03.2005	RAMİS	HAYRİYE	HENDEK (1965)	SAKARYA	HENDEK	TUZAK		
855	HASAN TOKAT	26.03.2005	İSMAİL	FATMA	KOŞUKAVAK (1945)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
856	MURAT ÜZER	26.03.2005	FİKRİ	KADRIYE	ADAPAZARI (1967)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
857	FATMA YILMAZ	02.12.2005	HALİL	SADIYE	AKYAZI (1946)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
858	MERYEM YILMAZ	15.12.2005	OSMAN	NAFİYE	DÜZCE (1963)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
859	İSMAİL ÖZHAN	03.01.2006	NECMETTİN	NEZİHA	ADAPAZARI (1964)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
860	ÖZCAN YAKIN	26.04.2006	İLYAS	FATMA	ADAPAZARI (1963)	SAKARYA	MERKEZ	YAĞCILAR		
861	KENAN UÇMAK	08.06.2006	İSMAİL SİRRI	SANIYE	HENDEK (1973)	SAKARYA	HENDEK	SOFULAR		
862	VAHİT BABAGİL	11.07.2006	CAVİT	KADRIYE	SAKARYA (1982)	SAKARYA	MERKEZ	ÇUKURAHMEDİYE		
863	SABRİ ÇAYIRLI	11.07.2006	SALİM	ELFİDA	SAKARYA (1960)	SAKARYA	MERKEZ	KARAOSMAN		
864	SONER ÇELİKARSLAN	11.07.2006	TEMEL	AYŞE	TRABZON (1972)	TRABZON	MERKEZ	KARAKAYA		
865	OĞUZ ÖZ	11.07.2006	TURHAN	MUKERREM	ADAPAZARI (1982)	SAKARYA	GEYVE	İLİMBEY		
866	NURİ KÖSEOĞLU	18.07.2006	OSMAN	HİLMİYR	BEYLİKİŞLA (1962)	SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	BEYLİKİŞLA		
867	İRFAN YAKAR	04.10.2006	HÜSEYİN		SAKARYA (1961)					
868	MÜMİNE ARDA	05.04.2007	İSMAİL	EMİNE	SAKARYA (1968)	SAKARYA	MERKEZ	YAHYALAR		
869	NECDET COŞKUN	15.09.2007	MEHMET	HACER	SAKARYA (1950)	SAKARYA	MERKEZ	SAKARYA		

ÖZGEÇMİŞ

1981 İzmit doğumluyum. İlkokul, ortaokul ve liseyi İzmit’te okudum. 1999 yılında Sakarya Üniversitesi sosyoloji bölümünü kazanarak 3 yılda tamamladım. Üniversiteyi bitirdikten sonra çeşitli dershanelerde felsefe grubu öğretmenliği yaptım. Halen özel bir dershanede felsefe grubu öğretmeni olarak görev yapmaktayım.